

usklađenosti
zakona o zaštiti od nasilja u
porodici (republike srpske)
sa međunarodnim standardima
usklađenosti zakona o zaštiti od nasilja u
porodici (republike srpske) sa međunarodnim standardima
usklađenosti zakona o zaštiti od nasilja u
sa međunarodnim standardima
porodici (republike srpske)
zakona o zaštiti od nasilja u
usklađenosti

ANALIZA

Analiza

usklađenosti
zakona o zaštiti
od nasilja u
porodici
(republike srpske)
sa međunarodnim standardima

Analiza

usklađenosti
zakona o zaštiti
od nasilja u
porodici
(republike srpske)
sa međunarodnim standardima

Novembar 2012.

Naslov

Analiza usklađenosti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (Republike Srpske) sa međunarodnim standardima

Urednica

Biljana Radulović, diplomirana pravnik - master

Autorice

Mr. sci Natalija Petrić, diplomirana pravnik (Uvod, analiza čl. 1-14, prilozi);
Gordana Vidović, diplomirana pravnik (čl. 15-22 i 45-48) i
Radmila Žigić, diplomirana politikologinja (čl. 23-45).

Konsultantica

Biljana Topić, diplomirana pravnik

Izdavačice

Fondacija „Udružene žene“, Banja Luka

Za izdavačice

Nada Golubović, predsjednica Upravnog odbora

Godina

2012.

Dizajn

Maja Ilić

Štampa

GRAFID Banja Luka

Tiraž

500

Analiza je izrađena u okviru projekta „Od zakona do života bez nasilja u porodici“. Projekat je podržan od Američke ambasade u Sarajevu. Sadržaj studije je odgovornost „Udruženih žena“ Banja Luka i ni na koji način ne odražava stavove Američke ambasade u Sarajevu.

SADRŽAJ

SADRŽAJ.....	3
RIJEČ UREDNICE.....	5
UVOD.....	9
ŠTA SU MEĐUNARODNI STANDARDI U OBLASTI NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI?	15
PODACI O NASILJU U PORODICI U REPUBLICI SRPSKOJ	21
ANALIZA USKLAĐENOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA.....	23
I OSNOVNE ODREDBE	23
II RADNJE NASILJA U PORODICI, ŽRTVE NASILJA U PORODICI I SUBJEKTI ZAŠTITE	31
III POSTUPAK OSTVARIVANJA ZAŠTITE ŽRTAVA NASILJA U PORODICI.....	37
IV SANKCIJE.....	60
V EVIDENCIJE I OBUKE	81
VI SAVJET ZA SUZBIJANJE NASILJA U PORODICI.....	86
VII NADZOR I KAZNENE ODREDBE	90
VIII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE.....	93
PREPORUKE.....	97
LITERATURA I IZVORI.....	99
P R I L O Z I.....	107
BILJEŠKA O AUTORKAMA	122

RIJEČ UREDNICE

Autorke ove Analize napravile su značajan iskorak analizirajući primjenu međunarodnih standarda, a naročito Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici u novom, drugom po redu, Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici (Republika Srpska).

Globalno, problem nasilja u porodici prepoznat je kao društveni problem i izdvojen iz sfere pojedinca i zakonski uređen, međutim i dalje ne možemo govoriti o potpunoj zaštiti prava žrtve nasilja u porodici.

U suštini pojave problema nasilja u porodici je rodna nejednakost koja kroz različite oblike nasilja ugrožava ženu i dovodi u pitanje samo njeno postojanje kao individue, a samim tim ugrožava društvenu zajednicu i to sa više aspekata.

Domaće zakonodavstvo dijelom pokušava da isprati međunarodne standarde, koji se i dalje u mnogim segmentima ne primjenjuju, a posebno u oblasti sprečavanja i suzbijanja nasilja u porodici, zato što ignoriše aspekt rodne nejednakosti kao izvora nasilja u porodici i činjenicu da je žrtva nasilja u porodici, žena.

Kada rodna nejednakost preraste okvire privatnog problema i postane društveni problem, shvatanje stepena ugroženosti prava žene biće lakše posmatrati u kontekstu međunarodnih standarda.

Iz tog razloga je značajno poređenje Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, odnosno njenih standarda, u odnosu na Zakon o zaštiti od nasilja u porodici. Poređenje ukazuje na disparitet u priznavanju prava žrtava, odbijanje da se prizna rodna dimenzija ove vrste nasilja i na kraju,

nespremnost da se prihvati sveobuhvatna odgovornost za nasilje koje trpe žrtve, predominantno žene i djeca.

Autorke Analize priznaju da novi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici donosi značajne iskorake i propisuje oštrije mjere prema učiniocima nasilja. Kao najveću vrijednost one vide određivanje cilja Zakona prema kojem je svrha zakona zaštita žrtava nasilja.

Prethodni zakon nije prepoznavao niti stavljao u fokus zaštitu *žrtava* nasilja u porodici kao društvenu vrijednost koja se njime štiti što je u praksi dovodilo do različitih tumačenja od kojih je dominantno bilo ono po kojem je porodica, kao kolektivitet, a ne žrtva, koja preživljava i trpi nasilje, ta koja uživa društvenu zaštitu, piše Natalija Petrić. Takvo tumačenje je za posljedicu imalo neadekvatne intervencije koje su, u nastojanjima da se zaštiti porodica, propuštale da zaustave nasilje i spriječe njegovo ponavljanje, smatra Natalija Petrić.

Bez ikakve sumnje, definisanje cilja Zakona na ovaj način unosi u samu njegovu srž koncept ljudskih prava koji je nedovoljno integrisan u domaćem zakonodavstvu, daje prioritet individualnom u odnosu na kolektivitet i transira pravac razvoja modernog i demokratskog društva.

Autorke iznose i jasan stav da nasilje u porodici ne može da bude sankcionisano kao prekršaj, o čemu već dugo postoji društvena debata u javnosti Republike Srpske. Sankcionisanje nasilja u porodici u prekršajnom postupku i propisivanje zaštitnih mjera kao sankcija za učinioce nasilja, a ne mjera kojima se štite žrtve, autorke smatraju za najveći nedostatak Zakona zbog kojeg ostavljaju otvoreno pitanje da li će se uopšte ostvariti njegova svrha. Svoje stavove autorke temelje na odredbama Konvencije Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, kredibilnim istraživanjima, praksom iz zemalja Evropske Unije kao i, ne manje značajnim, iskustvu u radu sa ženama koje su preživjele nasilje u porodici.

Osnovni cilj Analize je podizanje svijesti i jačanje odgovornosti predstavnika ključnih subjekata zaštite od nasilja u porodici u Republici Srpskoj o obavezi primjene međunarodnih standarda u području prevencije i suzbijanja nasilja nad ženama u porodici. Analizom se ukazuje i na nedostatke Zakona o zaštiti od nasilja u porodici,

koji po mišljenju autorica nije u potpunosti zaštitio prava žrtava u skladu sa međunarodnim standardima.

U namjeri da Analiza pomogne svim subjektima zaštite prava žrtava u ostvarivanju njihovih obaveza u ovoj oblasti, a radi zaštite žrtve nasilja, autorke značajno doprinose time da se problem nasilja u porodici posmatra u kontekstu međunarodnih prava i obaveza, ne ignorišući domaće zakonodavstvo, nego ukazujući na neusklađenost naših normi sa međunarodnim, kako bi se unaprijedile domaće norme i na najbolji način zaštitila žrtva.

Kompetentnost autorki omogućila je potpun i stručan pristup analizi, ne samo pravnih rešenja sadržanih u domaćoj legislativi, nego i sagledavanje društvenog konteksta koji je značajan za ostvarivanje zaštite prava žrtava.

Ponuđena Analiza je profesionalna i korektna. Može da posluži stručnoj javnosti u razumijevanju i primjeni Zakona, ali i svima koji su zainteresovani da prošire saznanja o mehanizmima za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici. Značajna je i kao vodič u budućim afirmativnim akcijama koje bi obezbijedile unapređenje položaja žrtve nasilja u porodici, eliminaciju nasilja nad ženama i uspostavljanja rodne ravnopravnosti u društvu.

Proistekle preporuke mogu biti značajan doprinos domaćem zakonodavstvu kako bi se uspostavila nulta tolerancija u odnosu na nasilje nad ženama i nasilje u porodici.

Urednica

Biljana Radulović

UVOD

Narodna skupština Republike Srpske usvojila je (drugi po redu¹) Zakon o zaštiti od nasilja u porodici na Dvadeset prvoj sjednici, održanoj 18. oktobra 2012. godine, a Vijeće naroda je 29. oktobra 2012. godine konstatovalo da usvojenim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici nije ugrožen vitalni nacionalni interes ni jednog konstitutivnog naroda u Republici Srpskoj. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici stupio je na snagu 13. novembra 2012. godine².

U obrazloženju razloga koji su doveli do potrebe za donošenje ovog zakona, predlagač zakona je kao osnovni razlog naveo da su tokom primjene prethodnog Zakona primijećeni određeni nedostaci koji su otežavali njegovu primjenu, ističući među tim razlozima nedefinisanost sinhronizovanog djelovanja subjekata zaštite, nepostojanje hitnih mjera zaštite na osnovu kojih bi se pružila pravovremena zaštita žrtve i neuređenost pitanja sigurnih kuća, kao mjere podrške žrtvama nasilja u porodici.

U obrazloženju Zakona se dalje navodi da je, kako bi se ti nedostaci otklonili, Zakon trebalo u velikom dijelu izmijeniti i ugraditi nova rješenja kao što su uvođenje hitnih mjera zaštite žrtava nasilja u porodici, način i postupak privremenog zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurne kuće, obavezati sve društvene partnere na uključivanje u rješavanje problema nasilja u porodici i osnivanje stručnog tima, zabraniti javno objavljivanje informacija o nasilju u porodici, propisati formiranje Savjeta za suzbijanje nasilja u porodici kao savjetodavnog tijela Vlade Republike Srpske,

¹ Prethodni zakon usvojen je 2005. godine, a izmjene i dopune 2008. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske", br.118/05 i 17/08).

² „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 102/12.

ukazati na razliku između krivičnog djela – nasilje u porodici i djela prekršaja – nasilje u porodici, ustanoviti pravo žrtava nasilja u porodici na pristup svim subjektima zaštite bez ikakvih troškova, te povećati novčane kazne za učinioce prekršaja nasilja u porodici. Pored toga, navodi se da je Strategijom za razvoj porodice 2009–2014³ utvrđena potreba iniciranja izmjena zakona i podzakonskih akata koji neposredno i posredno tretiraju pitanja i probleme porodice, pa time i pitanje zaštite od nasilja u porodici. U obrazloženju se konstatuje da je zaštita žrtava nasilja, uključujući i žrtve nasilja u porodici, obaveza svake članice Savjeta Evrope i standard koji postavljaju međunarodni instrumenti o ljudskim pravima. Ovi standardi potvrđeni su Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici koja je usvojena u aprilu 2011. godine⁴, stoji u obrazloženju. Konvencija, osim pomenutog, sadrži i druge standarde koje članice Savjeta Evrope treba da obezbijede u cilju sprečavanja i suzbijanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Strategijom za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj⁵, kao jedan od specifičnih ciljeva utvrđen je primjenjiv i funkcionalan normativnopravni okvir za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici. Kao programi i mjere u okviru ovog cilja utvrđeni su, između ostalih, usklađivanje normativnopravnog okvira u oblasti borbe protiv nasilja u porodici sa ostalim normativnopravnim aktima Republike Srpske i međunarodnim standardima za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici.

Materija Zakona o zaštiti od nasilja u porodici grupisana je u 8 poglavlja i 48 članova:

- I Osnovne odredbe (čl. 1-5),
- II Radnje nasilja u porodici, žrtve nasilja u porodici i subjekti zaštite (čl. 6-10),
- III Postupak ostvarivanja zaštite žrtava nasilja u porodici (čl. 11-22),
- IV Sankcije (čl. 23-33),

³ Tekst dostupan na:

<<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mpos/oPorodica/Pages/Dostignuca.aspx>>.

⁴ Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, (2011). Projekat Borba protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, ur. Lakićević, Snežana, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, Beograd. 2012.

<http://www.gendernet.rs/files/Publikacije/Publikacije/Cahvio_konvencija.pdf>.

⁵ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 136/10.

-
- V Evidencije i obuke (čl. 34-35),
 - VI Savjet za suzbijanje nasilja u porodici (čl. 36-40),
 - VII Nadzor i kaznene odredbe (čl. 41-43) i
 - VIII Prelazne i završne odredbe (čl. 44-48).

U prvom poglavlju sistematizovane su osnovne odredbe (čl. 1-5) koje propisuju predmet zakona, cilj zakona, pravni postupci na koje se Zakon oslanja i na koje eksplicitno upućuje, te donošenje strategije i akcionog plana za suzbijanje nasilja u porodici. U drugom poglavlju (čl. 6-10) su propisane radnje nasilja u porodici, lica koja se, u smislu ovog zakona, smatraju članom porodice ili porodične zajednice, pravo žrtava nasilja u porodici na pomoć, podršku i zaštitu, određeno ko su subjekti koji ih pružaju, te pravo žrtava na pristup ovim subjektima, bez ikakvih troškova. U trećem poglavlju, čl. od 11-22. propisuje se obaveza hitnog rješavanja predmeta nasilja u porodici (*...vodeći računa da su dobrobit i interes žrtve prioritet...*); obaveza prijavljivanja nasilja u porodici; sinhronizovan i koordinisan odgovor svih subjekata zaštite, pomoći i podrške; hitne mjere zaštite, svrha ovih mjera i postupak njihovog izricanja; postupak zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurne kuće, standardi i registar sigurnih kuća, način finansiranja zbrinjavanja u sigurnu kuću kao posebnu mjeru pomoći i podrške žrtvama; obrazovanje stručnog tima od strane centra za socijalni rad; zabranjuje se objavljivanje informacija o žrtvi i učiniocu. Četvrtim poglavljem (čl. 22-33) propisane su sankcije za izvršenje djela prekršaja nasilja u porodici (novčana kazna, uslovna osuda i zaštitne mjere) i određeno da je svrha sankcija da se spriječi nasilje u porodici, osigura nužna zaštita zdravlja i bezbjednost žrtve i otklone okolnosti koje pogoduju ili podsticajno djeluju na izvršenje nasilja u porodici. Propisane su zaštitne mjere i postupak njihovog izricanja i izvršenja (udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora, zabrana približavanja žrtvi, zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve, obavezni psihosocijalni tretman, obavezno liječenje od zavisnosti). Učinitelj se obavezuje da postupi u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom i određuje način

dostavljanja i izvršenja rješenja o izrečenoj zaštitnoj mjeri. Petim poglavljem (čl. 34-35) propisuje se način vođenja evidencije subjekata zaštite i drugih tijela ovlašćenih za postupanje po ovom zakonu o broju pokrenutih i završenih postupaka i drugih preduzetih mjera i obaveza dostavljanja ovih podataka i izvještaja Ministarstvu porodice, omladine i sporta, te kontinuirano stručno osposobljavanje i usavršavanje sudija i tužilaca iz oblasti nasilja u porodici. U šestom poglavlju (čl. 36-40) propisuje se djelokrug rada, osnivanje, način imenovanja, trajanje mandata, predsjedavanje, nadležnosti i način rada Savjeta za suzbijanje nasilja u porodici. U sedmom poglavlju (čl. 41-43) propisano je da nadzor nad provođenjem ovog zakona vrši Ministarstvo, a da Gender centar – Centar za jednakost i ravnopravnost polova, prati primjenu ovog zakona sa aspekta ispunjavanja obaveza iz domaćih i međunarodnih standarda za suzbijanje i sprečavanje nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja i standarda za ravnopravnost polova, te su propisane novčane kazne za djela nasilja u porodici i neprijavlivanje takvih djela, kao i za nepoštovanje izrečenih hitnih mjera zaštite i zaštitnih mjera. Osmo poglavlje (čl. 44-48) propisuje obavezu usklađivanja za pravna lica koja realizuju sigurnu kuću sa novim standardima koji će biti uspostavljeni, određuju se rokovi za donošenje podzakonskih propisa za sprovođenje ovog zakona, kao i da će se do njihovog donošenja primjenjivati važeći (ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona), prestanak važenja prethodnog i stupanje na snagu ovog zakona.

Fokus analize usklađenosti Zakona o zaštiti od nasilja u porodici sa međunarodnim standardima je na zaštiti prava žrtava nasilja u porodici, u skladu sa članom 2. Zakona:

„Osnovni cilj ovog zakona je zaštita žrtava nasilja u porodici sprečavanjem i suzbijanjem nasilja u porodici kojim se krše ustavom i zakonima zagarantovana osnovna ljudska prava i slobode“.

Ustav Bosne i Hercegovine garantuje najviši stepen međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda⁶. U ustavni sistem Bosne i Hercegovine i entiteta su ugrađeni gotovo svi najvažniji međunarodni instrumenti za zaštitu ljudskih prava⁷. Bosna i Hercegovina je članica Ujedinjenih nacija (UN) i Savjeta Evrope (SE) i strana potpisnica međunarodnih dokumenata za zaštitu ljudskih prava usvojenih na nivou ovih organizacija. Time se obavezala na zaštitu, poštovanje i ostvarivanje ljudskih prava bez diskriminacije po bilo kojem osnovu uključujući i pol. Obaveza Bosne i Hercegovine, kao strane potpisnice, podrazumijeva i da će svoje zakonodavstvo i praksu uskladiti sa standardima koji proizilaze iz međunarodnih dokumenata za zaštitu ljudskih prava.

Ustavni osnov za donošenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici sadržan je u Amandmanu XXXII t. 5. i 12. na član 68. Ustava Republike Srpske, prema kojem Republika Srpska uređuje i obezbjeđuje ostvarivanje i zaštitu ljudskih prava i sloboda i druge oblike socijalne zaštite, te brigu o djeci.

Zaštita žrtava nasilja, uključujući nasilje u porodici je obaveza svake države. Država ima odgovornost i obavezu ne samo da zabrani kršenje ljudskih prava, nego i da preduzima aktivne mjere u sprečavanju i zaštiti od nasilja u porodici. Drugim riječima, država je obavezna da obezbijedi da se nasilje u porodici ne dešava, a ukoliko se desi, njena je dužnost da žrtvama obezbijedi zaštitu.

Cilj analize: Podizanje svijesti i jačanje odgovornosti predstavnika ključnih subjekata zaštite od nasilja u porodici u Republici Srpskoj o obavezi primjene međunarodnih standarda u području prevencije i suzbijanja nasilja nad ženama u porodici.

Očekivani ishod: Svi subjekti zaštite, pomoći i podrške žrtvama nasilja u porodici u Republici Srpskoj imaju svijest i znanja o međunarodnom pravu i standardima iz

⁶ Član II Ustav BiH Ljudska prava i osnovne slobode

⁷ Tako na primjer: Aneks I uz Ustav BiH Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini; Ustav Republike Srpske direktno inkorporira osnovne standarde ljudskih prava u tekst Ustava.

oblasti zaštite žena od nasilja i koriste *Analizu* kao praktično sredstvo u primjeni Zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Metodologija: Pojedini članovi/poglavlja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici biće analizirani u odnosu na odgovarajuće članove/poglavlja Konvencije Savjeta Evrope o prevenciji i sprečavanju nasilja protiv žena i nasilja u porodici (2011) i drugim najznačajnijim međunarodnim pravnim dokumentima, na koje se Konvencija poziva⁸. U analizi će se koristiti iskustva iz prakse u primjeni ovih dokumenata a prvenstveno prakse Evropskog suda za ljudska prava i Komiteta koji prati primjenu UN Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena.

⁸ Nasilje nad ženama je svjetski fenomen. Komitet za suzbijanje diskriminacije nad ženama (CEDAW komitet) Konvencije Ujedinjenih nacija o eliminisanju svih oblika nasilja nad ženama (u daljem tekstu: CEDAW) je u opštoj preporuci br. 19. o nasilju nad ženama (1992) prepoznao rodno zasnovano nasilje nad ženama kao oblik diskriminacije nad ženama. Generalna skupština Ujedinjenih nacija je 1993. donijela Deklaraciju o eliminisanju nasilja nad ženama i postavila temelje međunarodne borbe protiv nasilja nad ženama. Pekinška deklaracija i Platforma za akciju iz 1995. identifikovala je suzbijanje nasilja nad ženama kao strateški cilj unutar ostalih obaveza u oblasti rodne ravnopravnosti. Generalni sekretar UN-a je 2006. objavio Detaljnu studiju o svim oblicima nasilja nad ženama, u kojoj je identifikovao ispoljavanje i međunarodne zakonske okvire koji se odnose na nasilje nad ženama i prikupio podatke o „obećavajućim praksama“ koje su pokazale uspjeha u rješavanju ovog problema.

ŠTA SU MEĐUNARODNI STANDARDI U OBLASTI NASILJA NAD ŽENAMA I NASILJA U PORODICI?

Međunarodne standarde nalazimo u međunarodnim izvorima prava kojima se uspostavljaju standardi u oblasti zaštite, ali i prevencije, procesuiranja i politika u oblasti nasilja u porodici. Međunarodni standardi za suprotstavljanje nasilju prema ženama u porodici, uopšteno govoreći, sadržani su u različitim dokumentima kako onim usvojenim na nivou Ujedinjenih nacija, Savjeta Evrope i Evropske unije, tako i u odlukama kojima tijela, koja prate primjenu tih dokumenata, odlučuju u pojedinačnim slučajevima kršenja prava koja se njima garantuju. Pored toga, standardi se postavljaju i kroz tumačenja sadržine ovih dokumenata koje daju ova tijela u vidu preporuka (kao što su to, naprimjer, Opšte preporuke broj 12. i 19.⁹ kojima je Komitet koji prati i nadgleda primjenu Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena doveo u vezu nasilje prema ženama i diskriminaciju žena). Međunarodne standarde pronalazimo i u zaključnim komentarima po izvještajima koje su države potpisnice ovih dokumenata ili članice organizacija koje su ih usvojile obavezne podnositi ovim tijelima, u skladu sa odredbama o izvještavanju. Države koje su pristupile, potpisale i/ili ratifikovale ove međunarodne dokumente, obavezne su ih poštovati i obezbijediti njihovu primjenu na svojoj teritoriji, drugim riječima, države su obavezne pojedincima koji žive na njihovoj teritoriji omogućiti da uživaju u pravima koja im se tim

⁹ Opšta preporuka broj 12 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena, (1989). Nasilje protiv žena. General Recommendation No. 12. Violence Against Women. Tekst dostupan: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom12>>; Opšta preporuka broj 19 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena, (1992). Nasilje protiv žena. General Recommendation No. 19. Violence Against Women. Tekst dostupan: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom19>>.

dokumentima priznaju. U slučaju kršenja ovih prava, države su obavezne pružiti zaštitu¹⁰. **Dakle, obaveza je države ne samo da prizna i poštuje prava već i da omogući uživanje u pravima i zaštiti osobi čija su prava povrijeđena¹¹, što pretpostavlja aktivan angažman države u osiguravanju uslova da se u pravima može uživati¹².** Međunarodni ugovori postavljaju minimalne standarde priznavanja, poštovanja i zaštite prava ispod kojih države ne mogu ići. One države koje to žele, mogu učiniti i više nego što to minimalni standardi zahtijevaju.

Opšti standard koji prepoznaje svaki od dokumenata koji regulišu oblast rodno zasnovanog nasilja prema ženama jeste da **nijedno djelo nasilja prema ženama ne smije biti oprosteno**. Od država se zahtijeva da, pored kažnjavanja počinioca, obezbijede i odgovarajuće zaštitne i druge mjere kojima će osigurati bezbjednost žrtava, posebno kada se nalaze u situacijama neposredne opasnosti kao i da uspostave širok spektar servisa podrške u oblasti nasilja prema ženama kako bi ublažile negativne posljedice nasilja i obezbijedile sigurnost žrtvama. Ovi servisi moraju biti finansijski podržani od država, a posebna pažnja mora biti usmjerena potrebama žena koje su zbog nekog ličnog ili drugog svojstva posebno ranjive i podložne vršenju nasilja¹³.

¹⁰ Nikolić Ristanović, Vesna; Mirjana Dokmanović, (2006). Međunarodni standardi o nasilju u porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu. Izdavačko grafičko preduzeće Prometej, Beograd, str. 45-6.

¹¹ Na ove tri obaveze se u engleskom govornom području često referiše kao na 3 P's: *prevention, protection, prosecution* (prevencija, protekcija, procesuiranje). Konvencija Savjeta Evrope iz 2011. godine dodaje i „četvrto P“ – engl. *integrated policies* (integrisane politike).

¹² European Commission, (2010). Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence. Daphne, European Commission, Luxembourg, Publication of the European Union, str. 16; Hagemann White, Carol, (2006). Combating violence against women - Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member States. Council of Europe, Directorate General of Human Rights, Strasbourg, str. 14-16; Hagemann White, Carol; Sabine Bohn, (2007). Protecting women against violence, Analytical study on the effective implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence in Council of Europe member States. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Strasbourg, str. 17-29; Kelly, Liz; Lorna Dubois, (2008). Postavljanje standarda: Studija i predlog za minimum standarda za servise za podršku ženama koje su preživjele nasilje, Finalni izveštaj. Savet Evrope, Autonomni ženski centar, Beograd.

¹³ Ibidem, str.180, 184, 186; Logar, Rosa, (2008a). Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women. (EGM/GPLVAW/2008/EP.10). Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations Office at Vienna, Austria, str. 19.

Dakle, međunarodni standardi kojima se uspostavlja minimum pravila postupanja država kada je u pitanju priznavanje, uživanje i zaštita prava na život slobodan od nasilja u porodici, nesumnjivo, postoje. Međutim, žene se i dalje suočavaju sa problemima prilikom korištenja ovim pravima¹⁴.

Pravni dokumenti usvojeni na nivou Ujedinjenih nacija, kao svjetske organizacije koja pred zemlje članice postavlja obaveze i utvrđuje standarde ljudskih prava, predstavljaju nezaobilazan dio svake pravne analize.

Ujedinjene nacije dale su izuzetno veliki doprinos naporima usmjerenim na dostizanje ravnopravnosti polova. U početku svog djelovanja usvojile su niz dokumenata kojima je priznato pravo ženama na uživanje prava u oblastima u kojima su bile ugrožene, naročito u javnom i političkom životu, ali i u oblasti privatnog života. Regulisan je status udatih žena, propisana obaveza državama da obezbijede pristanak žene na sklapanje braka i određena minimalna granica za sklapanje i registrovanje braka¹⁵. Ubrzo se pokazalo da je potrebno intervenisati i u ostalim oblastima života, kako javnog, tako i privatnog i donijeti posebne pravne dokumente kojim će se zabraniti diskriminacija žena.

Najznačajniji dokument koji je u tom pravcu usvojena je Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena iz 1979. godine koja pravno obavezuje zemlje koje su je ratifikovale. Njen značaj za unapređenje položaja žena širom svijeta je izuzetno veliki što je dovelo do toga da se često naziva „Ženskom konvencijom“ i „Poveljom ženskih prava“¹⁶. U priznavanju prava na život bez nasilja značajno je i donošenje Deklaracije o eliminisanju nasilja prema ženama iz 1993. godine¹⁷ i Pekinške deklaracije sa

¹⁴ Natalija Petrić, (2012). „Uporedna analiza nacionalnih politika Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske u oblasti rodno zasnovanog nasilja u porodici“, doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu, str. 19-20.

¹⁵ Tako je 1959. godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila Konvenciju o političkim pravima žena, 1957. godine Konvenciju o statusu udatih žena, 1962. godine Konvenciju o pristanku na brak, minimalnoj dobi za sklapanje i registrovanje braka.

¹⁶ Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, (1979). United Nations General Assembly. <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>>.

¹⁷ Declaration on the Elimination of Violence Against Women, (1993). United Nations General Assembly. Tekst dostupan: <<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>>.

platformom za akciju iz 1995. godine¹⁸. Iako pravno neobavezujući, ovi dokumenti su korišteni kao vodič za izradu regionalnih, ali i nacionalnih zakona i politika i u oblasti sprečavanja nasilja protiv žena.

Osim ovih, Ujedinjene nacije usvojile su čitav niz političkih dokumenata koji regulišu oblast nasilja protiv žena, usmjeravaju zaštitu prava žena u željenom pravcu i predstavljaju značajan resurs u borbi protiv ovog fenomena¹⁹.

Pored dokumenata Ujedinjenih nacija, rodno zasnovanim nasiljem prema ženama bave se i dokumenti doneseni na regionalnom nivou. Savjet Evrope donio je niz dokumenata koji se odnose specifično na nasilje prema ženama²⁰. Sve donedavno najznačajniji dokument zbog svoje sveobuhvatnosti i multidisciplinarnog pristupa rješavanju problema nasilja prema ženama, bila je Preporuka Rec (2002)5 Komiteta

¹⁸ Beijing Declaration and Platform for Action, (1995). Fourth World Conference on Women. Tekst dostupan: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/fwcwn.html>>.

¹⁹ Između ostalih dokumenata posebno se izdvajaju Rezolucija 1325 usvojena 2000. godine kojom se unapređuje zaštita žena u područjima konflikta i osigurava učešće žena u procesima izgradnje mira, zatim Rezolucija Komisije za ljudska prava 2003/45 o eliminaciji nasilja nad ženama kojom se ukazuje na značaj pristupanja CEDAW konvenciji, ukidanje rezervi i pristupanje Opcionom protokolu; njome se države pozivaju da donesu i, gdje je potrebno, pooštre ili izmijene domaće zakonodavstvo, uključujući i mjere za povećanje zaštite žrtava, da vode istrage, krivično gone, kažnjavaju i ispravljaju nepravde učinjene ženama i djevojkama koje su bile podvrgnute bilo kojem obliku nasilja, bilo kod kuće, na radnom mjestu, u zajednici ili u društvu, u pritvoru ili u situacijama oružanog sukoba, kako bi obezbijedile da takvo zakonodavstvo bude u skladu sa relevantnim međunarodnim instrumentima ljudskih prava i humanitarnog prava i da preduzmu akcije za ispitivanje i kažnjavanje lica koja izvrše djela nasilja nad ženama. Poseban značaj za oblast nasilja prema ženama imala je Bečka deklaracija sa programom za akciju iz 1993. godine kojom su Ujedinjene nacije objavile da je nasilje prema ženama kršenje ljudskih prava koje zahtijeva hitnu i trenutnu akciju. Bečka deklaracija je ukazala na potrebu usvajanja novih procedura koje bi ojačale puno i ravnopravno uživanje ljudskih prava na principima nediskriminacije i opredjeljenja prema ravnopravnosti žena i ljudskim pravima žena. Komisija za položaj žena i CEDAW Odbor pozvani su da hitno razmotre mogućnost uvođenja prava na pritužbu kroz Fakultativni protokol na CEDAW Konvenciju. Posebno je Deklaracijom pozdravljena odluka Komisije za ljudska prava kojom se traži imenovanje specijalne izvještačice o nasilju prema ženama.

²⁰ Deklaracija o politici suprotstavljanja nasilju prema ženama u demokratskoj Evropi usvojena je 1993. godine. Njom se ističe da je suprotstavljanje nasilju prema ženama glavni politički zahtjev evropskih država. Preporuka 1450 (2000) Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope - Nasilje nad ženama u Evropi usvojena je 2000. godine. Ona preporučuje Savjetu ministara da sastavi evropski program za borbu protiv nasilja nad ženama. Preporuka 1582 (2002) - Nasilje nad ženama u porodici usvojena je 2002. godine. Preporukom se poručuje da domaće nasilje treba tretirati kao politički i javni problem i kao kršenje ljudskih prava. Preporuka 1681 (2004) - kampanja za borbu protiv domaćeg nasilja u Evropi usvojena je 2004. godine. Ova preporuka je dočekala svoju operacionalizaciju - pokrenuta je kampanja borbe protiv nasilja prema ženama, uključujući domaće nasilje. Kampanja je počela 27. novembra 2006. godine, a završila juna 2008. godine.

ministara Savjeta Evrope²¹. Zalaganjem nevladinih organizacija²², konačno je 7. aprila 2011. godine, nakon višegodišnjeg procesa usklađivanja teksta, Komitet ministara Savjeta Evrope usvojio Konvenciju o prevenciji i sprečavanju nasilja protiv žena i nasilja u porodici. Konvencija je otvorena za potpisivanje na 121. sjednici Komiteta ministara Savjeta Evrope u Istanbulu 11. maja 2011. godine. Do sredine novembra 2012. godine potpisale su je 24 države²³. Konvencija će stupiti na snagu nakon što je ratifikuje 10 država, od kojih najmanje 8 država članica Savjeta Evrope (član 75. stav 5). Jedina država koja je do sredine novembra 2012. godine ratifikovala Konvenciju je Turska²⁴. Postupak ratifikacije u Bosni i Hercegovini je u toku²⁵.

Na nivou Evropske unije usvojen je veliki broj direktiva, preporuka i rezolucija koje se bave nasiljem protiv žena²⁶. Evropskom strategijom za ravnopravnost muškaraca i žena od 2010-2015. godine, iskorjenjivanje rodno zasnovanog nasilja navedeno je kao jedan od prioriteta²⁷. Postojeći dokumenti koji se bave rodno zasnovanim nasiljem predstavljaju političke prioritete demokratske Evrope i putokaz svim zemljama

²¹ Preporuka Rec(2002)5 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i Memorandum sa objašnjenjima, Savet Evrope. Autonomni ženski centar, Beograd, Program razvoja dobrih praksi protiv nasilja u porodici. <<http://womenngo.org.rs/images/prevod2002-web.pdf>>.

²² European Women's Lobby (2010). European Women's Lobby Position Paper, Towards a Europe Free From All Forms of Male Violence Against Women. EWL Centre on Violence Against Women, Brussels, str. 5-6, Tekst dostupan:

<<http://www.womenlobby.org/spip.php?rubrique62&lang=en>>.

²³ Do sredine novembra 2012. godine 24 države potpisale su Konvenciju: Turska, Švedska, Španija, Slovačka, Portugal, Crna Gora, Njemačka, Mađarska, Luksemburg, Island, Grčka, Francuska i Austrija su potpisale Konvenciju 11. maja 2011. godine, Poljska i Norveška 7. jula 2011. godine, Makedonija 8. jula 2011. godine, Slovenija 8. septembra 2011. godine, Albanija 19. decembra 2011. godine, Srbija 4. aprila 2012. godine, Velika Britanija 8. juna 2012. godine, Belgija 11.09.2012. godine, Italija 27.09.2012. godine, Monako 20.09.2012. godine, Holandija 14.11.2012.. godine.

²⁴ 14. marta 2012. godine.

²⁵ Na 25. Sjednici Predsjedništva BiH, održanoj 19.07.2012. godine, donesena je odluka o pristupanju Bosne i Hercegovine ovoj konvenciji.

²⁶ Među njima se posebno izdvajaju: Rezolucija Evropskog parlamenta o nasilju nad ženama koja je usvojena 1986. godine i koja predstavlja osim deklarativnog i operativni dokument. Doc. A2-44/86, Rezolucija Evropskog parlamenta o potrebi ustanovljavanja kampanje širom Evropske unije za nultu toleranciju prema nasilju nad ženama usvojena 1977. godine, Doc. A4-0250/1997.

²⁷ European Commission (2010), Strategy for promoting equality between women and men in Europe 2010-2015. <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-430_en.htm>.

članicama, kao i onim koje očekuju priključenje, uključujući i Bosnu i Hercegovinu²⁸. Od država se očekuje ne samo donošenje zakona već i njihovo sprovođenje i poštovanje političkih principa. Rezolucijom Evropskog parlamenta o borbi protiv muškog nasilja nad ženama iz 2006. godine traži se od država, kako članica, tako i onih koje očekuju priključenje, da u svojim nacionalnim zakonima preduzmu odgovarajuće mjere povodom muškog nasilja protiv žena. Suprotstavljanje nasilju prema ženama je jedan od najznačajnijih zadataka evropske politike i „minimum zahtjeva koje sve države moraju ispuniti, bilo da su, ili žele da postanu članicama Evropske unije“²⁹.

²⁸ Commission of The European Communities, (2005). COM (2005) 561 final, Communication from the Commission 2005 enlargement strategy paper. Brussels.

Tekst dostupan: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0561en01.pdf>.

²⁹ Carlshamre, Maria, (2005). Report on the current situation in combating violence against women and any future action (2004/2220(INI)). European Parliament, Committee on Women's Rights and Gender Equality.

Tekst dostupan:

<<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//NONSGML+REPORT+A6-2005-0404+0+DOC+PDF+V0//EN>>, str. 13.

PODACI O NASILJU U PORODICI U REPUBLICI SRPSKOJ

Rodno zasnovano nasilje ili nasilje zasnovano na polu je oblik diskriminacije koji ozbiljno sprečava žene da uživaju u pravima i slobodama na osnovi ravnopravnosti sa muškarcima (...) Rodno zasnovano nasilje je usmjereno prema ženi zato što je žena ili zato što disproportionalno pogađa žene. Uključuje djela kojima se nanosi fizička, psihička ili seksualna šteta ili patnja, prijetnje ovakvim djelima, prinude i druga ograničenja slobode. (UN Komitet za ukidanje diskriminacije žena, Opšta preporuka broj 19).

U proteklih 12 godina³⁰ počinjena su 123 ubistva, od toga je 68 ubijenih žena, žrtava nasilja u porodici.

Od 2007 - 2012. godine u Sigurne kuće smješteno je 688 žena i 851 dijete.

Od 2005-2012. godine evidentirano je 24.298 poziva na SOS liniji 1264 za žrtve nasilja u porodici, od kojih je 98% žrtava nasilja ženskog pola.

Prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, od 2006. do 2011. godine evidentirana su 2093 krivična djela nasilja u porodici po članu 208. Krivičnog

³⁰ Podaci dostupni na:
<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/Pages/Borba_protiv_rodno_zasnovanog_nasilja_ukljucujuci_i_nasilje_u_porodici.aspx>.

zakona Republike Srpske, a od 2008. do 2012. godine evidentirano je 4054 prekršaja po članu 6. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici³¹.

Stope rasprostranjenosti za Evropu ne postoje, ali su mnoge države članice sprovele ankete kako bi izmjerile obim nasilja nad ženama na nacionalnom nivou. Iako se metodologije razlikuju, pregled ovih anketa ukazuje na to da je u različitim državama od jedne petine do jedne četvrtine svih žena iskusilo fizičko nasilje najmanje jednom od punoljetstva, a više od desetine je iskusilo seksualno nasilje uz upotrebu sile. Brojčani podaci za sve oblike nasilja, uključujući i proganjanje, dostižu čak 45%. Većinu takvih nasilnih djela čine muškarci iz njihovog neposrednog društvenog okruženja, najčešće partneri i bivši partneri. Finansijski trošak prouzrokovan nasiljem nad ženama se procjenjuje na 34 milijarde eura godišnje po zemlji članici Savjeta Evrope, što iznosi 555 eura po glavi stanovnika³².

³¹ Po KZ 1 slučaj dnevno, s tim da se po prekršaju podaci odnose od 2008 godine tako da je prosjek za 4 godine 3 slučaja dnevno (Tijana Arambašić Živanović, Gender Centar Vlade Republike Srpske, prezentacija u Derventi oktobra 2012. godine).

³² Bez straha, bez nasilja (2012). Priručnik za parlamentarce, Izdanja Parlamentarne skupštine BiH, Sarajevo, str. 20, Tekst dostupan na:
<https://www.parlament.ba/sadrzaj/komisije/predstavnicki_dom/ravnopravnost/ostale_aktivnosti/Default.aspx?id=37992&langTag=bs-BA&pril=b>.

ANALIZA USKLAĐENOSTI ZAKONA O ZAŠTITI OD NASILJA U PORODICI SA MEĐUNARODNIM STANDARDIMA

Legislativa je jedan od neophodnih političkih instrumenata koji predstavlja društveno i simboličko prepoznavanje onoga što pojedina društva dozvoljavaju, tolerišu ili ne tolerišu i šta su odlučila da označe neprihvatljivim ponašanjima. (European Women's Lobby, 2007: 20)

I - OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim zakonom uređuju se zaštita od nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: nasilje u porodici), lica koja se u smislu ovog zakona smatraju članom porodice ili porodične zajednice, subjekti zaštite i postupak zaštite žrtava nasilja u porodici, osnivanje Savjeta za borbu protiv nasilja u porodici, te prekršajne sankcije koje se izriču učinocima nasilja u porodici.

Član 2.

Osnovni cilj ovog zakona je zaštita žrtava nasilja u porodici sprečavanjem i suzbijanjem nasilja u porodici, kojim se krše ustavom i zakonima zagarantovana osnovna ljudska prava i slobode.

Članom 1. određuje se predmet a članom 2. definiše cilj koji se želi postići usvajanjem ovog Zakona.

Prethodni zakon nije prepoznao niti stavljao u fokus zaštitu *žrtava* nasilja u porodici kao društvenu vrijednost koja se njime štiti što je u praksi dovodilo do različitih tumačenja od kojih je dominantno bilo ono po kojem je porodica, kao kolektivitet, a ne žrtva, koja preživljava i trpi nasilje, ta koja uživa društvenu zaštitu. Takvo tumačenje je za posljedicu imalo neadekvatne intervencije koje su, u nastojanjima da se zaštititi porodica, propuštale da zaustave nasilje i spriječe njegovo ponavljanje.

U odnosu na međunarodne standarde u oblasti nasilja u porodici, od izuzetnog je značaja način na koji zakoni i politike koje se bave sprečavanjem nasilja u porodici razumijevaju problem nasilja u porodici. Razumijevanje problema utiče na sadržinu zakona i politika, a zatim, tokom realizacije njihovih odredbi koje su namijenjene zaštiti žrtava i podršci žrtvama u cilju poboljšanja njihovog položaja, i na njihovo rješavanje. Drugim riječima, u zavisnosti od toga ko se štiti i od koga se štiti, zavisi ko će dobijati i koju vrstu usluga, podrške i pomoći³³.

Iako je Zakon prepoznao i propisao kao osnovni cilj zaštitu žrtava, nasilje u porodici nije prepoznato kao rodno zasnovano, odnosno, izabran je rodno neutralan pristup pri imenovanju ove vrste nasilja. Prepoznavanjem nasilja u porodici kao rodno zasnovanog bi se uticalo i na sadržinu zakona. Usmeravanjem pažnje na nasilje u porodici kao problem kojim su predominantno pogođene žene, priznala bi se ozbiljnost problema, što bi za posljedicu imalo da se mjere, prije njihovog normiranja, sagledaju sa aspekta koji doprinosi rješavanju problema, što sada nije u potpunosti učinjeno³⁴. Neadekvatno određivanje problema i njegovo imenovanje, u svim, pa tako i u ovoj oblasti, dovodi, ili barem u značajnoj mjeri doprinosi, neadekvatnim politikama intervencija koje bi trebalo da doprinesu zaštiti, pomoći i podršci žrtvama³⁵.

³³ Natalija Petrić, *ibidem*, str. 85

³⁴ Vidi komentar uz član 5.

³⁵ Natalija Petrić, *ibidem*, str. 223-224, vidi komentar uz član 5.

Za razliku od Zakona, Konvencija SE u članu 1. u stavu 1. propisuje da su ciljevi njenog usvajanja:

- a. zaštita žena od svih vidova nasilja i sprečavanje, procesuiranje i eliminisanje nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- b. doprinos suzbijanju svih oblika diskriminacije nad ženama i promovisanje suštinske jednakosti između žena i muškaraca, uključujući i osnaživanje žena;
- c. izrada sveobuhvatnog okvira, politika i mjera zaštite i pomoći svim žrtvama nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- d. unapređenje međunarodne saradnje u pogledu eliminisanja nasilja nad ženama i nasilja u porodici;
- e. pružanje podrške i pomoći organizacijama i organima unutrašnjih poslova u djelotvornoj saradnji da bi se usvojio obuhvatni pristup eliminisanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici.

Član 3.

Zaštita od nasilja u porodici ostvaruje se primjenom ovog zakona i zakona kojima se uređuje upravni, prekršajni i krivični postupak, zaštita djece i maloljetnika u krivičnom postupku i postupak izvršenja krivičnih sankcija.

Članom 3. Zakon daje značaj problemu nasilja u porodici, na način da težinu problema fokusira i na druge vrste postupaka u kojima se ostvaruje zaštita žrtve nasilja.

Prenošenjem problema nasilja u porodici na upravni postupak, npr. postupak kod Centra za socijalni rad prilikom smještaja žrtve nasilja u porodici ili predlaganja zaštitne mjere, ali i krivičnom postupku, ukoliko se utvrđuje krivična odgovornost počinioca nasilja, a posebno ukoliko se štiti dijete i maloljetnik u krivičnom postupku, zaštita od nasilja u porodici postaje sveobuhvatna i uključuje mnogo veći broj subjekata, koji su dužni pružiti zaštitu žrtvi nasilja u porodici.

Član 4.

- (1) U svrhu zaštite od nasilja u porodici, Narodna skupština Republike Srpske donosi Strategiju za suzbijanje nasilja u porodici Republike Srpske (u daljem tekstu: Strategija), na prijedlog Vlade Republike Srpske (u daljem tekstu: Vlada).
- (2) Godišnje akcijske planove donosi Vlada na prijedlog Ministarstva porodice, omladine i sporta (u daljem tekstu: Ministarstvo).
- (3) Strategija se donosi za period od najmanje pet godina.

Članom 4. Zakona propisano je da Narodna skupština Republike Srpske, na prijedlog Vlade, donosi Strategiju za suzbijanje nasilja u porodici, za period od najmanje pet godina, a da godišnje akcijske planove donosi Vlada na prijedlog Ministarstva porodice, omladine i sporta.

U izvještaju UN ekspertske grupe za dobre prakse u legislativi iz oblasti nasilja nad ženama iz 2008. godine, konstatuje se da sve veći broj zemalja usvaja posebne zakone koji se odnose samo na nasilje nad ženama, uključujući nasilje u porodici. Mnogi od ovih zakona fokusiraju se gotovo isključivo na gonjenje i kažnjavanje učinioca nasilja. Međutim, kako se dalje navodi, jako je važno proširiti pravni okvir i, pored propisivanja sankcija, propisati i pravo žrtve na zaštitu, pomoć i podršku i usvojiti strategije i akcijske planove koji treba da sadrže niz pokazatelja, mjera i aktivnosti kako bi se osigurao okvir za sveobuhvatan i koordinisan pristup za provođenje zakona. Mnogo je vjerovatnije da će se zakoni efikasno provoditi ukoliko ih prate sveobuhvatne politike, akcioni planovi i strategije³⁶.

Konvencija Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici, slično ostalim koje su usvojene na nivou Savjeta Evrope (u daljem tekstu:

³⁶ Good practices in legislation on violence against women, Report of the expert group meeting United Nations, 2008, str. 15, 17.

Konvencija SE), prati tzv. „strukturu tri slova P“: „prevencije“, „protekcije“ (zaštite) i „procesuiranja“ (krivičnog gonjenja). Budući da su za djelotvoran odgovor na sve oblike nasilja obuhvaćene ovom Konvencijom SE potrebne mjere u više od ove tri oblasti, autori su smatrali da je neophodno uvesti još jedno slovo „P“ (integrisane politike).

Strategijom za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj do 2013. godine³⁷ ukazuje se da je nasilje u porodici društveni problem koji je složen i višedimenzionalan, te da njegovo rješavanje zahtijeva multidisciplinarni i multisektorski institucionalni pristup i intervenciju stručnjaka i stručnjakinja različitih profila.

Strategija postavlja viziju idealnog stanja: iskorijenjeno nasilje po osnovu pola/roda, uključujući nasilje u porodici i stvorena klima nulte tolerancije na nasilje u Republici Srpskoj (član 4).

Opšti cilj postavljen ovim dokumentom je dostizanje efikasnog i optimalnog nivoa zaštite i prevencije nasilja u porodici (član 5.1), a specifični ciljevi koji bi trebali doprinijeti ostvarivanju opšteg cilja razvrstani su u četiri kategorije: primjenljiv i funkcionalan normativno-pravni okvir za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, unapređeno znanje o razmjerama i aspektima problematike nasilja u porodici (statističko, teorijsko, praktično, akademsko, istraživačko), uspostavljen efikasan sistem zaštite i prevencije nasilja u porodici i povećana svijest stanovništva o nasilju kao društvenom problemu (član 5.2).

Aktivnosti koje su usmjerene na zaštitu i podršku žrtvama razrađene su u okviru trećeg specifičnog cilja kao uspostavljanje, praćenje efikasnosti i unapređenje sprovođenja zaštitnih mjera, unapređenje sprovođenja zaštitne mjere smještaja u sigurne kuće i besplatna pravna pomoć za žrtve nasilja u porodici (član 5.3.3). Pored navedenog, planira se i ostvarivanje saradnje sa nevladinim organizacijama u čijem su

³⁷ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 136/10.

djelokrugu rada programi prevencije, zaštite i podrške osobama koje su preživjele nasilje u porodici i njihovoj djeci (član 5.3.3).

Član 5.

Gramatički izrazi upotrijebljeni u ovom zakonu za označavanje muškog ili ženskog roda podrazumijevaju oba pola.

U članu 5. Zakona se, kao izraz najmanjeg nivoa politički korektne rodno senzitivne jezičke odgovornosti, konstatuje da svi izrazi upotrijebljeni za označavanje muškog ili ženskog roda podrazumijevaju oba pola.

Zakon je, kao i ostali propisi u Republici Srpskoj, „rodno neutralan“, odnosno, napisan u muškom rodu. Odnosi se, tumačenjem odredbe člana 5. i na žene i na muškarce. Za razliku od Konvencije SE koja definiše da se pojam „žrtva“ odnosi i na žrtve nasilja nad ženama i na žrtve nasilja u porodici, nasilje u porodici se Zakonom ne prepoznaje kao rodno zasnovano. Članom 2. Konvencije SE propisano je da se Konvencija odnosi na sve vidove nasilja nad ženama, uključujući nasilje u porodici koje nesrazmjerno pogađa žene u odnosu na muškarce (stav 1). Članice se podstiču da je primjenjuju na sve žrtve nasilja u porodici s tim da poklone posebnu pažnju ženama koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja (stav 2). Članom 3. definisano je rodno zasnovano nasilje nad ženama kao nasilje usmjereno protiv žene zato što je žena, odnosno nasilje koje nesrazmjerno utiče na žene.

Praktično gledano, imenovanje djela može uticati na kapacitet kreatora politika da odgovore širini problema i odrede uzroke problema, a samim tim i načine njihovog rješavanja³⁸. Priručnikom UN o izradi zakona u oblasti nasilja prema ženama se posebno napominje da zakoni treba da budu rodno osjetljivi, a ne rodno slijepi jer rodna osjetljivost prepoznaje nejednakosti između muškaraca i žena kao i specifične potrebe muškaraca i žena. Rodno osjetljiv pristup u zakonima koji se bave nasiljem

³⁸ Murray; Powel, 2009, str.536-539.

prema ženama priznaje da se ženska i muška iskustva nasilja razlikuju i da je nasilje prema ženama izraz istorijski nejednakih odnosa moći muškaraca i žena i oblik diskriminacije žena. Rodno neutralni zakoni služe kao sredstvo da se prioritet ukaže stabilnosti porodice nauštrb prava preživjelih, prvenstveno prava žena, jer ne prepoznaju niti izražavaju ženska iskustva nasilja koja su počinjena prema njima³⁹.

Ovo mišljenje dijele i teoretičarke feminističke orijentacije koje u svojim kritikama koriste oštriju terminologiju kojom ukazuju da se imenovanjem nasilja kao onoga koje se dešava u porodici zamagljuje realnost i prikriva činjenica da su muškarci ti koji su predominantno učinioci, a žene te koje su žrtve. One koriste pojmove „nasilje u porodici“, „domaće nasilje“, „intimno partnersko nasilje“, „nasilje između bračnih i/ili vanbračnih partnera“, „rodno zasnovano nasilje“ itd., one koriste termin nasilje protiv žena smatrajući ga jedinim adekvatnim terminom kojim se ukazuje na sistemski i strukturalni karakter ove vrste nasilja, a nasilje u porodici vide kao jedan od mnogih oblika na koji se nasilje prema ženama manifestuje⁴⁰.

Svi međunarodni dokumenti prihvataju ovaj koncept, pa tako i studije koje prate njihovu primjenu, kao što je Dubinska studija o efektima primjene Preporuke (2002)⁵ Savjeta Evrope o zaštiti žena od nasilja u državama članicama:

Značajan napredak postignut je u oblasti pravnog okvira kada je u pitanju nasilje prema ženama, posebno kada je riječ o odredbama koje se tiču kažnjavanja ovakvog postupanja. Međutim, brojni su nedostaci u konceptima pristupa ovih zakona koji, u najvećem broju slučajeva, ne prepoznaju izrijeком rodno zasnovano nasilje, već ga uključuju pod nasilje koje se dešava u porodičnom domaćinstvu, ili nasilje koje se dešava između srodnika bilo koje vrste. Biće jako teško prikupiti upotrebljive podatke i monitorisati napredak ukoliko se intimno partnersko nasilje prema ženama smjesti zajedno sa zlostavljanjem djece ili sa pesničenjem braće, te bi se moglo postaviti pitanje da li, za ove vrlo različite vrste i situacije, kazne treba da budu iste. (Hageman White; Bohn, 2007: 45)

³⁹ United Nations, 2010, str. 15.

⁴⁰ Yllö, 1993, str. 50-51; Levy, 2008, str. 106-14; Jones, 1996, str. 17-21; Wilcox, 2006, str. 3-9; Schneider, 2000, str. 45-49; Ignjatoviae, 2011, str. 59; Kurz, 1997, str. 443-4, Logar, 2005, str. 3-4.

Strategija za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj do 2013. godine⁴¹, kao ni Zakon, u svom nazivu ne ističu žene kao subjekt zaštite. Međutim, ne prikrija činjenicu da su žene te koje su, prema podacima koje navodi, one prema kojima je nasilje u većoj mjeri usmjereno: „prema podacima Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srpske, u evidentiranim slučajevima nasilje su u 97,4% slučajeva počinili muškarci starosne dobi od 20 do 60 godina, pretežno nižeg obrazovnog nivoa i različitih zanimanja” a da su “u 80% slučajeva žene te koje su bile žrtve nasilja od strane svojih sadašnjih ili bivših muževa ili partnera” (Strategija, 2010: 13).

Strategijom se ističe da se teži oblici nasilja dešavaju u porodicama koje su u većoj mjeri patrijarhalne i gdje u porodičnim odnosima vladaju čvršće tradicionalne norme, te da se upravo zbog tih normi lakši oblici nasilja i ne doživljavaju kao nasilje u porodici i ne prijavljuju, kako iz tog, ali i nekih drugih razloga, kao što su strah od osude okoline i zavisnost žrtve od porodice. Također se ukazuje da se kulturni stereotipi i tradicionalni patrijarhalni obrasci ponašanja koji postoje u našem društvu reflektuju kroz školski nastavni proces i postavlja pitanje spremnosti nastavnog kadra da prihvati promjene. Pored toga, Strategija prepoznaje da „rodno zasnovano nasilje, samim tim što je pripadnost određenom rodu razlog zbog kojega se ono svakodnevno i svugdje dešava, podrazumijeva da ovaj problem nije incident, ograničen samo na određene, pojedinačne žene, već služi kao mehanizam za održavanje dominacije i kontrolu nad ženama” (Strategija, 2010: 20).

Izbjegavanje imenovanja nasilja u porodici kao rodno zasnovanog u Zakonu ukazuje na nepostojanje jasno određene političke volje da se adresira nasilje prema ženama u porodici i da se problem kao takav prepozna. Rodno neutralni zakoni služe kao sredstvo da se prioritet ukaže stabilnosti porodice nauštrb prava preživjelih, prvenstveno prava žena, jer ne prepoznaju niti izražavaju ženska iskustva nasilja koja su počinjena prema njima⁴².

⁴¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj: 136/10.

⁴² Natalija Petrić, ibidem, str. 223

II - RADNJE NASILJA U PORODICI, ŽRTVE NASILJA U PORODICI I SUBJEKTI ZAŠTITE

Član 6.

- (1) Nasilje u porodici, u smislu ovog zakona, predstavlja svaka radnja nasilja člana porodice ili porodične zajednice kojom se ugrožava spokojstvo, psihički, tjelesni, seksualni ili ekonomski integritet drugog člana porodice ili porodične zajednice.
- (2) Svaka radnja nasilja, u smislu stava 1. ovog člana, koja ne sadrži obilježja krivičnog djela, predstavlja prekršaj, a naročito sljedeće radnje:
 - a) prijetnja nanošenjem tjelesne povrede članu porodice ili njemu bliskom licu,
 - b) prijetnja oduzimanjem djece ili izbacivanjem iz stana člana porodice,
 - v) iscrpljivanje radom, izgladnjivanjem, uskraćivanjem sna ili neophodnog odmora članu porodice,
 - g) vaspitanje djece na način ponižavajućeg postupanja,
 - d) uskraćivanje sredstava za egzistenciju članu porodice,
 - đ) uskraćivanje prava na ekonomsku nezavisnost zabranom rada ili držanjem člana porodice u odnosu zavisnosti ili podređenosti, prijetnjom ili nedavanjem sredstava za život ili drugim oblicima ekonomske dominacije,
 - e) verbalni napad, psovanje, nazivanje pogrđnim imenom ili vrijeđanje člana porodice na drugi način,
 - ž) ograničavanje slobode komuniciranja člana porodice sa članovima porodice ili drugim licima,
 - z) oštećenje, uništenje ili prometovanje zajedničke imovine ili imovine u posjedu, kao i oštećenje ili uništenje imovine u vlasništvu ili u posjedu drugog člana porodice, odnosno pokušaj da se to učini,
 - i) uhođenje člana porodice i
 - j) prouzrokovanje straha, poniženja, osjećaja manje vrijednosti, kao i druge radnje koje ne sadrže obilježja krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici.
- (3) Smatra se da je prekršaj učinjen ako je radnja prekršaja izvršena jednom ili više puta, a određena je trajnim glagolom.

Član 7.

Članom porodice ili porodične zajednice, u smislu ovog zakona, smatraju se:

- a) supružnici ili bivši supružnici i njihova djeca i djeca svakog od njih,
- b) vanbračni partneri ili bivši vanbračni partneri, njihova djeca ili djeca svakog od njih,
- v) srodnici po tazbini zaključno do drugog stepena bez obzira na činjenicu da je bračna zajednica prestala,
- g) roditelji sadašnjih i bivših bračnih i vanbračnih partnera,
- d) srodnici iz potpunog usvojenja u pravoj liniji bez ograničenja, a u pobočnoj liniji zaključno sa četvrtim stepenom, kao i srodnici iz nepotpunog usvojenja,
- đ) lica koja vezuje odnos starateljstva,
- e) lica koja žive ili su živjela u istom porodičnom domaćinstvu, bez obzira na srodstvo,
- ž) lica koja imaju zajedničko dijete ili je dijete začeto, iako nikada nisu živjela u istom porodičnom domaćinstvu.

Članom 6, u stavu 1, propisano je šta se, u smislu ovog zakona, smatra nasiljem u porodici, a u stavu 2. posebno su istaknute *neke od radnji* koje predstavljaju prekršaj, *pod uslovom* da ne sadrže obilježja krivičnog djela, a u stavu 3. da se smatra da je prekršaj učinjen ako je radnja prekršaja izvršena jednom ili više puta. Članom 7. propisano je ko se, u smislu ovog Zakona, smatra članom porodice ili porodične zajednice, ko uživa zaštitu, pomoć i podršku, odnosno, ko može biti učinilac prekršaja nasilja u porodici.

U članu 2. Konvencije SE navodi se da se Konvencija odnosi na sve oblike nasilja prema ženama, uključujući i nasilje u porodici, koji disproporcionalno povređuju žene (stav 1), a države članice se podstiču da primjenjuju Konvenciju na sve žrtve nasilja u porodici (stav 2). Član 3. (b) sadrži definiciju nasilja u porodici koje obuhvata djela fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja između članova porodice ili domaćinstva, nezavisno od bioloških ili zakonskih porodičnih veza. Ovom Konvencijom se ukazuje da nasilje u porodici obuhvata uglavnom dva tipa nasilja:

partnersko nasilje između sadašnjih ili bivših supružnika ili partnera i međugeneracijsko nasilje koje se najčešće javlja između roditelja i djece. Kao i u Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici i ova definicija je rodno neutralna i obuhvata žrtve i učiniocima oba pola. Nasilje u porodici u vidu partnerskog nasilja, prema Konvenciji SE, obuhvata fizičko, seksualno, psihičko ili ekonomsko nasilje između sadašnjih ili bivših supružnika kao i sadašnjih ili bivših partnera. Za razliku od Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, ukazuje da je to oblik nasilja koji nesrazmjerno utiče na žene i koji je samim tim određen kao rodno zasnovan. Iako „u porodici“ izgleda kao da ograničava kontekst u kojem može doći do nasilja, autori Konvencije SE su prepoznali da se nasilje često nastavlja nakon prekida veze i stoga se složili da zajedničko mjesto stanovanja žrtve i učinioca nije neophodno. Međugeneracijsko nasilje u porodici obuhvata fizičko, seksualno, psihičko i ekonomsko nasilje osobe nad njenim ili njegovim djetetom ili roditeljem (zlostavljanje starih lica) ili takvo nasilje između bilo koja dva ili više članova porodice različitih generacija. Opet, zajedničko mjesto stanovanja žrtve i učinioca nije neophodno.

U skladu sa zahtjevima Konvencije SE i njenim čl. 33, 34. i 35, kojima su propisane obaveze članica da inkriminišu svako namjerno ponašanje koje ozbiljno narušava psihički integritet nekog lica prinudom ili prijetnjama, ponavljanjem prijetnji upućenih drugom licu, koje uzrokuju da se ono plaši za svoju bezbjednost ili počinjena djela fizičkog nasilja nad drugim licima, propisano je koje se radnje smatraju prekršajnim radnjama nasilja u porodici.

Cilj ovakvog zakonskog određenja je da se napravi jasna razlika između krivičnog djela nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici (član 208. Krivičnog zakona Republike Srpske) i djela prekršaja nasilja u porodici ili porodičnoj zajednici na način da djelima prekršaja budu obuhvaćene radnje kojima se ugrožava (nije uslov da je povreda nastupila) spokojstvo, tjelesni, psihički, ekonomski ili seksualni integritet člana porodice ili porodične zajednice, dok bi krivično djelo bilo ono ponašanje koje dovede do povrede (povreda je nastupila) spokojstva, tjelesnog integriteta ili duševnog zdravlja.

Iako se u praksi nasilje, po pravilu, vrši kontinuirano u dužem vremenskom periodu i pojedinačni akt nasilja predstavlja dovoljan pravni osnov za pokretanje postupka za zaštitu od nasilja u porodici. Kako bi se izbjegla opasnost da se neadekvatnim tumačenjem onemogućí pravovremena zaštita žrtava nasilja u porodici, odnosno, kako bi se prekinuo ciklus nasilja i blagovremenom prekršajno pravnom zaštitom preduprijedilo nastupanje težih povreda, stavom 3. člana 6. propisano je da je prekršaj učinjen ako je radnja prekršaja izvršena jednom ili više puta, bez obzira što je određena trajnim glagolom⁴³. „Ugrožavanje“, „izbacivanje“, „iscrpljivanje“, „uskraćivanje“, „ograničavanje“ itd. se sastoje u izazivanju opasnosti po zaštićeno dobro i stvaranju mogućnosti da dođe do povrede zaštićenog dobra i, na neki način, prethode neposrednom ispoljavanju nasilja i predstavljaju konkretnu opasnost da se nasilje ispolji i povreda nastupi, u kom slučaju se neće raditi o prekršaju, već o krivičnom djelu nasilja u porodici.

Član 8.

- (1) Žrtva nasilja u porodici ima pravo na psihosocijalnu pomoć i socijalnu i medicinsku zaštitu u skladu sa zakonima iz oblasti zdravstvene i socijalne zaštite.
- (2) Posebnu pomoć i zaštitu u skladu sa ovim zakonom uživa žrtva koja je:
 - a) dijete,
 - b) starije lice,
 - v) lice sa invaliditetom i
 - g) lice pod starateljstvom.
- (3) Dijete je žrtva i ukoliko je bilo prisutno prilikom vršenja nasilja prema drugom članu porodice, iako radnje nasilja nisu preduzete prema njemu.

Članom 8. u stavu 1. propisano je pravo žrtve nasilja u porodici na psihosocijalnu pomoć i socijalnu i medicinsku zaštitu u skladu sa zakonima iz oblasti zdravstvene i

⁴³ Ovakvo rješenje poznaju neke od zemalja iz našeg bližeg okruženja, kao što su Srbija, Crna Gora, Makedonija.

socijalne zaštite, a u stavu 2. da posebnu pomoć i zaštitu uživa žrtva koja je dijete, starije lice, lice sa invaliditetom i lice pod starateljstvom, dok je u stavu 3. propisano da je dijete žrtva i ukoliko je bilo prisutno prilikom vršenja nasilja.

Ovakvo rješenje je u skladu sa članom 26. Konvencije SE kojom je propisano da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbjedile da se prilikom pružanja usluga zaštite i podrške žrtvama vodi računa o pravima i potrebama djece svjedoka svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

Takođe, ovakvim zakonskim rješenjem postiže se da se djeci koja prisustvuju scenama akutnog nasilja, prizna status žrtve, jer takva djeca i jesu žrtve psihičkog nasilja koje ostavlja posljedice na dijete i zahtijeva sprovođenje određenih postupaka i tretmana u cilju njihovog ublažavanja. S obzirom na činjenicu da su subjekti zaštite različito reagovali u situacijama gdje su djeca bila svjedoci nasilja, te da su neki takvoj djeci priznavali status žrtve, a drugi ih nisu identifikovali kao žrtve nasilja, bilo je potrebno ovakvom odredbom izričito navesti da su djeca koja prisustvuju nasilju uvijek žrtve.

Član 9.

- (1) Zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici dužni su pružiti pripadnici Ministarstva unutrašnjih poslova (u daljem tekstu: policija), tužilaštvo, centri za socijalni rad, odnosno službe socijalne zaštite, zdravstvene i obrazovne ustanove i nadležni sud (u daljem tekstu: subjekti zaštite).
- (2) Subjekti zaštite dužni su postupati u skladu sa odredbama ovog zakona i pružiti zaštitu, podršku i pomoć žrtvama nasilja u porodici bez obzira na to da li je protiv učinioca pokrenut krivični ili prekršajni postupak.

Članom 9. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici određuju se subjekti koji su dužni pružiti zaštitu, pomoć i podršku žrtvama nasilja u porodici i postupati u skladu sa

ovim Zakonom, bez obzira da li je protiv učinioca pokrenut krivični ili prekršajni postupak.

Cilj ovakvog rješenja je da se obezbijedi postupanje subjekata zaštite u svim postupcima, prekršajnom ili krivičnom, radi efikasne zaštite žrtve/-ava nasilja. Predviđeno rješenje je *djelimično* u skladu sa članom 18. Konvencije SE, kojim je propisana obaveza da članice preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu sa međunarodnim pravom, da obezbijede odgovarajuće mehanizme za djelotvornu saradnju između svih nadležnih državnih organa, uključujući sudove, javna tužilaštva, organe unutrašnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, kao i nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i lica, u pružanju zaštite i podrške žrtvama i svjedocima svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Osim policije, tužilaštva, centara za socijalni rad, odnosno službi socijalne zaštite, zdravstvenih i obrazovnih ustanova i sudova, Zakon nije prepoznao sve relevantne organizacije i lica kao pružaoce zaštite i podrške žrtvama i svjedocima. Ipak, u odnosu na raniji Zakon, zaštita žrtava upotpunjena je uključivanjem obrazovnih i zdravstvenih ustanova kao subjekata zaštite.

Član 10.

- (1) Žrtve nasilja u porodici imaju pravo na pristup svim subjektima zaštite i oslobođene su svih troškova postupka.
- (2) Pravo na besplatnu pravnu pomoć žrtve imaju u postupcima ostvarivanja svojih prava i zaštite, u skladu sa propisima koji regulišu oblast besplatne pravne pomoći.

Članom 10. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisano je pravo žrtvama nasilja u porodici na besplatan pristup svim subjektima zaštite, kao i pravo na besplatnu pravnu pomoć, u skladu sa propisima koji regulišu tu oblast. Ovakvo zakonsko rješenje u skladu je sa zahtjevima člana 57. Konvencije SE, kojim je propisano da će članice

obezbijediti pravo na pravni savjet i besplatnu pravnu pomoć žrtvama. U skladu je i sa čl. 18. i 20. Konvencije, kojima je propisano da će članice preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se žrtvama obezbijedio pristup uslugama zdravstvene i socijalne zaštite.

Kako bi se pravo priznato ovim Zakonom moglo ostvariti, potrebno je važeći Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći dopuniti na način da se u članu 17. u stavu 2. tačkom b) obuhvati kategorija žrtava nasilja u porodici čime bi se u potpunosti ispoštovalo pravo žrtve na besplatnu pravnu pomoć.

III - POSTUPAK OSTVARIVANJA ZAŠTITE ŽRTAVA NASILJA U PORODICI

Član 11.

- (1) Subjekti zaštite dužni su bez odlaganja obezbijediti hitno rješavanje predmeta nasilja u porodici, vodeći računa da su interes i dobrobit žrtve prioritet u tim postupcima, a naročito ako je žrtva dijete, starije lice, lice sa invaliditetom i lice pod starateljstvom.
- (2) U slučajevima nasilja u porodici subjekti zaštite dužni su da međusobno sarađuju i razmjenjuju potrebne podatke i informacije.

Član 12.

- (1) Članovi porodice, subjekti zaštite, kao i zaposleni u obrazovnim, socijalnim i zdravstvenim ustanovama, kao i svaki drugi građanin, dužni su odmah nakon saznanja da je počinjeno nasilje u porodici ili da postoje osnovi sumnje da je počinjeno nasilje u porodici prijaviti to policiji.
- (2) Nakon prijema prijave da je učinjeno nasilje u porodici, policija je dužna da odmah o tome obavijesti centar za socijalni rad, koji će odmah neposredno pružiti socijalnu zaštitu i psihosocijalnu pomoć žrtvi, preduzeti druge mjere iz svoje nadležnosti, te o tome sačiniti službeni izvještaj.
- (3) Zdravstvena ustanova omogućit će žrtvi besplatan ljekarski pregled radi utvrđivanja postojanja povreda fizičkog ili psihičkog integriteta.
- (4) izvršenom nasilju u porodici policija odmah obavještava i nadležnog tužioca i, uz izvještaj, dostavlja prikupljene dokaze i obavještenja o tome.
- (5) Tužilac u skladu sa okolnostima konkretnog slučaja:
 - a) naređuje sprovođenje istrage ili
 - b) podnosi zahtjev za pokretanje prekršajnog postupka i/ili
 - v) podnosi prijedlog za izricanje hitne mjere zaštite.

Članovima 11. i 12. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisuje se obaveza hitnog i koordinisanog djelovanja subjekata zaštite od nasilja u porodici i obaveza prijavljivanja nasilja u porodici.

Ovakvo rješenje je u skladu sa članom 27. Konvencije SE kojim je propisano da će članice preduzeti sve neophodne mjere kako bi se ohrabrio svaki svjedok počinjenog

djela nasilja ili ona lica koja imaju opravdane razloge da sumnjaju da je takvo djelo počinjeno, odnosno da se mogu očekivati dalja djela nasilja, da to prijavi nadležnim organizacijama ili organima. Takođe, članom 28. Konvencije SE propisano je da će članice preduzeti sve neophodne mjere, kako bi obezbjedile da pravila o povjerljivosti koja međunarodno pravo nalaže određenim stručnjacima, ne predstavljaju prepreku da, pod odgovarajućim uslovima, prijave nadležnim organizacijama, odnosno organima, ukoliko imaju osnovanu sumnju da je počinjeno ozbiljno djelo nasilja i da se mogu očekivati dalja djela nasilja.

Ovakvo rješenje je u skladu sa članom 50. Konvencije SE kojim je propisano da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere, a kako bi obezbjedile da nadležni organi unutrašnjih poslova odgovore na sve vidove nasilja odmah i na odgovarajući način i ponude odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtvama. Osim toga, članice su dužne da preduzmu neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi se organi unutrašnjih poslova uključili odmah i na odgovarajući način, u prevenciju i zaštitu od svih oblika od nasilja.

Konvencija SE u članu 7. – Sveobuhvatne i koordinisane politike, u stavu 1, nalaže članicama da preduzmu neophodne mjere za sprečavanje svih vidova nasilja i obezbijede holistički odgovor na nasilje nad ženama. Ova obaveza dodatno je opisana u stavu 2. i nalaže članicama da obezbijede da se usvojene politike primjenjuju kroz djelotvornu saradnju svih nadležnih organa. Primjeri dobre prakse u nekim državama članicama ukazuju na poboljšane rezultate u saradnji organa unutrašnjih poslova, sudstva, ženskih nevladinih organizacija, službi za zaštitu djece i ostalih nadležnih partnera u određenom slučaju, na primjer izvođenju precizne procjene rizika ili izrade plana sigurnosti. Takva saradnja zahtijeva pravilnike i protokole kojih će se pridržavati svi organi, kao i dodatno i kontinuirano obučavanje zaposlenih.

U odlukama koje je Komitet koji prati primjenu Konvencije donio po pojedinačnim pritužbama, ovaj princip se više puta pominje i podvlači odgovornost država koje su

propustile postupiti na navedeni način. **Odlukom br. 5/2005 CEDAW**⁴⁴ Komiteta na podnesak Bečkog centra za intervencije protiv domaćeg nasilja i Udruženja za pristup pravdi za žene u ime Hakan Goekce, Handan Goekce, i Guelue Goekce (potomci preminule) usvojena na 39. sjednici, razmatrajući u meritumu, utvrđeno je da:

- 12.1.2 Komitet konstatuje da je Država članica uspostavila sveobuhvatni model za rješavanje domaćeg nasilja koji uključuje zakonodavstvo, građansko pravne i krivično pravne lijekove, mehanizme podizanja svijesti i edukacije i obuke, skloništa, savjetovališta za žrtve domaćeg nasilja i rad sa počiniocima nasilja. Međutim, kako bi osigurala mogućnosti da žene žrtve nasilja u porodici kao pojedinke uživaju u praktičnom ostvarenju njihovih ljudskih prava i osnovnih sloboda, politička volja koja je izražena u gore predstavljenom sveobuhvatnom sistemu Austrije mora biti podržana od strane državnih aktera koji podržavaju obaveze Države članice sa dužnom pažnjom.
- 12.1.3 U konkretnom slučaju, Komitet konstatuje da se tokom trogodišnjeg perioda, koji počinje sa nasilnom epizodom koja je prijavljena policiji 3. decembra 1999. godine i završava ubistvom Şahide Goekce 7. decembra 2002. godine, povećala učestalost poziva policiji i prijavljivanja uznemiravanja, svađa i fizičkog zlostavljanja; policija je u tri odvojena navrata izdavala mjeru zabrane povratka i dva puta zahtijevala od javnog tužioca da naloži da Mustafa Goekce bude pritvoren; tromjesečni privremeni nalog je bio na snazi u vrijeme njene smrti koji je uključivao zabranu Mustafi Goekceu da se vrati u porodični stan i njegovu neposrednu okolinu, te da kontaktira sa Şahide Goekce ili sa djecom. Komitet konstatuje da je Mustafa Goekce usmrtio Şahide Goekce pištoljem kojeg je nabavio tri sedmice prije ubistva, uprkos zabrani posjedovanja oružja koja mu je bila izdata, kao i nespornoj tvrdnji autora podneska da je policija primila informaciju o oružju od strane Mustafinog brata. Osim toga, Komitet konstatuje nespornu činjenicu da je Sahida G.

⁴⁴ Integralni tekst odluke dostupan na: < http://www.iwraw-ap.org/protocol/doc/Sahide_Goekce_v_Austria.pdf>, prevod sa engleskog: Aleksandra Petrić.

pozvala hitnu policijsku službu nekoliko sati prije nego što je ubijena, te da uprkos tome patrolna kola nisu bila poslana na mjesto zločina.

- 12.1.4 Komitet smatra da je, s obzirom na kombinaciju faktora, policija znala ili je morala znati da se Sahide G. nalazi u ozbiljnoj opasnosti; policija je trebala tretirati njen posljednji poziv kao hitan, naročito zbog toga što je Mustafa G. pokazivao potencijal da bude jako opasan i nasilan kriminalac. Komitet smatra da je u svjetlu dugog perioda ponavljanja uznemiravanja i premlaćivanja, policija odgovorna za propuštanje ukazivanja dužne pažnje i zaštite Sahide G. time što nije odmah odgovorila na poziv.
- 12.1.5 Iako Država članica sa pravom tvrdi da je u svakom konkretnom slučaju nužno odrediti da li bi pritvor bio nesrazmjerno miješanje u osnovna prava i slobode počinioca nasilja u porodici, kao što je pravo na slobodu kretanja i pravo na pravično suđenje, Komitet izražava mišljenje... da prava počinilaca nasilja ne mogu potisnuti ženska ljudska prava na život i psihički i fizički integritet. U konkretnom slučaju, Komitet smatra da je ponašanje Mustafe G. (prijetnje, uznemiravanje, premlaćivanje) prešlo visoki prag nasilja kojeg je javni tužilac bio svjestan, te da javni tužilac nije trebao odbiti zahtjev policije za hapšenjem Mustafe G. i njegovim zadržavanjem u vezi sa incidentima iz avgusta 2000. i oktobra 2002. godine.
- 12.1.6 Iako konstatujući da je Mustafa G. procesuiran u punoj mjeri u vezi sa ubistvom Sahide G., Komitet zaključuje da je Država članica prekršila svoje obaveze prema članu 2. (a) i (c) kroz (f), i člana 3. Konvencije, u vezi sa članom 1. Konvencije i Opštom preporukom broj 19. Komiteta i odgovarajućim pravima preminule Sahide G. na život i fizički i psihički integritet.
- 12.2 Komitet konstatuje da su autori podneska takođe postavili tvrdnje da su članovi 1. i 2. Konvencije prekršeni od strane Države članice. U svojoj Opštoj preporuci broj 19. Komitet je zauzeo stav da definicija diskriminacije data članom 1. obuhvata rodno zasnovano nasilje. Komitet je takođe prepoznao da postoje veze između tradicionalnih stavova po kojima se žene smatraju

podređenim muškarcima i nasilja u porodici. Istovremeno, Komitet izražava stavove da podnesci autora i Države članice ne garantuju dalje nalaze.

12.3 Djelujući prema članu 7. paragraf 3. Fakultativnog protokola na Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije protiv žena, Komitet izražava mišljenje da njemu predstavljene činjenice ukazuju na kršenje prava preminule Sahide G. na život i fizički i psihički integritet prema članu 2. (a) i (c) kroz (f), i člana 3. Konvencije, u vezi sa članom 1. Konvencije i Opštom preporukom broj 19. Komiteta, te daje sljedeće preporuke Državi članici:

- (a) Ojačati primjenu i monitoring Federalnog akta za zaštitu od nasilja u porodici i vezanih krivično-pravnih zakona, putem djelovanja sa dužnom pažnjom u pravcu sprečavanja i odgovora na nasilje protiv žena i obezbjeđivanje adekvatnih sankcija za propuštanje aktivnosti u tom pravcu;
- (b) Oprezno i brzo procesuirati počiniocce nasilja u porodici, kako bi se počiniocima i javnosti ukazalo da društvo osuđuje nasilje u porodici, kao i osigurati da se građansko-pravni i krivično-pravni lijekovi koriste u slučajevima kada počinilac u slučajevima nasilja u porodici predstavlja opasnu prijetnju žrtvi; takođe osigurati da se da prioritet sigurnosti žene u svim aktivnostima preduzetim u cilju zaštite žena od nasilja, naglašavajući da prava počinioca nasilja ne potiskuju ženska ljudska prava na život i fizički i psihički integritet;
- (c) Osigurati unapređenje saradnje između policije i sudstva i osigurati da svi nivoi sistema krivičnog pravosuđa (policija, javni tužioci, sudije) imaju rutinsku saradnju sa nevladinim organizacijama koje rade na zaštiti i podršci žena žrtava rodno zasnovanog nasilja;
- (d) Ojačati trening programe i obuku o nasilju u porodici za sudije, pravnike, i službenike koji primjenjuju zakon, uključujući i obuku o Konvenciji o

uklanjanju svih oblika diskriminacije protiv žena, Opštu preporuku br. 19. Komiteta i Fakultativni Protokol.

- 12.4 U skladu sa članom 7. paragraf 4. Država članica će posvetiti dužnu pažnju razmatranju stavova Komiteta, zajedno sa njegovim preporukama, i u roku od 6 mjeseci će podnijeti Komitetu pisani odgovor, uključujući bilo kakvu informaciju ili akciju koja je preduzeta u vezi sa stavovima i preporukama Komiteta. Država članica je takođe obavezna da objavi stavove i preporuke Komiteta tako što će ih prevesti na njemački jezik i distribuirati na širokoj osnovi kako bi osigurala informisanje svih relevantnih faktora u društvu.

1. Hitne mjere zaštite

Član 13.

- (1) Radi otklanjanja neposredne opasnosti po fizički i psihički integritet, radi sprečavanja ponavljanja nasilja i garantovanja bezbjednosti žrtve, učiniocu nasilja u porodici mogu se izreći hitne mjere zaštite prije pokretanja postupka ili u toku postupka.
- (2) Hitne mjere zaštite izriče sud za prekršaje.
- (3) Prijedlog sudu za prekršaje za izricanje hitne mjere zaštite podnosi policija, ovlašteni organ, tužilac ili oštećeno lice, a izriču se najkasnije u roku od 24 časa od prijema prijedloga, odnosno izvođenja učinioca nasilja u porodici pred sud.
- (4) Hitne mjere zaštite su:
 - a) udaljenje učinioca nasilja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora i/ili
 - b) zabrana približavanja i kontaktiranja učiniocu nasilja sa žrtvom nasilja u porodici.

Član 14.

- (1) Hitne mjere zaštite izriču se u trajanju koje ne može biti duže od 30 dana.
- (2) Hitne mjere zaštite iz stava 1. ovog člana izriče sudija za prekršaje rješenjem, na koje se može uložiti žalba u roku od tri dana od dana izricanja.
- (3) Žalba na odluku suda o izrečenoj hitnoj mjeri zaštite ne odgađa njeno izvršenje.
- (4) žalbi odlučuje vijeće prekršajnog suda koji je donio odluku u roku od 48 časova od prijema žalbe.
- (5) Prilikom napuštanja stana, kuće ili drugog prostora za stanovanje, učinilac nasilja u porodici ima pravo da uzme svoje lične stvari neophodne za svakodnevni život i obavezu da preda ključeve od stana, kuće ili drugog prostora za stanovanje.
- (6) Sud koji je izrekao mjeru ispituje njeno sprovođenje i opravdanost trajanja u periodu za koji je izrečena.

Članovima 13. i 14. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisuje se svrha, postupak izricanja i vrsta hitnih mjera zaštite te trajanje, način izvršenja i ispitivanje sprovođenja ovih mjera.

Hitne mjere zaštite su predviđene članom 52. Konvencije SE kojim je propisano da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da nadležni organi imaju mandat da u situacijama neposredne opasnosti izdaju učiniocu nasilja u porodici nalog da napusti mjesto stanovanja žrtve ili ugrožene osobe na dovoljan vremenski period i da zabrane učiniocu da uđe u stan ili stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženom osobom. Takođe, članom 53. Konvencije SE propisano je da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da

odgovarajuće mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite budu na raspolaganju žrtvama svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom, te da te mjere zaštite budu dostupne za neposrednu zaštitu i bez nepotrebnih finansijskih ili administrativnih opterećenja za žrtvu; da se donose za određeni period, odnosno dok se ne izmijene, odnosno ukinu; tamo gdje je potrebno izdaju se na ex parte osnovi sa neposrednim dejstvom; da budu dostupne bez obzira na druge sudske postupke ili uz njih i mogu da se uvedu u sve sudske postupke. Hitne mjere zaštite razlikuju se od zaštitnih mjera po tome što se hitne mjere izriču prije pokretanja prekršajnog ili krivičnog postupka, a mogu biti izrečene i u svim fazama prekršajnog ili krivičnog postupka. Njihov cilj je da se prekine nasilje i spriječi njegovo ponavljanje, kao i da se zaštiti fizički i psihički integritet žrtve nasilja i spriječe teže posljedice do momenta izricanja sankcije za učinioca. Predviđena je mogućnost njihovog izricanja na kraći rok, u kom bi policijski službenici, odnosno ostali subjekti zaštite, trebalo da prikupe relevantne dokaze i podnesu prijedlog za pokretanje prekršajnog ili krivičnog postupka, odnosno izricanje zaštitnih mjera ili mjera bezbjednosti, a sve u cilju kontinuirane zaštite žrtve nasilja. U obrazloženju koje prati Konvenciju SE navodi se da je, u situacijama neposredne opasnosti, najdjelotvorniji način da se garantuje bezbjednost žrtve nasilja u porodici taj da se uspostavi fizička udaljenost između žrtve i učinioca. U mnogim slučajevima, neophodno je da jedno od njih napusti, na određen vremenski period, zajedničko mjesto stanovanja ili da učinilac napusti mjesto stanovanja žrtve. Umjesto što se teret užurbanog traganja za bezbednošću u skloništu ili na drugom mestu stavlja na žrtvu, uz koju često idu i djeca koja od nje zavise, često sa veoma malo ličnih stvari i na neodređen vremenski period, autori su smatrali da je važno da se ukloni učinilac kako bi se žrtvi omogućilo da ostane u domu. Prema tome, ova odredba sadrži obavezu opremanja nadležnih organa mogućnošću da naredе učiniocu nasilja u porodici da napusti mjesto stanovanja žrtve i da mu se zabrani povratak ili stupanje u kontakt sa žrtvom. Neposrednu opasnost mora da procijeni nadležni organ. Autori su odlučili da prepuste članicama odlučivanje o trajanju takvog naloga, ali bi trebalo da je period dovoljan da se žrtvi obezbijedi djelotvorna zaštita. Postojeći primjeri takvih naloga u državama članicama Savjeta Evrope traju od 10 dana do četiri nedjelje, sa ili bez

moćnosti obnove. Takođe, autori su odlučili da prepuste članicama da identifikuju i ovlaste, u skladu sa nacionalnim pravnim i ustavnim sistemom, organ nadležan za izdavanje takvih naloga i pokretanje odgovarajuće procedure.

Izraz „neposredna opasnost“ odnosi se na bilo koju situaciju nasilja u porodici u kojoj povreda neposredno predstoji ili se već materijalizovala i vjerovatno je da će se ponoviti.

Napokon, ova odredba od članica zahtijeva da obezbijede da se sve mjere preduzete za njeno sprovođenje uzmu u obzir bezbjednost žrtve ili ugroženog lica. Time se prikazuje zaštitna priroda ove mjere.

Za tumačenje čl. 13. i 14. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici je interesantno pomenuti i stav koji je CEDAW Komitet zauzeo u Odluci br. 6/2005 CEDAW⁴⁵ na pritužbu Bečkog centra za intervencije protiv nasilja u porodici i Udruženja za pristup pravdi za žene, koja je u ime Banu Akbak, Gülen Khan, i Elissa Özdemir (potomci preminule), donesena na 39. Sjednici CEDAW Komiteta održanoj od 23. jula do 10. avgusta 2007. godine.

Komitet smatra da propuštanje zadržavanja u pritvoru Irfana Y. predstavlja kršenje obaveze Države članice da postupa sa dužnom pažnjom u zaštiti Fatme Y. Iako je Država članica ustrajala u mišljenju da je u vrijeme događaja nalog za hapšenje izgledao kao disproporcionalno invazivna mjera, Komitet smatra da prava počinioca nasilja u porodici ne mogu potisnuti ženska ljudska prava na život i fizički i psihički integritet⁴⁶ ... te daje sljedeće preporuke Državi članici:

- (a) Ojačati primjenu i monitoring Federalnog akta za zaštitu od nasilja u porodici i vezanih krivično-pravnih zakona, putem djelovanja sa dužnom pažnjom u pravcu sprečavanja i odgovora na nasilje protiv žena i obezbjeđivanje adekvatnih sankcija za propuštanje aktivnosti u tom pravcu;

⁴⁵ Integralni tekst odluke dostupan na: <http://www.iwraw-ap.org/protocol/doc/Fatma_Yildirim_v_Austria.pdf>, prevod sa engleskog: Aleksandra Petrić.

⁴⁶ Vidi paragraf 9.3 stavova Komiteta u Odluci br. 2/2003, A.T. protiv Mađarske. Tekst dostupan: <http://www.iwraw-ap.org/documents/AT_v_Hungary.pdf>.

- (b) Oprezno i brzo procesuirati počiniocima nasilja u porodici, kako bi se počiniocima i javnosti ukazalo da društvo osuđuje nasilje u porodici, kao i osigurati da se građansko-pravni i krivično-pravni lijekovi koriste u slučajevima kada počinitelj u slučajevima nasilja u porodici predstavlja opasnu prijetnju žrtvi; i takođe osigurati da se dâ prioritet sigurnosti žene u svim aktivnostima preduzetim u cilju zaštite žena od nasilja, naglašavajući da prava počinioca nasilja ne potiskuju ženska ljudska prava na život i fizički i psihički integritet;
- (c) Osigurati unapređenje saradnje između policije i sudstva i osigurati da svi nivoi sistema krivičnog pravosuđa (policija, javni tužioci, sudije) imaju rutinsku saradnju sa nevladinim organizacijama koje rade na zaštiti i podršci žena žrtava rodno zasnovanog nasilja;
- (d) Ojačati trening programe i obuku o nasilju u porodici za sudije, pravnike i službenike koji primjenjuju zakon, uključujući i obuku o Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije protiv žena, Opštu preporuku br. 19. Komiteta i vezani Opcioni Protokol. Osim toga, a u skladu sa članom 7, paragrafom 4, Država članica je obavezana da posveti dužnu pažnju razmatranju stavova Komiteta, zajedno sa njegovim preporukama i u roku od 6 mjeseci podnese Komitetu pismeni odgovor, uključujući bilo kakvu informaciju ili akciju koja je preduzeta u vezi sa stavovima i preporukama Komiteta. Država članica je takođe obavezana da objavi stavove i preporuke Komiteta tako što će ih prevesti na njemački jezik i distribuirati na širokoj osnovi kako bi osigurala informisanje svih relevantnih faktora u društvu.

U cilju naglašavanja važnosti preciznijeg i potpunijeg propisivanja nadzora nad sprovođenjem hitnih mjera zaštite, odnosno obezbjeđenja njihove djelotvornosti, od koristi je sagledati kako su nadzor nad sprovođenjem hitnih mjera zaštite riješili u Austriji. Austrijski model zaštite žrtava nasilja u porodici često se navodi kao primjer dobre prakse po čijem su uzoru kreirani zakoni i politike i u drugim evropskim zemljama. U Austriji hitne zaštitne mjere izriče policija, u trajanju do 20 dana. U tom

periodu žrtva nasilja će donijeti odluku o daljim mjerama zaštite, uključujući i zahtjev nadležnom sudu za izricanje trajnije zaštitne mjere⁴⁷.

2. Način zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici

Član 15.

- (1) Centar za socijalni rad, odnosno služba socijalne zaštite uz asistenciju policije može, uz prethodni pristanak žrtve nasilja u porodici, radi obezbjeđenja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve, donijeti rješenje o privremenom zbrinjavanju žrtve u sigurnu kuću.
- (2) Sigurna kuća predstavlja posebnu mjeru podrške kojom se obezbjeđuje siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici, koju može realizovati pravno lice.
- (3) Radi zaštite i obezbjeđenja žrtve, policija će otpratiti žrtvu u kuću, stan ili drugi stambeni prostor da bi ona uzela svoje i lične stvari drugih lica koja su s njom napustila taj prostor, a koje su neophodne za zadovoljenje svakodnevnih potreba.
- (4) Mjera iz stava 1. ovog člana može se odrediti u trajanju koje je potrebno radi ostvarenja cilja mjere, s tim da ne može trajati duže od šest mjeseci.
- (5) U opravdanim slučajevima trajanje mjere iz stava 1. ovog člana može se produžiti za još šest mjeseci, odnosno do završetka postupka i izvršenja rješenja kojim se učiniocu nasilja izriče zaštitna mjera.

⁴⁷ „Policija će proveriti pridržavanje zabrane prilaska najmanje jednom u roku od tri dana od iseljenja. U slučaju kršenja zabrane, nosilac opasnosti (učinilac nasilja- o.a.) se kažnjava novčano i naređuje mu se da se udalji iz stana i njegove okoline, a ako odbija da ode, udaljava se silom. Ukoliko ponovo prekrši zabranu prilaska, može takođe biti uhapšen.“ Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici, Rosa Logar, WAVE, Evropska mreža protiv nasilja nad ženama, prevod i štampa Autonomni ženski centar, Beograd 2005. godine, Dostupno na: <<http://www.womenngo.org.rs/publikacije-dp/Austrijski%20model.pdf>>.

U članu 15. stav 1. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici zakonodavac je propisao da centar za socijalni rad, odnosno služba socijalne zaštite uz asistenciju policije može, uz prethodni pristanak žrtve nasilja u porodici, radi obezbjeđenja fizičke zaštite i ostvarivanja prava i interesa žrtve, donijeti rješenje o privremenom zbrinjavanju žrtve u sigurnu kuću.

Ključna uloga i moć odlučivanja u procesu zbrinjavanja povjerena je centru za socijalni rad, odnosno službi socijalne zaštite, koja *može* donijeti rješenje o privremenom zbrinjavanju žrtve u sigurnu kuću, uz prethodni pristanak žrtve nasilja u porodici. Dakle, centar za socijalni rad može, ali i ne mora da donese rješenje o privremenom zbrinjavanju žrtve nasilja u sigurnu kuću, što je u suprotnosti sa članom 22. stav 1. Konvencije SE kojim je propisano da će članice preduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere da omoguće odnosno obezbijede, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za *svaku žrtvu* koja je bila izložena bilo kojem djelu nasilja obuhvaćenog Konvencijom SE, a u istom članu, u stavu 2. propisano je da će članice omogućiti, odnosno obezbijediti specijalizovane usluge podrške za *sve žene žrtve nasilja i njihovu djecu*.

Prethodnim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici, u članu 4, bilo je propisano da policija i centar za socijalni rad, odnosno služba socijalne zaštite, mogu, uz prethodni pristanak žrtve, privremeno zbrinuti žrtvu nasilja u odgovarajući smještaj (sigurnu kuću). Zabrinjava činjenica da u novom Zakonu rješenje o smještaju može da donese samo centar za socijalni rad, dakle, uloga policije je da asistira bez prava da u slučaju kada je to potrebno, naročito noću i u dane vikenda ili praznika i smjesti žrtvu u najbližu sigurnu kuću. Treba imati u vidu da se žrtve u mnogo većem procentu obraćaju prvo policiji, da se nasilje dešava češće u noćnim satima kada centri za socijalni rad ne rade i mnogi nemaju organizovana noćna dežurstva.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske raspolaže najdosljednijim podacima vezanim za djela nasilja u porodici, u poređenju sa drugim subjektima

zaštite od porodičnog nasilja⁴⁸. U stavu 1. člana 50. Konvencije SE se od službi unutrašnjih poslova zahtijeva da brzo i adekvatno reaguju nudeći odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtvama, dok stav 2. zahtijeva njihovo brzo i adekvatno uključivanje u sprečavanje i zaštitu od svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući primjenu preventivnih operativnih mjera i prikupljanje dokaza. Dakle, u Konvenciji SE je prepoznata važna i neizostavna uloga policije u procesu zaštite i podrške žrtvama nasilja.

Članom 15. stav 2. Zakona definisano je da sigurna kuća predstavlja *posebnu* mjeru podrške kojom se obezbjeđuje siguran smještaj i pomoć žrtvama nasilja u porodici i koju može realizovati pravno lice, što je u saglasnosti sa članom 23. Konvencije SE⁴⁹.

U stavu 3. člana 15. Zakona o zaštiti od nasilja u porodici propisano je da će radi zaštite i obezbjeđenja žrtve, policija otpratiti žrtvu u kuću, stan ili drugi stambeni prostor da bi ona uzela svoje i lične stvari drugih lica koja su s njom napustila taj prostor, a koja su neophodna za zadovoljenje svakodnevnih potreba.

Definisanje pojma „lične stvari“ je od izuzetne važnosti jer žrtve često bivaju onemogućene da preuzmu vrijednosne papire, dokumenta i slično, kako bi mogle da pokrenu postupak za zaštitu svojih i/ili prava svoje djece. Prema Izvještaju o radu Udruženja građana „Budućnost“ iz Modriče⁵⁰, nedefinisanost ovog pojma dodatno otežava položaj žrtava nasilja, zbog nemogućnosti da preuzmu predmete koji su im služili za obavljanje, na primjer zanatske djelatnosti (krojačke, frizerske i slično). Dakle, ako je namjera zakonodavca da omogući žrtvi preuzimanje ličnih stvari za zadovoljenje svakodnevnih potreba, onda se pojam „lične stvari“ ne može svesti samo na neophodne odjevne predmete ili sredstva za higijenu, već bi taj pojam trebalo proširiti i

⁴⁸ Strategija za borbu protiv nasilja u porodici Republike Srpske za period 2009-2013, tekst dostupan: <<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/media/vijesti/Documents/Strategija%20za%20borbu%20protiv%20nasilja%20u%20porodici%20u%20Republici%20Srpskoj%20%202009-2013%20%20prijedlog%20latinica.pdf>>.

⁴⁹ Član 23 - Sigurne kuće - Članice će preduzeti sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za bezbjedan smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj deci.

⁵⁰ Udruženje građana „Budućnost“ iz Modriče, Izvještaj o radu za 2011. godinu.

donijeti detaljna uputstva kojim će se obezbijediti žrtvi da preuzme i sredstva za rad, pa čak iako su ta sredstva stečena u bračnoj/vanbračnoj zajednici i mogu biti predmet u postupku podjele zajednički stečene imovine.

U stavu 4. i 5. ovog člana Zakona definisan je vremenski rok trajanja mjere do šest mjeseci uz mogućnost produženja za još šest mjeseci u opravdanim slučajevima, odnosno do završetka postupka i izvršenja rješenja kojim se učiniocu nasilja izriče zaštitna mjera. Nevladine organizacije ukazuju da se od usvajanja izmjena i dopuna prethodnog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici iz godine u godinu bilježi trend sve manjeg broja žrtava upućenih od strane centara za socijalni rad u sigurne kuće i sve kraćeg boravka žrtava u njima⁵¹. Pretpostavlja se da centri za socijalni rad izbjegavaju smještaj žrtava i/ili njihov boravak ograničavaju na veoma kratko vrijeme (od 3-7 dana), zbog obaveza koje imaju opštine da učestvuju u finansiranju 30% troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u sigurne kuće. S tim u vezi postavlja se pitanje da li je u tako kratkom vremenskom periodu i moguće ostvariti cilj mjere naveden u stavu 4. člana 15. Zakona.

Odredbama člana 18. Konvencije SE propisane su Opšte obaveze članica da preduzimaju neophodne zakonske odnosno druge mjere zaštite svih žrtava od daljeg nasilja, da obezbijede odgovarajuće mehanizme za djelotvornu saradnju svih nadležnih državnih organa⁵², uključujući i upućivanje na opšte i specijalizovane službe podrške, navedene u članu 20. i 22. ove Konvencije, da su zasnovane na razumijevanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i bezbjednost žrtve; da su zasnovane na integrisanom pristupu koji uzima u obzir odnose između žrtve, učinilaca, djece i njihovog šireg društvenog okruženja; da imaju za cilj izbjegavanje sekundarne viktimizacije, osnaživanje i ekonomsku

⁵¹ U Sigurnoj kući u Modriči se iz godine u godinu smanjuje broj smještenih žena i djece, kao i prosječan broj dana provedenih u Sigurnoj kući; 2007/238 žena i djece/36 dana, 2008/253 žena i djece/31 dan, 2009/184 žena i djece/23 dana, 2010/176 žena i djece/19 dana, 2011/136 žena i djece/15 dana. Izvor: Udruženje građana „Budućnost“ Modriča, podaci obrađeni za potrebe ove Analize.

⁵² Sudovi, javna tužilaštva, organi unutrašnjih poslova, lokalne i regionalne uprave, nevladine organizacije i ostale relevantne organizacije i lica.

nezavisnost žene žrtve nasilja kao i da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu-žrtve, i da su im dostupne.

Član 16.

- (1) Sigurna kuća iz člana 15. ovog zakona mora ispunjavati utvrđene standarde u pogledu prostora, opreme i kadra.
- (2) Ispunjenost standarda iz stava 1. ovog člana utvrđuje komisija, koju imenuje ministar porodice, omladine i sporta (u daljem tekstu: ministar).
- (3) Na osnovu prijedloga komisije, ministar donosi rješenje o ispunjenosti standarda iz stava 1. ovog člana.
- (4) Rješenje iz stava 3. ovog člana podliježe reviziji nakon isteka roka od dvije godine od dana prijema rješenja.
- (5) Ministarstvo po službenoj dužnosti vodi računa o isteku roka iz stava 4. ovog člana.
- (6) Rješenje iz stava 3. ovog člana je konačno i protiv njega nije dozvoljena žalba ali se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom.
- (7) Ministar donosi pravilnik o standardima za realizaciju sigurne kuće.

U članu 16. Zakona propisano je da sigurna kuća mora ispunjavati utvrđene standarde u pogledu prostora, opreme i kadra koje utvrđuje komisija imenovana od strane ministra porodice, omladine i sporta. Ministar donosi Pravilnik o standardima za realizaciju sigurne kuće kao i rješenje o ispunjenosti standarda. Rješenje podliježe reviziji nakon isteka roka od dvije godine od dana donošenja rješenja o čemu će Ministarstvo po službenoj dužnosti voditi računa.

Ovim članom ustanovljeni su standardi koje mora ispunjavati sigurna kuća. Zakonodavac je propustio da utvrdi optimalan broj sigurnih kuća u Republici Srpskoj o čemu se vodilo računa u Konvenciji SE koja u članu 23. propisuje da će članice preduzeti sve neophodne zakonodavne i druge mjere kako bi omogućile otvaranje

odgovarajućih, lako dostupnih sigurnih kuća u dovoljnom broju za bezbjedan smještaj i proaktivnu pomoć žrtvama nasilja, posebno ženama i njihovoj djeci u skladu sa stvarnim potrebama.

U evropskim instrumentima, jedino za nivo pružanja usluga u sigurnim kućama postoje preporučeni standardi i to jedno mjesto ili jedno porodično mjesto u sigurnoj kući na svakih 7.500-10.000 stanovnika⁵³. Porodično mjesto se definiše kao jedno mjesto za odraslu osobu plus prosječan broj djece, što podrazumijeva veći broj kreveta, znajući da više od polovine „stanara“ u sigurnim kućama čine djeca.

Nesporna je potreba utvrđivanja standarda kako u pogledu tehničke opremljenosti, stručnog kadra i fizičke zaštite u sigurnim kućama. Najveću zabrinutost izražavamo zbog činjenice da zakonom nisu definisani standardi koje moraju ispunjavati institucije i ustanove u pogledu zaštite i podrške žrtvama. U obrazloženju člana 23. Konvencije SE, specijalizovana prihvatilišta za žene su prepoznata kao najbolje opremljena za rješavanje ovih problema. Njihova uloga prevazilazi pružanje bezbjednog smještaja, jer se žrtve suočavaju sa višestrukim međusobno prepletenim problemima koji utiču na njihovo zdravlje, bezbjednost, finansijsku situaciju i dobrobit njihove djece. U njima se ženama i djeci pruža podrška, omogućava im se da se nose sa traumatskim iskustvima, da napuste nasilne veze, povrate samopouzdanje i postavе osnove za nezavisan život koji same izaberu. Uz to, specijalizovana prihvatilišta za žene imaju centralnu ulogu u umrežavanju, saradnji između različitih organa i podizanju svijesti u njihovim zajednicama.

Ne mogu se očekivati značajniji rezultati u pogledu eliminacije nasilja ukoliko se ne uspostave standardi zaštite i podrške žrtvama, koji će biti obavezujući za sve aktere, od lokalnih do nacionalnih nivoa vlasti, institucija i organizacija civilnog društva.

⁵³ U Republici Srpskoj trenutno djeluju tri sigurne kuće osnovane od strane nevladinih organizacija, čiji je ukupni kapacitet 49 mjesta (Banja Luka 21 mjesto, Modriča 16 i Bijeljina 12 mjesta). Sigurne kuće su locirane u tri od ukupno pet regija u Republici Srpskoj. Ove sigurne kuće nisu samo mjesto za bezbjedan smještaj žrtava nasilja, nego i mjesto gdje se pruža psiho-socijalna podrška i tretman, kako bi žrtve nasilja i njihova djeca prevazišla traumu nasilja, ali i dobila pravnu pomoć u vezi sa ostvarivanjem svojih prava.

Član 17.

- (1) Na osnovu rješenja iz člana 16. stav 3. ovog zakona sigurne kuće se upisuju u Registar sigurnih kuća, koji vodi Ministarstvo.
- (2) Ministar donosi pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća.

Član 18.

Sredstva za privremeno zbrinjavanje i smještaj žrtava nasilja u porodici u sigurnim kućama obezbjeđuju se iz budžeta Republike Srpske (u daljem tekstu: budžet Republike) u iznosu od 70%, a iz budžeta jedinica lokalne samouprave u iznosu od 30% od utvrđene cijene smještaja žrtve.

Član 19.

- (1) Isplata troškova privremenog zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurnu kuću koja se obezbjeđuju iz budžeta Republike vrši se putem Ministarstva, a isplata troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurnu kuću koji se obezbjeđuju iz budžeta jedinica lokalne samouprave vrši se putem centara za socijalni rad, na osnovu rješenja o smještaju.
- (2) Za ostvarivanje prava na isplatu troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici koja se obezbjeđuju iz budžeta Republike, Ministarstvo raspisuje konkurs.
- (3) Konkursom se utvrđuje:
 - a) rok za podnošenje prijave,
 - b) period na koji se odnosi konkurs,
 - v) dokumentacija koja se podnosi uz prijavu na konkurs,
 - g) finansijski izvještaj za prethodnu godinu,
 - d) plan rada,
 - đ) finansijski plan za period na koji se odnosi konkurs i
 - e) druga pitanja od značaja za sprovođenje konkursa.

- (4) Sigurne kuće upisane u Registar iz člana 17. stav 1. ovog zakona konkurišu pod jednakim uslovima za ostvarivanje prava na isplatu troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici koja se obezbjeđuju iz budžeta Republike.
- (5) Ministar donosi pravilnik o načinu dodjele sredstava sigurnim kućama.
- (6) Ministar donosi rješenje o cijeni zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurnoj kući.
- (7) Rješenje iz stava 6. ovog člana objavljuje se u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

Član 20.

- (1) Pravno lice kojem je, nakon sprovedenog konkursa, odobrena isplata troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurnu kuću iz budžeta Republike zaključuje ugovor sa Ministarstvom.
- (2) Ugovorom se regulišu međusobna prava i obaveze između Ministarstva i pravnog lica iz stava 1. ovog člana.
- (3) Ministarstvo vrši nadzor nad namjenskim korišćenjem sredstava.
- (4) Pravno lice kojem je odobreno zbrinjavanje žrtava nasilja u porodici u sigurnu kuću podnosi Ministarstvu izvještaj o načinu utroška sredstava iz budžeta Republike.

Čl. od 17-20. propisuje se način upisivanja i vođenje Registra sigurnih kuća, izvori i način finansiranja zbrinjavanja i smještaja žrtava nasilja u sigurne kuće, način isplate i ostvarivanje prava na isplatu troškova zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurne kuće, proceduru isplate ovih troškova, kao i nadzor i izvještavanje o namjenskom korišćenju odobrenih sredstava.

Ovakvo zakonsko rješenje je u skladu sa članom 8. Konvencije SE kojim je propisano da će članice odvojiti odgovarajuća finansijska sredstva i ljudske resurse za adekvatno sprovođenje integrisanih politika, mjera i programa za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom, uključujući i one koje sprovode nevladine organizacije i civilno društvo. U obrazloženju ovog člana navodi se da države članice Savjeta Evrope imaju različitu praksu državnog finansiranja nevladinih organizacija koje se bave sprečavanjem i borbom protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Stoga je jasno naznačena obaveza obezbjeđivanja finansijskih sredstava i kadrova za aktivnosti koje sprovode nevladine organizacije i civilno društvo.

Dosadašnja praksa finansiranja zbrinjavanja i smještaja žrtava u sigurne kuća bila je da se sredstva isplaćuju retroaktivno, sa šest mjeseci kašnjenja što ozbiljno ugrožava pružanje podrške žrtvama nasilja u porodici. U cilju izbjegavanja ovih problema trebalo bi da se, prilikom zaključivanja ugovora sa sigurnim kućama uredi način isplate troškova u redovnim mjesečnim obrocima, te da se ugovori zaključuju na dvije godine u skladu sa Rješenjem o ispunjenosti standarda sigurnih kuća kako bi se obezbijedila stabilnija i kvalitetnija podrška žrtvama nasilja.

U Analizi člana 15. stav 1. Zakona već je pomenuto da je primijećena tendencija skraćivanja dužine boravka žrtava u sigurnim kućama na svega nekoliko dana čime se ne postiže svrha posebne mjere podrške. Pri izdavanju rješenja o smještaju nastoji se uštedjeti na troškovima smještaja na štetu potreba žrtava.

U članu 19. stav 5. propisano je da će Ministar donijeti Rješenje o cijeni zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici u sigurnoj kući, što izaziva određenu zabrinutost nevladinih organizacija. Nesporna je potreba da se utvrdi cijena koštanja zbrinjavanja žrtava nasilja u porodici, ali isplata troškova sigurnim kućama ne bi smjela biti samo po tom kriteriju, s obzirom da materijalni troškovi sigurnih kuća postoje bez obzira da li je bilo žrtava u sigurnoj kući ili ne. Potrebu da se pri odlučivanju o načinu isplate troškova sigurnih kuća ne smije kao parametar uzimati isključivo cijena koštanja zbrinjavanja žrtava nasilja obrazložimo primjerom vatrogasnih društava koji tokom cijele godine

imaju obezbijedena sredstva za materijalne troškove i nisu uslovljeni brojem intervencija.

Član 21.

- (1) Centar za socijalni rad obrazuje stručni tim od predstavnika te ustanove, organa i službi jedinice lokalne samouprave, policije, nevladinih organizacija i stručnjaka koji se bave pitanjima porodice i nasilja u porodici radi utvrđivanja plana pomoći žrtvi i koordinacije aktivnosti u procesu pomoći žrtvi, u skladu sa njenim potrebama i izborom.
- (2) Plan pomoći žrtvi posebno sadrži mjere koje je potrebno preduzeti u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna, zdravstvena i dječija zaštita.
- (3) Ako je žrtva dijete, plan pomoći žrtvi sadrži i mjere za zaštitu djeteta u skladu sa zakonom kojim se uređuju porodični odnosi i propisima kojima se uređuje zaštita prava djece.

Članom 21. propisuje se obaveza centara za socijalni rad da obrazuju stručne timove radi utvrđivanja plana pomoći i koordinacije aktivnosti u procesu pomoći žrtvi, sastav stručnog tima, sadržaj plana pomoći i mjere za zaštitu djeteta.

Ovakvo zakonsko rješenje je u skladu sa čl. 18, 20. i 22. Konvencije SE i predstavlja novinu koja je uvedena ovim zakonom. Član 22. Konvencije SE propisuje da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da omoguće ili obezbijede, uz odgovarajuću geografsku rasprostranjenost, neposredne kratkoročne i dugoročne specijalizovane usluge podrške za svaku žrtvu koja je bila izložena bilo kojem djelu nasilja obuhvaćenog Konvencijom i da će omogućiti ili obezbijediti specijalizovane usluge podrške za sve žrtve nasilja i njihovu djecu.

U članu 21. stav 3. Zakona propisano je da će se utvrditi plan pomoći i mjera za zaštitu djeteta u skladu sa zakonom kojim se uređuju porodični odnosi i propisima kojima se uređuje zaštita djece. Odluka zakonodavca da propiše oblast zaštite djece žrtava je

izuzetno značajna obzirom da iskustva dugogodišnje prakse u ovoj oblasti ukazuju da centri za socijalni rad insistiraju na održavanju ličnog kontakta djeteta i oca (učinioca nasilja) sa kojim dijete trenutno ne živi u istom domaćinstvu. S druge strane, u situacijama kada je žrtva nasilja - majka zbog zaštite lične sigurnosti ili drugih razloga bila primorana napustiti zajednicu života i ostaviti djecu sa drugim roditeljom to onemogućavaju, pa su čak skloni procijeniti da se radi o nemoralnoj majci, koja je zbog djece trebalo da trpi nasilje.

Konvencija SE u članu 31. bavi se pitanjem starateljstva, prava na posjetu i bezbjednost. U stavu 1. propisano je da će članice preduzeti neophodne zakonodavne, odnosno druge mjere kako bi obezbijedile da pravosudni organi prilikom dodjele starateljstva i uređivanja viđanja djece ne izdaju naloge o starateljstvu ili viđanju djece nasilnoj osobi bilo da je bila nasilna prema drugom roditelju/ staratelju ili prema djetetu ili nekom drugom licu koje ima porodične veze s djetetom. Stavom 2. obavezuju se članice da preduzmu sve mjere kako bi obezbijedile da ostvarivanje prava na posjetu ili starateljstvo ne ugrozi prava i bezbjednost žrtve ili djece. Za mnoge žrtve i njihovu djecu odluka o posjećivanju nasilnog roditelja predstavlja ozbiljno ugrožavanje bezbjednosti jer podrazumijeva sretanje sa učiniocem. Stoga ovaj stav sadrži obavezu da se žrtve i njihova djeca zaštite od daljih povreda.

Član 22.

O žrtvi ili učiniocu nasilja u porodici ne smije se javno objaviti informacija na osnovu koje se može prepoznati žrtva ili član porodice žrtve, osim ako je punoljetna žrtva s tim izričito saglasna.

Članom 22. propisuje se zabrana javnog objavljivanja informacija o žrtvi, učiniocu i članu porodice žrtve i izuzetak od ove zabrane.

Ovakvo rješenje je u skladu sa članom 56. stav 1. tačka đ) Konvencije SE kojom je propisano da će članice preduzeti sve neophodne zakonodavne ili druge mjere zaštite

prava i interesa žrtava, uključujući njihove posebne potrebe kao svjedoka, u svim fazama istrage i sudskog postupka, a posebno usvajanju mjera za zaštitu privatnosti i ugleda žrtve.

Za novinare koji izvještavaju o nasilju u porodici i drugim oblicima rodno zasnovanog nasilja, od presudne je važnosti da razumiju problem o kojem pišu, kako bi opisi događaja, konteksta, žrtve i počinioca, bili korektni, profesionalni i u skladu sa principima društveno odgovornog novinarstva. Cilj društveno odgovornog izvještavanja o nasilju u porodici i rodno zasnovanom nasilju jeste suzbijanje ovih vidova nasilja. Upoznavanje javnosti sa slučajevima i fenomenologijom ovih vrsta nasilja treba da bude u funkciji generalne prevencije što je moguće samo ako se izvještava na takav način da se pošalje poruka kako su ovi (kao i svi drugi) vidovi nasilja društveno neprihvatljivi, zakonom zabranjeni, kažnjivi. Mediji bi trebalo da imaju na umu, kada izvještavaju o nasilju, da nasilje u porodici nije privatni, već društveni problem, te ga kao takvog uvijek treba i predstavljati - u kontekstu društvene odgovornosti za zaštitu osnovnog ljudskog prava na siguran i slobodan život. Novinari i novinarka znaju da njihov zadatak nije samo da informišu, nego i da obrazuju i podižu svijest o društveno neprihvatljivim ponašanjima, u koja svakako spadaju i svi oblici rodno zasnovanog nasilja. Ako se u medijima objavi mjesto u kojem se djelo nasilja u porodici desilo (pogotovo ako je riječ o maloj sredini), ako se navodi počinitelj, ili žrtva, njeni ili njegovi inicijali, starosna dob, to je sasvim dovoljno da se naruši zaštita identiteta i interes žrtve nasilja u porodici, a pogotovo maloljetnog lica tj. djeteta koje je ovim zakonom prepoznato kao žrtva u svim slučajevima kada se nasilje u porodici dešava, bez obzira da li je nasilje bilo usmjereno direktno prema njemu/njoj. Ne smije se navesti njeno/njegovo ime i prezime ili objaviti fotografija, ali ne smije se ni posredno otkriti njen/njegov identitet - otkrivanjem adrese, radnog mjesta, škole, rodbine ili drugih podataka na osnovu kojih se može zaključiti o kome se radi. Novinari moraju biti svjesni da identifikovanjem žrtve mogu osobu izložiti dodatnoj viktimizaciji i nasilju. Svako izvještavanje, odnosno javno eksponiranje za žrtvu predstavlja, u najblažem smislu, uznemiravanje. Dakle, žrtve u medijskim izvještajima treba maksimalno zaštititi, a to se može postići skrivanjem identiteta, navođenjem

inicijala samo ukoliko to neće dovesti do prepoznavanja žrtve ili člana njene porodice, kao i izbjegavanjem bilo kakvih opisa koji aludiraju na njenu prošlost ili ponašanje i koji neutemeljeno povezuju uzroke i posljedice⁵⁴.

IV- SANKCIJE

Član 23.

- (1) Prekršajne sankcije za zaštitu od nasilja u porodici su:
 - a) novčana kazna,
 - b) uslovna osuda i
 - c) zaštitne mjere.
- (2) Novčana kazna i uslovna osuda izriču se u skladu sa odredbama zakona kojima se uređuju prekršaji, a zaštitne mjere u skladu sa ovim zakonom.
- (3) Svrha prekršajnih sankcija iz stava 1. ovog člana je da se spriječi nasilje u porodici, osigura nužna zaštita zdravlja i bezbjednost žrtve, te otklone okolnosti koje pogoduju ili podsticajno djeluju na izvršenje nasilja u porodici.

Članom 23. propisane su prekršajne sankcije za zaštitu od nasilja u porodici te način i svrha njihovog izricanja.

Međunarodni standardi obavezuju da se djela nasilja u porodici procesuiraju kao krivična djela i da se gone po službenoj dužnosti⁵⁵. S obzirom na to da ova djela sežu u domen porodičnog života, za njih bi trebalo izricati strožije krivičnopravne sankcije.

⁵⁴ Milkica Milojević i Dragana Dardić, Smjernice i preporuke za društveno odgovorno izvještavanje u cilju suzbijanja nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja, Gender centar – centar za jednakost i ravnopravnost polova, Banja Luka, 2011. Dostupno na: <<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/media/vijesti/Documents/Smjernice%20za%20izvjestavanje%20o%20nasilju.pdf>>.

⁵⁵ Komitet ministara Savjeta Evrope zemljama članicama o zaštiti žena od nasilja, i obrazloženje, usvojeni 30. aprila 2002. godine, dodatak, stav 55; vidjeti takođe Rezoluciju br. 63/155 o *Intenzivnijem nastojanju da se eliminišu svi oblici nasilja nad ženama*, 30. januar 2009. godine, A/Res/63/155, stav 16(k) Generalne skupštine Ujedinjenih nacija.

Izricanje novčanih kazni se ne preporučuje, jer one prije mogu izazvati nepovoljne finansijske posljedice po žrtvu nego što odvrćaju učinitelja od ponavljanja djela ili što djeluju kao vid rahabilitacijske sankcije⁵⁶.

Konvencijom SE, članom 45, propisuju se sankcije i mjere. Ovaj član je usko povezan sa članovima 33–41. Konvencije u kojima se definišu različita krivična djela koja bi trebalo da budu kažnjiva u skladu sa krivičnim zakonom. Međutim, on se odnosi na sve vrste sankcija, bez obzira na to da li su krivične prirode. U skladu sa obavezama koje nameću dati članovi, član 45. zahtijeva od članica da usklade aktivnosti sa ozbiljnošću krivičnog djela i da ustanove sankcije koje su „djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja krivičnih djela“. To uključuje propisivanje zatvorskih kazni. Autori su odlučili da prepuste državama članicama da odluče o vrsti krivičnog djela iz Konvencije koje sobom povlači zatvorsku kaznu.

Prekršajna djela se smatraju manje ozbiljnim, a procesuiranje nasilja u porodici kao prekršajnog djela može obezvrijediti i minimalizovati ozbiljnost koju nasilje nad ženama ima⁵⁷.

Naslov poglavlja Zakona - Sankcije je neadekvatan i posljedica je miješanja koncepta kažnjavanja učinioca sa konceptom zaštite žrtve. Prekršajne sankcije obuhvataju novčanu kaznu, uslovnu osudu i zaštitne mjere, dok se kazna zatvora ne može izreći.

Član 23. upućuje da se zaštitne mjere ne smatraju posebnim oblikom zaštite žrtve već vidom kažnjavanja učinioca. Dosadašnja praksa neadekvatne primjene prethodnog Zakona, koji je poznavao identične zaštitne mjere, a na šta upućuju i dostupna istraživanja⁵⁸, ukazala je na brojne probleme primjene tog Zakona u praksi, pa tako i,

⁵⁶ Nasilje u obitelji – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, OSCE BiH, fn. 12. str. 6: (*Kvalitetna praktična iskustva u izradi zakonodavstva*, Izricanje sankcija, 9.D, str. 59). Dostupno na: http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010092008370731cro.pdf

⁵⁷ Mada je poznato da su žrtve nasilja u porodici kako žene tako i muškarci, statistički podaci širom svijeta, pa tako i u Bosni i Hercegovini, ukazuju na to da su žrtve pretežno žene, a počinioci muškarci. Zbog lakšeg korišćenja upotrebljavaće se ovi polno određeni termini.

⁵⁸ Za više informacija pogledati OSCE Izvještaj “Response to Domestic Violence and Coordinated Victims Protection in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republika Srpska – Preliminary Findings on

između ostalog, da se zaštitne mjere posmatraju kao svojevrsna zamjena procesuiranju djela nasilja u porodici u krivičnom postupku i vid sankcije protiv učinioca nasilja⁵⁹. Istraživanja takođe ukazuju da se prethodni Zakon o zaštiti od nasilja u porodici više koristio u svrhu blažeg kažnjavanja učinioca nasilja, nego osiguravanja stvarne zaštite žrtava nasilja. Rastući je trend u Republici Srpskoj da se djela nasilja u porodici procesuiraju u prekršajnom postupku, uz izricanje novčanih kazni učiniocima nasilja, bez obzira na jasne pokazatelje u praksi da takav vid kažnjavanja nema svrhu odvracanja učinilaca nasilja od ponavljanja djela i da novčane kazne više pogađaju same žrtve nasilja nego učinioce⁶⁰.

U obrazloženju stava 2. člana 48. Konvencije SE, čiji je cilj sprečavanje neželjene posljedice zakonskih mjera po žrtvu, problematizira se opravdanost izricanja novčanih kazni. Mnogi učinioci krivičnih djela ustanovljenih ovom Konvencijom članovi su porodice žrtve. Osim toga, često su jedini hranioci porodice i prema tome jedini izvor mogućeg ograničenog/skromnog prihoda porodice. Nalog učiniocu da plati kaznu za posljedicu imaće uticaj na prihode porodice ili na sposobnost plaćanja alimentacije i za rezultat može da ima finansijske poteškoće za žrtvu. Takva mjera, prema tome, može da predstavlja posrednu kaznu za žrtvu. Ova odredba stoga zahtijeva od članica da obezbijede da kazne koje učinilac mora platiti ne dovedu posredno žrtve do finansijskih poteškoća.

Iako su istraživanja ukazala da se velika većina krivičnih predmeta za nasilje u porodici završava uslovnim osudama, bez obzira na pokazatelje po kojima se istima

Implementation of the Laws on Protection from Domestic Violence“, juli 2009. g. Dostupno na: <<http://www.oscebih.org/documents/16324-eng.pdf>>.

⁵⁹ Sudije prekršajnih odjeljenja Osnovnih sudova najčešće primaju zahtjeve za pokretanjem prekršajnog postupka zbog nasilja u porodici bez zahtjeva za izricanje zaštitnih mjera.

⁶⁰ Petrić, Natalija, *Nasilje nad ženama i trgovina ženama*, Alternativni izvještaj o implementaciji CEDAW konvencije i ženskim ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini, Prava za sve Sarajevo i Helsinški parlamentt građana Banja Luka: 2010, str. 45. Dostupno na: <<http://www.unitedwomenbl.org/docs/CEDAW2010local.pdf>>.

nije ostvarila ni specijalna ni generalna prevencija⁶¹, ovaj Zakon zadržava uslovnu osudu kao sankciju za zaštitu od nasilja u porodici.

Član 24.

- (1) Zaštitna mjera – udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora izriče se učiniocu nasilja ako je izvršio nasilje prema članu porodice sa kojim živi u stanu, kući ili nekom drugom stambenom prostoru ako nadležni sud ocijeni da postoji opasnost da bi bez sprovođenja ove mjere učinilac nasilja u porodici mogao ponovo počiniti nasilje.
- (2) Lice kome je izrečena mjera iz stava 1. ovog člana dužno je, bez odlaganja, napustiti stan, kuću ili neki drugi stambeni prostor u prisustvu policijskog službenika.
- (3) Mjera iz stava 1. ovog člana određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od 30 dana niti duže od šest mjeseci.

Članom 24. propisana je zaštitna mjera udaljenje iz stana ili nekog drugog stambenog prostora koja se izriče učiniocu nasilja ako je nasilje izvršio prema članu porodice sa kojim živi u stanu, kući ili nekom drugom stambenom prostoru. Izriče je nadležni sud, u smislu ovoga Zakona sud za prekršaje, ukoliko ocijeni da postoji opasnost da bi bez sprovođenja ove mjere učinilac nasilja u porodici mogao ponovo počiniti nasilje. U stavu 2. propisana je hitnost i obaveznost izvršenja zaštitne mjere prema kojoj učinilac nasilja mora bez odlaganja da napusti stan, kuću ili drugi stambeni prostor u prisustvu policijskog službenika. Stav 3. propisuje trajanje zaštitne mjere od najmanje 30 dana, a najduže 6 mjeseci.

⁶¹ Za više informacija pogledati OSCE Izvještaj: Krivična odgovornost i sankcionisanje počinalaca nasilja u porodici, analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni i Hercegovini, decembar 2011. godine, str. 129. Dostupno na: <http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2012022017152706ser.pdf>.

Blagonaklonim tumačenjem i indirektnim povezivanjem ovog člana sa Konvencijom SE moglo bi se zaključiti da se propisivanjem mogućnosti izricanja ove mjere omogućava zaštita žrtve nasilja jer uključuje princip jednakosti i nediskriminacije⁶² i omogućava žrtvi ostanak u imovini, dok je počinitelj taj koji se udaljuje iz stana, kuće i drugog stambenog prostora, bez obzira na vlasništvo nad imovinom.

Ova mjera bila je propisana i prethodnim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici. Međutim, rezultati istraživanja o njenoj primjeni u praksi ukazuju da su je sudovi veoma rijetko izricali i da nije značajno doprinijela sprečavanju nasilja u porodici i zaštiti žrtava. Teško je očekivati da će se dosadašnja praksa bitnije promijeniti.

Problemi sa sprovođenjem zaštitne mjere iseljenja iz stana, prisutni su i u zemljama regiona i ukazuju na potrebu obuke sudija o izricanju zaštitnih mjera i uopšte o nasilju u porodici⁶³.

Istraživanje OSCE BiH objavljeno jula 2009. godine, potvrđuje da je izricanje i sprovođenje mjere udaljenje iz stana, kuće i drugog stambenog prostora, zavisilo od mogućnosti da se počiniocu obezbijedi alternativni smještaj, što je ovoj mjeri davalo pogrešno značenje jer se alternativni smještaj ne mora obezbijediti počiniocu⁶⁴.

⁶² Član 4. t. 2 i 3, Konvencija SE.

⁶³ Posebno je istaknuto da postoji veliki otpor sudija prema izricanju mere iseljenja nasilnika iz stana, kao i zabrane približavanja mestu stanovanja ili radnom mestu. Nasuprot tome, istaknuta je uočljiva razlika u vođenju postupaka od strane sudija koji su imali dodatnu obuku u oblasti nasilja u porodici. To se najviše ogleda u načinu postavljanja pitanja tuženom (okrivljenom), žrtvi i svedocima, odvajanjem bitnih od nebitnih činjenica tokom suđenja, rokovima u kojima se zakazuju ročišta (glavni pretresi) i načinu okončanja postupaka.

⁶⁴ OSCE, 2009, str. 13. Za više informacija pogledati OSCE Izveštaj "Response to Domestic Violence and Coordinated Victims Protection in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republika Srpska - Preliminary Findings on Implementation of the Laws on Protection from Domestic Violence", juli 2009. g. Dostupno na: <<http://www.oscebih.org/documents/16324-eng.pdf>>.

Član 25.

- (1) Zaštitna mjera – zabrana približavanja žrtvi izriče se učiniocu nasilja ako postoji opasnost da bi ponovo mogao izvršiti nasilje ili ako bi prisustvo učinioca nasilja u porodici u blizini žrtve stvaralo žrtvi visok stepen duševne patnje koja onemogućava normalne psihičke aktivnosti žrtve.
- (2) U rješenju kojim sud izriče zaštitnu mjeru – zabrana približavanja žrtvi sud će odrediti mjesta ili područja i udaljenost od najmanje 200 metara na kojoj se učinilac nasilja u porodici ne smije približiti žrtvi.
- (3) Mjera iz stava 1. ovog člana određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od 30 dana, niti duže od jedne godine.

Članom 25. propisana je zaštitna mjera – zabrana približavanja žrtvi i uslovi pod kojima se ona može izreći, najmanja udaljenost do koje učinilac smije prići žrtvi i određeno trajanje mjere.

Mjera je u skladu sa Konvencijom SE koja u članu 53. propisuje da će članice preduzeti neophodne zakonske i druge mjere kako bi obezbijedile da odgovarajuće mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite, budu na raspolaganju žrtvama svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom (stav 1), te da mjere zabrane prilaska, odnosno zaštite, budu dostupne za neposrednu zaštitu i bez nepotrebnih finansijskih ili administrativnih opterećenja za žrtvu, kao i da se donose na određeni period (stav 2).

Prethodni Zakon propisivao je i ovu zaštitnu mjeru. Istraživanja o primjeni Zakona ukazala su, kao i kod prethodne mjere, da se izricala u nekoliko navrata ali da je rijetko sprovedena. Primjećeno je takođe da se mjera zabrane približavanja žrtvi ponekad izricala licima koja žive zajedno, pa se time dovodila u pitanje svrha izrečene mjere. Pored toga, u predmetima u kojima je neka od mjera koju sprovodi Ministarstvo unutrašnjih poslova u određenom stepenu sprovedena, prikupljeni podaci ukazuju da

nije pripremljena obavezna procjena ugroženosti žrtve⁶⁵ koja je propisana Pravilnikom o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova⁶⁶.

Takođe, ukoliko je zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi izrečena počiniocu nasilja koji sa žrtvom djeli isti prostor, ona bi trebalo da podrazumijeva i mjeru udaljenja iz stana, kuće ili drugog stambenog prostora propisanu prethodnim članom, a da bi bila provodljiva, kao što je praksa većine evropskih zemalja⁶⁷.

Član 26.

- (1) Zaštitna mjera – zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve izriče se učiniocu nasilja koji je nasilje izvršio uznemiravanjem ili uhođenjem, a postoji opasnost da bi mogao ponoviti uznemiravanje ili uhođenje žrtve.
- (2) Mjera iz stava 1. ovog člana određuje se u trajanju koje ne može biti kraće od 30 dana niti duže od jedne godine.
- (3) Ministar unutrašnjih poslova donosi pravilnik o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova, a koje su propisane u čl. 24, 25. i 26. ovog zakona.

⁶⁵ OSCE, 2009, str. 13. Za više informacija pogledati OSCE Izvještaj "Response to Domestic Violence and Coordinated Victims Protection in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republika Srpska – Preliminary Findings on Implementation of the Laws on Protection from Domestic Violence", juli 2009. g. Dostupno na: <<http://www.oscebih.org/documents/16324-eng.pdf>>.

⁶⁶ „Službeni glasnik Republike Srpske“, broj 26/06.

⁶⁷ U nekim zemljama, kao npr. Finska, postoji osnovni i prošireni oblik zabrane približavanja žrtvi. Osoba koja je dobila **osnovni oblik zabrane približavanja (perusmuotoinen lähestymiskielto)** ne smije osobu koja je pod zaštitom: susretati, stupati sa njom u kontakt, niti to smije pokušati. Takođe, osoba koja je pod zaštitom ne smije se pratiti ili promatrati. **Zabrana približavanja u proširenom obliku (laajennettu lähestymiskielto)** znači zabranu boravka na određenom prostoru, mjesta gdje osoba koja je pod zaštitom stanuje, stana za odmor, radnog mjesta ili posebno na sudu navedena mjesta gdje se osoba koja je pod zaštitom u skorijoj budućnosti boraviti ili živjeti. Zabrana približavanja unutar porodice (Perhe sisäinen lähestymiskielto): da osoba koja je dobila zabranu mora napustiti zajednički stan, i da se ona u stan ne smije vratiti. Takođe, ne smije se sastati niti stupiti u kontakt sa osobom koja je pod zaštitom. Zabranjeno je praćenje i nadgledanje. Takođe, zabrana približavanja unutar porodice može se izdati i u **proširenom obliku**, a ta zabrana odnosi se na zabranu boravka na pojedinim mjestima, npr. okolina zajedničkog stana. Zabrana približavanja, na ovaj način, izdaje se u slučaju ako za to postoji potreba i ako je to neophodno. Zabrana je na snazi, i ako se desi neka iznenadna hitna stvar, npr. bolest djeteta.

Članom 26. propisana je zaštitna mjera – zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve, uslov pod kojim se može izreći, trajanje mjere i obaveza donošenja pravilnika o načinu sprovođenja svih zaštitnih mjera iz nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova.

Riječ je o mjeri koja je bila propisana i prethodnim Zakonom, a o čijoj primjeni i efikasnosti nema dostupnih istraživanja⁶⁸.

Konvencija SE ovu mjeru ne prepoznaje na način kako je propisana u Zakonu. Izvjesno je, pak, da zaštita od nasilja uznemiravanjem ili uhođenjem, postoji kao vrsta pravne zaštite žrtava nasilja u porodici u legislativi evropskih zemalja⁶⁹ (engleski: *stalking*), a u Konvenciji SE *proganjanje* je izdvojeno kao posebno krivično djelo nasilja protiv žena. U članu 34. Konvencije propisano je članicama da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da namjerno ponašanje ponavljanjem prijetnji drugom licu, koje uzrokuju da se ono plaši za svoju bezbjednost, bude inkriminisano. U obrazloženju ovog člana Konvencije SE, ovakva vrsta krivičnog djela uključuje i radnje uznemiravanja i uhođenja pa je od koristi sagledati koja ponašanja su autori Konvencije inkriminisali kao *proganjanje*.⁷⁰

U obrazloženju Konvencije SE detaljnije se opisuje *proganjanje* kao prijeteeće ponašanje koje može da se sastoji od ponovljenog praćenja drugog lica, stupanja u neželjenu komunikaciju sa drugim licem ili obavještavanja drugog lica da je predmet posmatranja. To obuhvata fizičko praćenje žrtve, pojavljivanje na njenom ili njegovom radnom mjestu, na mjestu gdje se bavi sportom ili gdje se obrazuje, kao i praćenje osoba u virtuelnom svijetu (sobe za ćaskanje, socijalne mreže na internetu, itd.). Stupanje u neželjenu komunikaciju podrazumijeva traganje za bilo kakvim aktivnim

⁶⁸ Autorke Analize nisu uspjele da nadju zbrine podatke o izrečenim zaštitnim mjerama u Republici Srpskoj. Prema podacima MUP Federacije Bosne i Hercegovine za period 2006-2009. godina, u ovom entitetu izrečeno je 75 zaštitnih mjera zabrana uznemiravanja i uhođenja žrtve nasilja i ujedno, ovo je najčešće izricana zaštitna mjera prema Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici u tom periodu. Vidi: Analiza stvarnog stanja u smislu izricanja ili neizricanja zaštitnih mjera iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine, Udruženje žena sudija u Bosni i Hercegovini, Sarajevo 2012. Dostupno na: http://www.fld.ba/upload/documents/Analiza_nasilje_USAID_JSDP_II_U%C5%BDSBIH.pdf

⁶⁹ Vidi: Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici, Rosa Logar, str 22.

⁷⁰ italik Radmila Žigić.

kontaktom sa žrtvom kroz bilo koji postojeći način komunikacije, uključujući i moderna sredstva komunikacije i IKT.

Autori Konvencije u obrazloženju navode da se *proganjanje* odnosi na tok ponašanja koji se sastoji od ponovljenih značajnih incidenata. Riječ je o obrascu ponašanja čiji pojedinačni elementi, ako se uzmu sami za sebe, ne predstavljaju zajedno krivično ponašanje. Inkriminacija ponašanja obuhvata ponašanje usmjereno direktno na žrtvu, ali autori Konvencije ostavljaju mogućnost članicama da posmatranje ovog obrasca ponašanja krivične prirode prošire na ponašanje koje učinilac nasilja ispoljava prema svakom licu unutar socijalnog okruženja žrtve, uključujući i članove porodice, prijatelje i kolege. Iskustvo proganjanja žrtava pokazuje da mnogi progonitelji ne ograničavaju svoje aktivnosti samo na žrtvu već često ciljaju pojedince koji su bliski žrtvi. Ovo često znatno pojačava osjećaj straha i gubitka kontrole nad situacijom i stoga je obuhvaćeno odredbom Konvencije SE kao oblik nasilja prema ženama i nasilja u porodici koje je važno krivično sankcionisati⁷¹.

Autori Konvencije ostavljaju mogućnost državi da zadrži pravo da odredi nekrivične sankcije ukoliko su djelotvorne, srazmjerne i destimulativne.

⁷¹ U praksi, žene žrtve nasilja u porodici veoma često su izložene oblicima nasilničkog ponašanja koje sadrži gotovo sve elemente krivičnog djela proganjanja kako je opisano u obrazloženju Konvencije SE, a koje se ne sankcioniše, čak i kada se vodi krivični postupak za nasilje u porodici. Sredovječna žena koja je poslije teškog fizičkog nasilja pobjegla od vanbračnog supružnika i zatražila smještaj u sigurnu kuću, nasilje je trpjela više od 15 godina bračnog i vanbračnog života sa istim partnerom sa kojim ima 4 djece. Više puta je napuštala nasilnog muža/partnera i tražila utočište kod rodbine i prijatelja. Nasilnik je dolazio za njom, prijetio svima koji su joj pružali zaštitu, fizički uništavao imovinu njenih srodnika i prijatelja i ona je, da bi poštedjela druge takvih problema, popuštala i vraćala se u bračnu zajednicu. Obavezno bi joj po povratku zabranio kontakt sa rodbinom ili prijateljima. Prijavljivala je nasilje i policiji i centru za socijalni rad, ali kako nije dobijala potrebnu zaštitu i ponovo se vraćala nasilnom mužu, subjekti zaštite su prestali da njene prijave tretiraju ozbiljno i njeno ponašanje su procijenili „kao njen način života“. Njena porodica i prijatelji su se distancirali i izbjegavali da se miješaju u „njene porodične stvari“. Tokom boravka u sigurnoj kuću, nakon što je uprava Sigurne kuće zatražila zabranu prilaska sjedištu Organizacije, proganjanje je nastavio prisiljavanjem djece da stalno telefoniraju u kancelarije Organizacije i traže majku iznoseći optužbe ili ojađenost zbog napuštanja. U krivičnom postupku koji je vođen za ovaj slučaj nasilja, višegodišnje uznemiravanje i proganjanje koje je preživljavala žrtva i njena porodica nisu uzete kao otežavajuće okolnosti, ni posebno sankcionisane, a počinilac nasilja dobio je uslovnu osudu. Izvor: Organizacija žena „Lara“ Bijeljina, slučaj iz pružanja pomoći žrtvama nasilja u porodici u Sigurnoj kući obrađen za potrebe ove Analize, godina 2012.

Sprovođenje *zaštitne mjere zabrane uznemiravanja ili uhođenja lica izloženog nasilju*, regulisano je članom 15. Pravilnika o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova RS⁷².

Ovlašćeno službeno lice će, u skladu sa rješenjem suda, sprovesti ovu mjeru na način što će u slučaju zaticanja nasilnika u blizini žrtve ili zaprimljene dojave ili prijave o ponašanju nasilnika suprotno zaštitnoj mjeri, bez odgađanja utvrditi okolnosti zbog kojih se nasilnik nalazi u blizini žrtve ili se nalazio u blizini žrtve ili koje upućuju na postojanje osnovane sumnje da krši mjeru na drugi način. Tom prilikom će prikupiti informacije i dokaze o ponašanju nasilnika suprotno zaštitnoj mjeri. U slučaju da je do kontakta između nasilnika i žrtve došlo slučajno, ovlašćeno službeno lice će narediti nasilniku da odmah napusti prostor u kojem se nalazi žrtva. Ako okolnosti ukazuju na to da nasilnik lično ili putem drugog lica uznemirava ili uhodi žrtvu, preduzeće potrebne operativno-taktičke mjere i radnje radi sprečavanja ugrožavanja zdravlja i sigurnosti žrtve. Ukoliko nasilnik za uznemiravanje ili uhođenje žrtve koristi sredstva za komunikaciju na daljinu⁷³, ovlašćeno službeno lice će *uputiti žrtvu da od pravnog lica koje pruža telekomunikacijske usluge zatraži podatke o istovjetnosti telekomunikacijskih adresa koje su u određenom vremenskom periodu uspostavile vezu sa telekomunikacijskim uređajem koji koristi žrtva, te da takve podatke dostavi odgovornom licu.*

Stiče se utisak da je Ministarstvo unutrašnjih poslova, pri izradi Pravilnika imalo na umu pojavne oblike uznemiravanja i uhođenja žrtava nasilja. Međutim, *teret dokazivanja* da je zaštitna mjera prekršena stavljen je u obavezu žrtvi, čime je *efektnost nadzora gubila smisao*, a *žrtva dodatno viktimizovana*.

Veoma je važno da se novim pravilnikom, čije je donošenje propisano ovim Zakonom, propišu ove, ali i druge mjere nadzora nad provođenjem zaštitnih mjera, a žrtva oslobodi obaveze dokazivanja da je uznemiravana. Analizirani Pravilnik rađen je 2006. godine kada je praksa istraga i procesuiranja, pa i istraživanja fenomena nasilja u

⁷² „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 26/06.

⁷³ „Zabranu daljeg uznemiravanja treba svakako razumeti i kao zabranu kontakta sredstvima telekomunikacija“, Vidi: dr Marija Draškić, Nasilje u porodici-Prva presuda Vrhovnog suda Srbije, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, LVI, 2/2008, str. 349, fn. 18, V. čl. 198. Porodičnog zakona Republike Srbije.

porodici bila oskudnija⁷⁴. Sada je dostupna mnogo obimnija sudska praksa, kao i istraživanja iskustava nasilja u porodici, koje je važno uzeti u obzir pri izradi novog pravilnika.

Upravo sagledavanje razmjera i iskustava nasilja u porodici iz istraživanja koja su sada dostupna, kao i upoređivanje sa međunarodnim standardima samo na primjeru sankcionisanja nasilja koje se vrši uznemiravanjem i uhođenjem (*proganjanje*) još jednom potvrđuje u kojoj mjeri je društveno neprihvatljivo zaštitne mjere propisivati kao sankcije učiniocu nasilja, a nasilje nad ženama u porodici sankcionisati kao prekršaj.

Zaštitne mjere mogu i moraju imati samo funkciju zaštite osobe koja je izložena nasilju, njenog života i osnovnih ljudskih prava, dok učinilac nasilja treba da bude sankcionisan srazmjerno težini učinjenog nasilja.

Ukoliko državane obezbjedi sprovođenje zaštitnih mjera zaštite žrtava nasilja u porodici, ona ozbiljno krši ljudska prava, što je potvrđeno *presudom Evropskoga suda za ljudska prava, A. protiv Hrvatske, br. 55164 /08 od 14. septembra 2010. godine*, kojom je potvrđeno da je država prekršila čl. 8. Evropske Konvencije za zaštitu ljudskih prava i sloboda, kada nije stvorila uslove za poštovanje zaštitne mjere, čime je ugrozila pravo žrtve na porodični život⁷⁵.

⁷⁴ Nasilje u porodici u Republici Srpskoj inkriminirano je tek 2000. godine, a prvi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici stupio na snagu početkom 2006. godine.

⁷⁵ Dana 10. prosinca 2007. podnositeljica zahtjeva obavijestila je Prekršajni sud u Z. da je B prekršio zabranu približavanja, te da je u listopadu 2007. godine unajmio privatnog detektiva koji je došao na njezinu tajnu adresu na kojoj je živjela nakon što je napustila sklonište. Podnositeljica zahtjeva ponovila je zahtjev da se još primijeni zaštitna mjera zabrane uznemiravanja ili uhođenja žrtve nasilja. Njezin je zahtjev odbijen rješenjem Prekršajnog suda u Z. od 12. prosinca 2007. godine s obrazloženjem da nije dokazala da joj je život neposredno ugrožen. Dana 17. prosinca 2007. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je žalbu protiv tog rješenja. Sud je njezinu žalbu odbacio 7. siječnja 2008. godine. Dana 18. veljače 2008. godine podnositeljica zahtjeva podnijela je ustavnu tužbu protiv te odluke. Dana 19. ožujka 2008. godine Ustavni sud utvrdio je da nije nadležan u dotičnoj pravnoj stvari. Sud priznaje da su domaći sudovi pokrenuli više prekršajnih i kaznenih postupaka protiv B-a, u okviru kojih su odredili poduzimanje određenih mjera poput pritvora, psihijatrijskog liječenja ili psihosocijalnog tretmana u određenom trajanju, zabrane približavanja ili sličnih mjera, pa čak i kazne zatvora. Njihovim izricanjem hrvatska su tijela pokazala da te mjere smatraju odgovarajućima i potrebnima za razrješenje situacije nasilja usmjerenog protiv podnositeljice zahtjeva. Sud se mora složiti s takvim pristupom. Stoga je došlo do povrede članka 8. Konvencije. S obzirom na to utvrđenje, Sud smatra da više nema posebnih pitanja koje je potrebno ispitati

Član 27.

- (1) Zaštitna mjera – obavezan psihosocijalni tretman izriče se učiniocu nasilja radi otklanjanja uzroka nasilničkog ponašanja i prevaspitanja, odnosno u cilju smanjivanja i otklanjanja opasnosti ponavljanja učinjenog nasilja.
- (2) Mjera iz stava 1. ovog člana može trajati do prestanka razloga zbog kojeg je određena, ali ne može trajati duže od jedne godine.
- (3) Ministar zdravlja i socijalne zaštite donosi pravilnik o načinu sprovođenja zaštitne mjere – obavezan psihosocijalni tretman.

Članom 27. propisana je mjera obavezan psihosocijalni tretman, svrha i cilj izricanja, trajanje mjere i obaveza donošenja pravilnika o načinu njenog sprovođenja.

Riječ je o mjeri koja je bila propisana i prethodnim Zakonom.

Ovaj član djelimično je u skladu sa Konvencijom SE kojom je u članu 16. - Programi preventivne intervencije i programi za rad sa učiniocima nasilja - propisano da programi postoje kako bi *pomogli učiniocima* da promijene svoje stavove i ponašanja i spriječili dalje nasilje u porodici i seksualno nasilje. Stav 1. nalaže članicama Konvencije da pokrenu i podrže pokretanje programa, tamo gdje ne postoje, odnosno podrže sve postojeće programe namijenjene učiniocima nasilja u porodici. Postoji mnogo različitih modela za rad sa učiniocima nasilja, a odluka o tome kako ih treba voditi ostaje na članicama ili pružaoциma usluga. Međutim, sljedeće osnovne elemente treba poštovati u svim modelima: Programi intervencije u slučaju nasilja u porodici treba da se zasnivaju na primjerima dobre prakse i rezultatima istraživanja o najdjelotvornijim načinima rada sa učiniocima. Programi treba da utiču na učinioce da prihvate odgovornost za svoje postupke i preispitaju svoje stavove i uvjerenja koja se tiču žena.

na temelju članaka 2. i 3. Konvencije. Vidi: Presuda Evropskog suda za ljudska prava br. 55164 /08 od 14. septembra 2010. Godine, ta. 77 i 80. Dostupno na:
<<http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/2DF718E0E17CDEE2C12577DC0047C75C?OpenDocument>>.

Ova vrsta intervencije zahtijeva vješte i obučene facilitatore. Osim obuke iz psihologije i prirode nasilja u porodici, oni treba da posjeduju neophodne kulturne i jezičke vještine koje im omogućavaju rad sa različitim muškarcima koji su uključeni u takve programe. Uz to, od izuzetnog je značaja da ovakvi programi ne budu izolovani, već u saradnji sa službama podrške za žene, organima unutrašnjih poslova, sudstvom, službama za uslovni otpust i službama za zaštitu djece ili prema potrebi socijalnim službama za djecu. Učešće u ovim programima može da bude propisano odlukom suda ili dobrovoljno. U svakom slučaju, ono može da utiče na odluku žrtve da ostane sa zlostavljačem ili da ga napusti ili može pružiti žrtvi lažan osjećaj sigurnosti. Shodno tome, prvenstveno se pažnja mora pokloniti potrebama i sigurnosti žrtava, što obuhvata i njihova ljudska prava.

Kao i kod prethodne mjere, dužnost države u sprovođenju ove mjere je neupitna, što se vidi iz već navedene presude Evropskog suda za ljudska prava, A. protiv Hrvatske, br. 55164 /08 od 14. septembra 2010. godine⁷⁶.

⁷⁶ Psihijatrijskim vještačenjem utvrđeno je da B boluje od nekoliko duševnih poremećaja, uključujući i PTSP. U izvješću od 2. siječnja 2008. zaključeno je sljedeće: "Obzirom na njegovo psihičko stanje i potrebu kontinuirane kontrole i nadzora, preporučio bih Sucu izricanje sigurnosne mjere psihijatrijskog liječenja. Liječenje je moguće provesti na slobodi ambulantnim putem. Na taj bi način bio u redovitom kontrolnom terapijskom programu, čime bi se održalo sada postignuto relativno stabilno psihičko stanje, a samim time bi se umanjila mogućnost ponavljanja kaznenih djela i praktički otklonila opasnost za okolinu." Nakon toga ročište je održano 12. ožujka 2008. godine i na njemu je svoj iskaz dao vještak psihijatrijske struke. Vještak je izjavio da, zbog svojih teških ratnih iskustava, B boluje od PTSP-a; riječ je o neurotičnoj osobi nešto ispodprosječne intelektualne razine, smanjenog emocionalnog kapaciteta i pasivno-agresivnog tipa ličnosti. Iz tih mu je razloga uvelike smanjeno razumijevanje vlastitih postupaka i sposobnost kontrole nagona. Vještak je ponovio preporuku da je potrebno izreći sigurnosnu mjeru obveznog psihijatrijskog liječenja. Domaći sudovi nikada nisu ukinuli mjere o kojima je riječ niti su presudili da one više nisu potrebne. Međutim, kao što je već iscrpno objašnjeno u prethodnome tekstu, mnoge od tih mjera, poput pritvora u određenom trajanju, novčanih kazni, psihosocijalnog tretmana, pa čak i kazne zatvora, nisu izvršene (vidi stavke 68. do 74. ove presude), dok se po preporukama u vezi s nastavkom psihijatrijskog liječenja, koje su dane poprilično davno, postupilo tek 19. listopada 2009. godine, a i tada u kontekstu kaznenog postupka koji nije imao veze s nasiljem protiv podnositeljice zahtjeva. Osim toga, nije izvjesno je li B dosad uopće podvrgnut ikakvom psihijatrijskom liječenju (vidi stavak 23. ove presude). Sud naglašava da je glavna svrha izricanja kaznenih sankcija ograničiti i odvratiti počinitelja od nanošenja daljnje štete. Međutim, teško da se ti ciljevi mogu ostvariti ako se izrečene sankcije ne izvršavaju. Domaća tijela nisu provela mjere izrečene od strane domaćih sudova, kojima je, s jedne strane, cilj bio rješavati B-ovo psihičko stanje, koje se, kako se čini, nalazi u korijenu njegovoga nasilnog ponašanja, a s druge strane podnositeljici zahtjeva pružiti zaštitu od daljnjeg nasilja B-a. Time su podnositeljicu zahtjeva kroz dulje vremensko razdoblje ostavili u položaju u kojemu nisu mogli ispuniti svoje pozitivne obveze u smislu da joj osiguraju pravo na poštovanje

Član 28.

- (1) Zaštitna mjera – obavezno liječenje od zavisnosti izriče se učiniocu nasilja koji je nasilje izvršio pod uticajem zavisnosti od alkohola, opojnih droga i drugih psihotropnih supstanci, a postoji opasnost da zbog te zavisnosti ponovo učini nasilje.
- (2) Mjera iz stava 1. ovog člana određuje se u trajanju koje je potrebno za liječenje, zasnovanom na mišljenju specijalizovanih stručnjaka zaduženih za liječenje, ali ne može trajati duže od godinu dana.
- (3) Ministar zdravlja i socijalne zaštite donosi pravilnik o načinu sprovođenja zaštitne mjere – obavezno liječenje od zavisnosti.

Članom 28. propisana je zaštitna mjera obaveznog liječenja od zavisnosti koja se izriče učiniocu nasilja koji je nasilje izvršio pod uticajem zavisnosti od alkohola, opojnih droga i drugih psihotropnih supstanci, ako postoji opasnost da zbog te zavisnosti nasilje ponovi. Trajanje mjere određuje se na osnovu mišljenja specijalizovanih stručnjaka zaduženih za liječenje, na period najduže do godinu dana. Način sprovođenja ove zaštitne mjere pravilnikom će urediti Ministar zdravlja i socijalne zaštite.

Zaštitna mjera obaveznog liječenja od zavisnosti prema učiniocima nasilja postojala je i u prethodnom Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici, a prema podacima OSCE iz 2009. godine, ova mjera se najčešće izriče. Interesantno je napomenuti da se ne radi o mjeri koja je prepoznata međunarodnim standardima kao zaštitna mjera kojom se

privatnoga života. Vidi: Presuda Evropskog suda za ljudska prava br. 55164 /08 od 14. septembra 2010. godine, tač. 12 i 13. Dostupno na:
<<http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/2DF718E0E17CDEE2C12577DC0047C75C?OpenDocument>>.

⁷⁶ Presuda Evropskog suda za ljudska prava br. 55164 /08 od 14. septembra 2010. godine, tač. 12, 12, 78 i 79. Dostupno na:
<<http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/2DF718E0E17CDEE2C12577DC0047C75C?OpenDocument>>.

obezbjeduje zaštita žrtve. Budući da se ovom mjerom ne obezbjeđuje neodložna pomoć i sigurnost za žrtvu, tim više zabrinjava činjenica da se ova zaštitna mjere najčešće izriče, navodi se u pomenutom Izvještaju⁷⁷.

Propisivanje ove mjere na način koji je gotovo istovjetan ranijem Zakonu o zaštiti od nasilja u porodici potvrđuje opredjeljenje zakonodavca da nasilje u porodici posmatra iz rodno neutralne, a ne rodno osjetljive perspektive, neuvažavajući na taj način međunarodnim standardima prihvaćene definicije nasilja u porodici kao rodno zasnovanog, koje nesrazmjerno pogađa žene.

Zakonodavac zadržava konzervativan stav prisutan u javnosti da se nasilje u porodici dešava usljed konzumiranja alkohola i, u novije vrijeme, psihotropnih supstanci, te da se može suzbijati izlječenjem od zavisnosti.

Rad sa učiniocima nasilja je jedan od obavezujućih međunarodnih standarda, o čemu je pisano u analizi prethodnog člana Zakona. Liječenje od zavisnosti treba da bude dio programa rada sa učiniocima nasilja koje propisuje Konvencija SE u članu 16, u svim slučajevima u kojima se utvrdi da učinilac nasilja boluje od neke vrste zavisnosti, ali se ovom mjerom on ne može amnestirati od nasilja koje je počinio i posljedica koje je nasilje imalo po žrtve.

Zaštitna mjera - Obavezno liječenje od zavisnosti izriče se kao sankcija za prekršajna i krivična djela ukoliko su učinjena u alkoholisanom stanju ili usljed konzumiranja droga ili psihotropnih supstanci. Gotovo nikad osoba koja je prodavala drogu i istovremeno je konzumirala nije oslobođena odgovornosti za krivično djelo stavljanje u promet opojnih droga, niti je liječenjem amnestirana od nasilja koje je počinila i posljedica koje je nasilje imalo po žrtve.

Propisivanjem mogućnosti da osoba koja je počinila ili u kontinuitetu čini nasilje u porodici, a zavisna je od alkohola ili psihotropnih supstanci, za sankciju dobije

⁷⁷ OSCE, 2009, str. 14. Za više informacija pogledati OSCE Izvještaj "Response to Domestic Violence and Coordinated Victims Protection in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republika Srpska - Preliminary Findings on Implementation of the Laws on Protection from Domestic Violence", juli 2009. g. Dostupno na: <<http://www.oscebih.org/documents/16324-eng.pdf>>.

zaštitnu mjeru obaveznog liječenja, potvrđuje u kojoj mjeri se i dalje neadekvatno sagledava i društveno vrednuje ozbiljnost problema nasilja protiv žena i nasilja u porodici.

Dosadašnjim Pravilnikom načinjena je dodatna šteta jer se u Pravilniku navodi da je ovo mjera specijalne prevencije i određuje dužina njenog trajanja⁷⁸. Time je donosilac Pravilnika odredio svrhu mjere koja iz Zakona ne proizilazi.

Član 29.

- (1) Nadležni sud može učiniocu nasilja izreći jednu ili više zaštitnih mjera kad postoje uslovi za njihovo izricanje propisani ovim zakonom.
- (2) Nadležni sud može zatražiti od centra za socijalni rad:
 - a) da mu pruži pomoć u pribavljanju potrebnih dokaza i
 - b) da dostavi svoje mišljenje o svrsishodnosti tražene zaštitne mjere.

Članom 29. propisuje se da je za izricanje zaštitnih mjera nadležan sud, mogućnost da se učiniocu može izreći jedna ili više zaštitnih mjera, te saradnja suda sa centrom za socijalni rad u postupku izricanja zaštitnih mjera.

Međutim, član 29. ostavlja nedorečenim ulogu drugih subjekata zaštite u procesu izricanja zaštitnih mjera pa se samo može pretpostaviti uključenost policije i drugih službi pri izricanju istih.

Ovim komentarima autorke Analize ni u jednom trenutku ne žele da dovedu u pitanje kompetentnost i svjesnost suda o važnosti pribavljanja svih relevantnih činjenica u procesu izricanja zaštitnih mjera. Međutim, uključenost svih subjekata zaštite u

⁷⁸ Svrha ove zaštitne mjere liječenja zavisnosti od alkohola i opojnih droga je da se uklone stanja i uslovi nastali zbog zloupotrebe alkohola ili opojnih droga u kojima je lice počinilo nasilje u porodici, a koji mogu biti od uticaja da počinioc ubuduće ne vrši nasilje u porodici, te da ovakva mjera po svojoj sadržini i cilju je mjera specijalne prevencije, koja ima cilj zaštitu porodice i društva u cjelini od nasilja u porodici. „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 97/06.

pribavljanje dokaza i mišljenja veoma je važna za bezbjednost šticeenih osoba i bilo bi značajno da je jasno propisana⁷⁹.

Konvencija SE u članu 51. - Procjena rizika i upravljanje rizikom- jasno propisuje da u srži svake intervencije u slučaju svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom mora biti briga za bezbjednost žrtve. U stavu 1. se propisuje obaveza da se obezbijedi da svi nadležni organi, ne samo policija, djelotvorno ocijene i razviju plan za upravljanja bezbjednosnim rizicima sa kojima se određena žrtva suočava od slučaja do slučaja, u skladu sa standardizovanom procedurom, uz saradnju i međusobnu koordinaciju.

Mnogi učinioci koji prijete svojim žrtvama ozbiljnim nasiljem, uključujući i smrt, vršili su ozbiljno nasilje u prošlosti. Prema tome, važno je da se pri svakoj procjeni rizika, kao i tokom upravljanja rizikom razmotri mogućnost ponovljenog nasilja, prvenstveno opasnost od smrtonosnog nasilja, i da se na odgovarajući način ocijeni ozbiljnost situacije.

Zaštitne mjere imaju svrhu zaštitu osobe koja je preživjela nasilje ili ozbiljnu prijetnju nasiljem, zbog čega je razvoj bezbjednosnog plana za žrtvu veoma važan, kao i mišljenje službi socijalne zaštite i stručnjaka iz drugih institucija koje su prepoznate kao subjekti zaštite. U slučaju kada su i djeca žrtve nasilja veoma je važno mišljenje obrazovnih ustanova, ustanova zdravstvene zaštite.

Stav 2. člana 51. Konvencije SE propisuje obavezu da se sa dužnom pažnjom uzmu u obzir informacije o vatrenom oružju u posjedu učinica, što je u domaćem kontekstu veoma važno obzirom na veliku količinu nelegalnog oružja koje se nalazi kod fizičkih

⁷⁹ Niti policija, niti centar za socijalnu skrb nisu imali saznanja o tome što se događa sve dok se supruga optuženog zbog prijeloma noge nije obratila za pomoć traumatološkoj bolnici, koja je savjesno ispunila prijavu. Tada je policija izašla "na teren", a za njom i centar za socijalnu skrb. Odmah se uključio i prekršajni sud koji je vrlo brzo intervenirao i udaljio nasilnika iz obitelji, određivši mu zatvorsku kaznu. Državno odvjetništvo je vrlo brzo podnijelo optužni prijedlog, a budući da se radilo o veće evidentiranom nasilniku i specijalnom povratniku, i uz optužni prijedlog tražilo i određivanje pritvora zbog opasnosti od ponavljanja djela. To je vijeće općinskog kaznenog suda i prihvatilo tako da mu je odredilo pritvor nakon izdržane kazne izrečene od strane suda za prekršaje. Zabrinjavajuće je da iz socijalne sredine u kojoj je obitelj živjela nitko nije reagirao, tako da se "klupko počelo odmotavati" tek nakon bolničke prijave. Vidi: Priručnik o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, str. 105. Dostupno na: <<http://www.dpp.hr/prirucnik.pdf>>.

lica. Posjedovanje vatrenog oružja za učinioca je moćno sredstvo kontrole i povećava rizik od povećanja nasilja, čak i ubistva, što potvrđuje i statistika o ubistvima žena u prvim poglavljima analize.

Član 30.

- (1) Protiv rješenja o određivanju zaštitne mjere može se izjaviti žalba nadležnom sudu u roku od tri dana od dana dostavljanja rješenja.
- (2) žalbi odlučuje nadležni okružni sud u roku od tri dana od dana prijema žalbe.
- (3) Žalba ne odgađa izvršenje rješenja o određivanju zaštitne mjere.

Članom 30. Zakona, uređen je postupak i rokovi izjavljivanja pravnog lijeka, nadležnost suda za postupanje po žalbama i izvršnost rešenja.

U članovima 24-30. Zakona, nigdje nije propisano na čiji prijedlog prekršajni sud izriče zaštitne mjere, odnosno ko stavlja predlog za izricanje zaštitnih mjera. Pretpostavka je da se izriču na prijedlog podnosioca zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka.

Članom 57. Zakona o prekršajima Republike Srpske⁸⁰, okrivljeni i podnosilac zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka mogu izjaviti žalbu na rješenje o prekršaju. Dakle, ako je bilo koji subjekat zaštite pokrenuo prekršajni postupak radi zaštite žrtve, oštećene, proizilazi da subjekat zaštite ima pravo na žalbu na rješenje o izrečenom prekršaju, odnosno zaštitnoj mjeri, a po ovom Zakonu žrtva je lišena prava na pravni lijek u pogledu izrečene zaštitne mjere jer to pravo pripada subjektu zaštite.

Konvencija SE ne sadrži nijednu odredbu koja se odnosi na rokove postupka, dvostепенost ili izvršnost odluka. Međutim, u čl. 49. Konvencije SE, propisano je da će države članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da se istrage i sudski postupci za sve vidova nasilja obuhvaćene Konvencijom sprovode bez neopravdanog odlaganja i pri tom uzimaju u obzir prava žrtve tokom

⁸⁰ „Službeni glasnik RS“ , br. 34/06 i 29/10.

svih faza krivičnog postupka. S obzirom da su za primjenu ovog Zakona, bitne odredbe prekršajnog postupka, a polazeći od egaliteta u kontekstu ovog člana Konvencije SE, moglo bi se reći da je ova odredba *djelimično* usklađena sa Konvencijom SE u pogledu propisivanja kratkih rokova.

Član 31.

- (1) Učinitelj nasilja u porodici je dužan da postupi u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom.
- (2) Subjekt zaštite koji u djelokrugu svog rada sazna da učinilac nasilja u porodici ne postupa u skladu sa izrečenom zaštitnom mjerom dužan je da o tome obavijesti nadležni sud i centar za socijalni rad.

Članom 31. propisana je dužnost učinioca nasilja da postupi po izrečenoj zaštitnoj mjeri, kao i dužnost subjekata zaštite u slučaju nepostupanja po izrečenoj mjeri.

Sama riječ „dužan“ , ne predstavlja i ne pruža garanciju da će učinilac postupiti po mjeri, ali se dobrovoljnost učinioca, pored određivanja subjekata nadležnih za izvršenje zaštitnih mjera i na ovaj način isključuje, pa i sankcioniše članom 43. kojim je propisano kažnjavanje učinioca za prekršaj ukoliko ne postupi po izrečenoj hitnoj mjeri zaštite i zaštitnoj mjeri.

Ovaj član ne propisuje hitnost u slučaju nepostupanja po zaštitnoj mjeri kako bi primjena ovih mjera zaista postigla svrhu. Ujedno, on ostavlja nedoumicu zašto su organi unutrašnjih poslova izostavljeni iz kruga subjekata zaštite, koji se obavještavaju o nepostupanju po izrečenoj mjeri, a posebno za one mjere iz njihove nadležnosti.

Sve to ukazuje da je ostavljena mogućnost odnosno prostor u kome bi učinilac i pored izrečene zaštitne mjere mogao ponoviti djelo jer nadzor subjekata zaštite nije adekvatno propisan i samim tim ugrožava zaštitu žrtava.

Član 32.

- (1) Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri nadležni sud je dužan da dostavi organu ili ustanovi nadležnoj za sprovođenje izvršenja u roku od tri dana od dana donošenja rješenja.
- (2) Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri iz čl. 24, 25. i 26. ovog zakona dostavlja se na izvršenje policiji.
- (3) Rješenje o izrečenoj zaštitnoj mjeri iz čl. 27. i 28. ovog zakona dostavlja se centru za socijalni rad i organu, odnosno ustanovi koja izvršava zaštitnu mjeru u skladu sa zakonom kojim se uređuje liječenje i rehabilitacija lica zavisnih od alkohola, opojnih droga i drugih psihotropnih supstanci.

Članom 32. propisana je dužnost suda u pogledu rokova dostavljanja rješenja o izrečenim zaštitnim mjerama subjektima zaštite nadležnim za njihovo sprovođenje.

Iz člana ne proizilazi, ali se može pretpostaviti da će se izvršenje ovih mjera iz čl. 24-28 Zakona, provesti u skladu sa Pravilnicima subjekata zaštite.

U čl. 53. Zakona o prekršajima Republike Srpske⁸¹, propisano je da se rešenje o prekršaju dostavlja okrivljenom i podnosiocu zahtjeva lično ili putem pošte u roku od tri dana od dana donošenja rješenja o prekršaju. U slučaju dostave rješenja putem pošte, smatra se da je dostavljanje izvršeno protekom pet radnih dana od kada je isto predato na poštu.

Ako se ima u vidu zaštićeno dobro, život, tjelesni integritet i duševno spokojstvo žrtve nasilja u porodici, mišljenja smo da je u ovim predmetima, rok od tri dana isuviše dugačak, odnosno rok od pet dana, ako se dostavljanje vrši putem pošte.

⁸¹ „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 34/06 i 29/10.

Ne smije se zaboraviti i rok za žalbu od tri dana, što čini 6 dana, odnosno 8 dana, bez obzira što žalba ne zadržava izvršenje rješenja, čime je ostavljeno vrijeme u kojem potencijalno učinilac može da ponovi nasilje ukoliko se adekvatno ne osigura žrtva.

Član 33.

- (1) Prilikom izricanja zaštitnih mjera iz ovog zakona vodiće se računa o svrsi, težini, trajanju izrečene mjere i njenoj efikasnosti.
- (2) Organi nadležni za sprovođenje zaštitnih mjera dužni su da prate njihovo izvršenje i o tome izvještavaju sud, predlažu prekid, produženje ili zamjenu drugom mjerom.
- (3) Organ nadležan za sprovođenje zaštitne mjere dužan je da dostavi sudu izvještaj o izvršenju zaštitnih mjera najkasnije u roku od šest mjeseci od dana izricanja zaštitne mjere, a po potrebi i ranije.

Članom 33. propisani su standardi u postupku izricanja zaštitnih mjera, odgovornost i obaveze organa nadležnih za sprovođenje zaštitnih mjera, kao i rokovi za njihovo postupanje.

U čl. 5. st. 2. Konvencije SE, propisano je da će države potpisnice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere da sa dužnom prilježnošću spriječe, istraže, kazne i obezbijede reparaciju za djela nasilja obuhvaćena ovom Konvencijom, koja učine nedržavni akteri. U obrazloženju čl. 5. Konvencije SE, navodi se da se sadržaj člana 5. odnosi na sudsku praksu Evropskog suda za ljudska prava. U svojoj skorašnjoj praksi o nasilju u porodici, Sud je usvojio obavezu dužne prilježnosti (vidi presudu Opuz protiv Turske, 2009). Sud je ustanovio da pozitivna obaveza zaštite prava na život (čl. 2. ECHR) zahtjeva od državnih vlasti da pokažu dužnu prilježnost, na primjer preduzimajući preventivne operativne mjere u zaštiti lica čiji je život ugrožen.

Ovaj član, vjerovatno ranije spominjan u Analizi, konstituiše obavezu države da marljivo štiti pravo na život žrtve u svim fazama postupka, kao i u fazi izricanja

zaštitnih mjera, ali i poslije izricanja, kroz praćenje izvršenja mjera, te se može smatrati da je usklađen sa Konvencijom SE.

V- EVIDENCIJE I OBUKE

Član 34.

- (1) Subjekti zaštite i druga tijela ovlaštena za postupanje po ovom zakonu dužna su voditi evidenciju o preduzetim radnjama po ovom zakonu i podatke o broju pokrenutih i završenih postupaka i drugih preduzetih mjera, te izvještaje o tome dostavljati Ministarstvu.
- (2) Ministarstvo prikuplja, obrađuje i evidentira podatke o nasilju u porodici.
- (3) Ministar donosi pravilnik o sadržaju evidencije i izvještaja o nasilju u porodici iz stava 1. ovog člana.

Članom 34. propisana je obaveza vođenja evidencije o svim radnjama preduzetim po ovom zakonu za sve subjekte zaštite i druga tijela ovlašćena za postupanje, nadležnost Ministarstva porodice, omladine i sporta da prikuplja, obrađuje i evidentira podatke o nasilju u porodici, te donošenje pravilnika o sadržaju evidencije i izvještaja o nasilju u porodici.

Ovo je značajan napredak u odnosu na raniji zakon koji nije propisivao obavezu i nadležnost prikupljanja informacija na nivou Vlade Republike Srpske o primjeni zakona u praksi kao ni standardizovanje evidentiranja i izvještavanja o nasilju u porodici.

Konvencija SE, u članu 11. propisuje da će članice prikupljati relevantne statističke podatke u redovnim vremenskim razmacima o slučajevima svih vidova nasilja

obuhvaćenih Konvencijom i obezbijediti da prikupljeni podaci u skladu sa ovim članom budu dostupni javnosti, čime je u ovom djelu Zakon usklađen sa Konvencijom.

Međutim, evidencija i prikupljanje podataka o nasilju u porodici generalno u Bosni i Hercegovini, a takođe i u Republici Srpskoj, predstavljaju ozbiljan problem koji ukazuje da usvajanje prvog Zakona o zaštiti od nasilja u porodici nije pratila odlučna i sveobuhvatna politička volja da se zakon provede i sagledaju njegovi efekti.

Ne postoje sistematizovani podaci ostalih subjekata zaštite žrtava nasilja u porodici, izuzev policijske statistike, što je uočio i Komitet Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena u svojim zaključnim komentarima na posljednji razmatrani izvještaj Bosne i Hercegovine:

Komitet izražava zabrinutost zbog odsustva statističkih podataka o djelima porodičnog nasilja nad ženama, kao i zbog činjenica da takva djela i dalje ostaju neprijavljena i da se i dalje smatraju privatnom stvari. [...] Komitet, takođe, podstiče Zemlju članicu da prikuplja podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama i da, na temelju takvih podataka, nastavi sa izradom održivih strategija za borbu protiv ovakvih kršenja ljudskih prava⁸².

Nažalost, preporuke CEDAW Komiteta nisu uticale da se ovaj problem riješi u periodu do podnošenja narednog izvještaja čije se razmatranje očekuje. Ovo upućuje na zaključak da svi pozitivni naponi u smislu usvajanja zakona kojim se nasilje zabranjuje i sankcioniše, nisu doveli do značajnije promjene položaja žena koje trpe nasilje u porodici.

U obrazloženju Konvencije SE, u odnosu na član 11. stoji da je priroda obaveze sadržane u stavu 1. dvostruka. Prvo, u cilju izrade i sprovođenja politika na osnovu pokazatelja i procjene da li one odgovaraju na potrebe onih koji su izloženi nasilju, u

⁸² Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena, (2006). Zaključni komentari Bosna i Hercegovina, CEDAW/C/BIH/CO/3, <<http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/preporuke/preporuke%20Un%20tijelima/08%20CEDAW%20Zakljucni%20komentar.pdf>>, str. 5.

podstavu *a* sadržana je obaveza članica da prikupljaju razvrstane relevantne statističke podatke u redovnim vremenskim intervalima o slučajevima svih oblika nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Tačne statističke informacije, posebno osmišljene tako da se odnose na žrtve i učinioce takvog nasilja nisu samo značajne u naporima podizanja svijesti donosilaca politika i javnosti o ozbiljnosti problema, već mogu takođe i da pomognu izvještavanje žrtava i svjedoka. Relevantni statistički podaci mogu da obuhvataju administrativne statističke podatke koje prikupljaju zdravstvene i socijalne službe, organi unutrašnjih poslova i NVO, kao i sudske podatke koje bilježe pravosudni organi, uključujući i javna tužilaštva. Odgovarajuće prikupljeni statistički administrativni i sudski podaci mogu doprinijeti nacionalnom odgovoru članica na sve vidove nasilja obuhvaćene ovom Konvencijom traženjem informacija o radu državnih institucija, kao i informacija o krivičnim djelima sa kojima se vlasti susreću u krivičnom postupku. Administrativni podaci na osnovu usluga obuhvataju na primjer sistemsko bilježenje podataka o tome kako žrtve takvog nasilja koriste usluge i kako im državni organi i javni (i privatni) zdravstveni sektor zauzvrat pomaže da u svojoj nevolji zatraže pravdu, zdravstvenu njegu, savjetovanje, smještaj i druge oblike podrške. Podaci organa o korisnicima i korišćenju usluga nisu ograničeni samo na procjenu djelotvornosti donesenih politika već služe kao osnov za procjenu administrativnih troškova takvog nasilja. Pored toga, pravosudni podaci daju informacije o kaznama i karakteristikama osuđenih lica kao i stopama osuda. Dakle, evidentiranje nasilja veoma je važan elemenat i primarne i sekundarne prevencije, kvalitetnog odgovora države na problem nasilja u porodici, planiranje mjera i potreba. Ono je ključni instrument kojim se jedan problem u društvu čini vidljivim i pomjera sa margine društvene fenomenologije.

U BiH kontekstu, nedostatak multisektorskih evidencija potvrđuje društvenu marginalizaciju nasilja. Zbog toga se način na koji je u Zakonu tretirano pitanje evidencije ne može shvatiti kao adekvatan odgovor na problem, nego kao formalno zadovoljavanje standarda. Donošenjem kvalitetnog pravilnika ovaj zakonski nedostatak može se dijelom otkloniti. Oskudno definisanje obaveza evidentiranja

nasilja u porodici, dijelom se može dopuniti i radom Savjeta za suzbijanje nasilja u porodici, što Zakon u Poglavlju VI i predviđa.

Član 35.

O sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju sudija i tužilaca iz oblasti nasilja u porodici brine se Centar za edukaciju sudija i tužilaca Republike Srpske.

Članom 35. propisana je obaveza Centra za edukaciju sudija u tužilaca Republike Srpske da brine o sticanju posebnih znanja i kontinuiranom stručnom osposobljavanju i usavršavanju sudija i tužilaca iz oblasti nasilja u porodici.

Ovaj član je prije svega uzeo u obzir nezavisnost sudske profesije i autonomnost koju uživaju u organizovanju obuke za svoje članove, propisujući da obuku organizuje i vodi specijalizovana i nadležna institucija, što je u skladu i sa evropskom praksom.

Međutim, na ovaj način ispunjen je minimum standarda predviđen članom 15.

Konvencije SE jer propisuje obuku i stručno usavršavanje samo za sudije i tužioce, dok je važnost obuke drugih subjekata zaštite izostavljena. Konvencija predviđa da države članice obezbijede i ojačaju odgovarajuće obuke za nadležne stručnjake koji se bave žrtvama nasilja, uključujući sprečavanje i otkrivanje nasilja, kao i obuku o jednakosti između žena i muškaraca, potrebama i pravima žrtava kao i sprečavanju sekundarne viktimizacije koja se često dešava tokom istrage ali i sudskog postupka⁸³.

U stavu 2. istog člana autori Konvencije propisuju da se obuka proširi i na obuku o koordinisanoj saradnji više organa radi sveobuhvatnog i odgovarajućeg upućivanja u slučajevima nasilja obuhvaćenog Konvencijom. U obrazloženju Konvencije između ostalog navedeno je da se u nadležne stručnjake mogu ubrojati zaposleni u sudovima, kod pravnika, u organima unutrašnjih poslova i u oblasti zdravstvene njege, socijalnog rada i prosvjete.

⁸³ Član 15. Konvencije SE o sprečavanju i suzbijanju nasilja protiv žena i nasilja u porodici.

Sadržaj stava 2. povezan je sa višim ciljem Konvencije - da se ustanovi sveobuhvatan pristup sprečavanju i borbi protiv svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom. Ova odredba nalaže članicama da obuka navedena u stavu 1. takođe obuhvati i obuku o koordinisanoj saradnji organa, i na ovaj način upotpuni obaveze navedene u članu 7. ove Konvencije. Shodno tome, stručnjaci bi trebalo da steknu vještine u oblasti zajedničkog rada organa koje će im omogućiti da rade u saradnji sa drugim stručnjacima iz širokog spektra različitih oblasti.

Obuka stručnjaka predstavlja značajan dio aktivnosti u praksi sprečavanja i suzbijanja nasilja protiv žena i nasilja u porodici mnogih evropskih zemalja.

Rosa Logar u ekspertskom radu „Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici“, predstavljajući primjer intervencije u ovoj zemlji kao primjer dobre prakse, posebno naglašava važnost koju je kvalitetna obuka policije imala u efikasnosti primjene Zakona o zaštiti od nasilja u Austriji⁸⁴.

Ovaj član Zakona, kao i ukupan Zakon ne sprečavaju provođenje obuke zaposlenih u svim subjektima zaštite kao i njihovu kontinuiranu edukaciju. Programi obuke mogu da budu planirani i razvijeni i u strateškim dokumentima koji su propisani Zakonom. Ipak, imajući u vidu da su autori Konvencije SE, nakon analize ukupne evropske i prakse drugih zemalja, smatrali važnim normirati obim i sadržaj obuke, govori o njenoj važnosti za sprečavanje nasilja nad ženama i zaštitu žrtava. Obuka i senzibilizacija službenika/ca za pristup žrtvama nasilja, prepoznavanje nasilja, razumijevanje rodne

⁸⁴ U Austriji, primena zakona je pažljivo pripremana. Pristalice zakona su znale da uspešna primena zakona u praksi podrazumeva sveobuhvatnu edukaciju i podizanje društvene svesti o problemu. Za Austriju, konzervativnu katoličku zemlju, ovaj zakon je bio nešto revolucionarno: zakonom se presuđuje da gospodar kuće više ne može da radi ono što hoće, inače će biti izbačen iz sopstvene kuće ukoliko primenjuje nasilje. Mogao se očekivati znatan otpor primeni zakona naročito od strane policije, gde još uvek važe tradicionalne rodne uloge. Sve do ranih devedesetih godina prošlog veka u redovnoj austrijskoj policiji nije bilo žena. Stoga, odgovorni za primenu zakona tražili su da prođe šest meseci od donošenja zakona do njegove primene u praksi, kako bi u tom periodu organizovali odgovarajuću obuku za policajce/ke. U toku nekoliko meseci, skoro svi policajci/ke (približno 25.000) dobili su makar kratku obuku u ubrzanom kursu. Porodični sudovi, druga važna institucija koja primenjuje ovaj zakon takođe je razvila sistem obuke za svoje kolege/koleginice.“ *Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici*, Rosa Lgar, WAVE, Evropska mreža protiv nasilja nad ženama, prevod i štampa Autonomni ženski centar, Beograd 2005. godine, str 12. i 13, dostupno na <<http://www.womenngo.org.rs/publikacije-dp/Austrijski%20model.pdf>>.

zasnovanosti nasilja u porodici, izuzetno su značajni za prostor BiH gdje je društvena intervencija u ovoj oblasti počela znatno kasnije u odnosu na mnoge evropske zemlje⁸⁵. Mnoga od istraživanja koja su provedena na ovim prostorima potvrđuju da žrtve nisu dobijale ni minimum zaštite propisane prethodnim Zakonom o zaštiti od nasilja u porodici⁸⁶. Stoga je propisivanje sveobuhvatne obuke za zaposlene u subjektima zaštite bilo važno uključiti u Zakon koji ima za cilj da otkloni nedostatke ranijeg zakona i unaprijedi postojeću nezadovoljavajuću praksu sprečavanja nasilja i zaštite žrtava nasilja u porodici⁸⁷.

VI - SAVJET ZA SUZBIJANJE NASILJA U PORODICI

Član 36.

Radi praćenja i procjene sprovođenja politika i mjera za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, te unapređenja koordinisanog i efikasnog djelovanja u oblasti nasilja u porodici, Vlada osniva Savjet za suzbijanje nasilja u porodici i porodičnoj zajednici (u daljem tekstu: Savjet).

Član 37.

- (1) Članove Savjeta, na prijedlog Ministarstva, imenuje i razrješava Vlada.
- (2) Savjet ima devet članova, koji čine predstavnici nadležnih ministarstava i drugih republičkih organa, javnih ustanova i stručnih službi.
- (3) Savjet može u svoj rad uključivati, po potrebi, predstavnike institucija, kao i nevladinih organizacija, te stručna lica iz akademske i istraživačke zajednice iz oblasti koje su od značaja za unapređenje politika u oblasti nasilja u porodici.

⁸⁵ Nasilje u porodici kao krivično djelo propisano je tek 2003. godine na cijelom prostoru BiH, a za zakoni o zaštiti od nasilja u porodici usvojeni su 2005. godine.

⁸⁶ Analiza politika socijalnog uključivanja žena žrtava nasilja u porodici, Udružene žene, Banjaluka, Beograd 2012.

⁸⁷ Vidi razloge/svrhu donošenja Zakona na strani Analize.

Član 38.

- (1) Mandat članova Savjeta traje četiri godine.
- (2) Savjet bira predsjednika iz reda svojih članova.
- (3) Rad članova Savjeta je dobrovoljan i ne plaća se.
- (4) Postupak izbora i imenovanja novih članova Savjeta, zbog zamjene ili ostavke dotadašnjih članova, istovjetan je postupku i načinu izbora i imenovanja članova koji se zamjenjuju.

Član 39.

- (1) Savjet u okviru svojih nadležnosti obavlja sljedeće poslove:
 - a) prati sprovođenje i procjenjuje politike i mjere za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, te u tom smislu daje preporuke i mišljenja,
 - b) daje preporuke i mišljenja Ministarstvu u postupku predlaganja i donošenja zakonskih propisa u vezi sa nasiljem u porodici,
- (2) v) kreira i učestvuje u realizovanju naučnih, stručnih, istraživačkih i drugih projekata iz oblasti nasilja u porodici,
- (3) g) učestvuje u aktivnostima društvenih partnera u radu na sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici i
- (4) d) razmatra druga pitanja od značaja za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici.

Član 40.

- (1) Administrativno-tehničke poslove za Savjet obavlja Ministarstvo.
- (2) Rad i funkcionisanje Savjeta reguliše se Poslovníkom o radu Savjeta.
- (3) Poslovník iz stava 2. ovog člana donosi Savjet natpolovičnom većinom glasova od ukupnog broja članova.

U poglavlju VI, čl. 36-40. propisano je osnivanje Savjeta za suzbijanje nasilja u porodici i porodičnoj zajednici, svrha osnivanja Savjeta, sastav, način izbora članova i njihov mandat, te nadležnosti i obaveze Savjeta.

Savjet za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici (u daljem tekstu Savjet), osniva Vlada, kao stalno radno tijelo, u skladu sa Zakonom o Vladi Republike Srpske⁸⁸ i Poslovníkom o radu Vlade Republike Srpske⁸⁹. Stalna radna tijela osnivaju se radi davanja mišljenja i prijedloga o pitanjima iz nadležnosti Vlade i usklađivanja stavova republičkih organa uprave, prije razmatranja nekog prijedloga na sjednici Vlade. Savjet ima nadležnosti da:

- a) prati sprovođenje i procjenjuje politike i mjere za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, te u tom smislu daje preporuke i mišljenja,
- b) daje preporuke i mišljenja Ministarstvu u postupku predlaganja i donošenja zakonskih propisa u vezi sa nasiljem u porodici,
- v) kreira i učestvuje u realizovanju naučnih, stručnih, istraživačkih i drugih projekata iz oblasti nasilja u porodici,
- g) učestvuje u aktivnostima društvenih partnera u radu na sprečavanju i suzbijanju nasilja u porodici i
- d) razmatra druga pitanja od značaja za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici.

Ministartvo predlaže članove Savjeta koje imenuje i razrješava Vlada. Savjet će imati 9 članova, predstavnika nadležnih ministarstava, drugih republičkih organa, javnih ustanova i stručnih službi, a može u svoj rad uključivati, po potrebi, predstavnike institucija, kao i nevladinih organizacija, te stručna lica iz akademske i istraživačke zajednice iz oblasti koje su od značaja za unapređenje politika u oblasti nasilja u porodici.

⁸⁸ „Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 118/08, Zakon o Vladi Republike Srpske, čl. 23. Dostupno na: <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mirl/Documents/Zakon_o_Vladi_RS.pdf>.

⁸⁹ Član 23. Poslovníka o radu Vlade Republike Srpske, dostupno na: <<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Sekretarijat/osoatp/akti/Documents/Poslovník%20o%20radu.pdf>>.

Osnivanje specijalizovanog tijela Vlade radi praćenja i procjene sprovođenja politika i mjera za sprečavanje i suzbijanje nasilja u porodici, novina je u odnosu na prethodni zakon a ujedno stvara i institucionalni okvir za unapređenja koordinisanog i efikasnog djelovanja u oblasti nasilja u porodici koji je Zakonom propisan.

Osnivanje Savjeta u skladu je sa Konvencijom SE koja u članu 10. propisuje obavezu članicama da odrede ili uspostave jedno ili više zvaničnih tijela nadležnih za koordinaciju, sprovođenje, praćenje i procjenu politika i mjera za sprečavanje i borbu protiv svih vidova nasilja obuhvaćenih ovom Konvencijom. Ova tijela će koordinisano prikupljati podatke u skladu sa članom 11, vršiti analizu i objavljivanje rezultata. Međutim, u nadležnosti Savjeta nisu propisane obaveze iz stava 2. i stava 3. istog člana Konvencije koji propisuje da će članice obezbijediti da određena, odnosno uspostavljena tijela u skladu sa ovim članom dobiju opšte podatke o mjerama preduzetim u skladu sa glavom VIII Konvencije, kao i da imaju kapacitet za neposrednu komunikaciju i održavanje veza sa odgovarajućim tijelima drugih članicama čime nije jasno utvrđena nadležnost savjeta u međunarodnoj saradnji. U poglavlju VIII Konvencije SE, u članovima 62-65. propisuje se obaveza članica u oblasti međunarodne saradnje i to: opšti principi saradnje, mjere koje se odnose na ugrožene osobe, informisanje i zaštita podataka.

Svojim nadležnostima Savjet djelimično ispunjava i standarde Konvencije SE iz člana 11. kojim se članicama propisuje da podržavaju istraživanja na terenu svih vidova nasilja obuhvaćenih Konvencijom radi proučavanja osnovnih uzroka i posljedica, učestalosti i stope osuda, kao i efikasnosti mjera koje se preduzimaju u primjeni ove Konvencije (stav 1. tačka b.). U stavu 2. istog člana propisuje se da će članice nastojati da sprovode ankete među stanovništvom u redovnim vremenskim razmacima radi procjene prevalencije i trendova svih oblika nasilja obuhvaćenih Konvencijom.

Savjeti su u sistemu javne uprave tijela sa najmanje stvarne moći, nemaju status organa uprave, rad njihovih članova je besplatan, nemaju finansijska sredstva na raspolaganju a administrativno-tehničke poslove Savjeta obavljaće Ministarstvo. Mogućnosti za ostvarenje funkcije i nadležnosti Savjeta u praksi zavisice od budžeta

Ministarstva, što može rad i uticaj ovoga tijela svesti na minimum. Sa aspekta zakonske pozicioniranosti Savjeta, upitno je koliko on može imati funkciju koordinacionog tijela, kako propisuje Konvencija SE. Iako Savjet tek treba da svoj rad potvrdi u praksi, važno je razmišljati o osnovanosti formiranja tijela koje bi imalo veća ovlaštenja kao što su to napr. Zavodi ili slične organizacije.

VII - NADZOR I KAZNE NE ODREDBE

Član 41.

- (1) Nadzor nad sprovođenjem ovog zakona vrši Ministarstvo.
- (2) Gender Centar prati primjenu ovog zakona sa aspekta ispunjavanja obaveza iz domaćih i međunarodnih standarda za suzbijanje i sprečavanje nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja i standarda za ravnopravnost polova.

Članom 41. određen je nadzor nad sprovođenjem zakona, kao i dužnost praćenja ispunjavanja obaveza domaćih i međunarodnih standarda u pogledu suzbijanja i sprečavanja nasilja nad ženama i rodno zasnovanog nasilja od strane Gender Centra.

Za razliku od prethodnog Zakona, koji nije predviđao nadzor nadležnog Ministarstva predviđanje nadzora u ovom Zakonu, predstavlja značajan pomak.

Nadzor nad sprovođenjem zakona je u nadležnosti resornog Ministarstva, odnosno Ministarstva sporta, omladine i porodice (vidi član 4 Zakona), a dužnost Gender Centra, usklađena je sa čl. 6. Konvencije SE, kojim je propisano da će članice raditi na integrisanju pitanja roda tokom primjene i procjene odredbi ove Konvencije i na promociji i djelotvornoj primjeni politika jednakosti između žena i muškaraca i osnaživanja žena.

- (1) Član 42.
- (2) Novčanom kaznom u iznosu od 300 KM do 900 KM kazniće se za prekršaj učinilac nasilja u porodici koji izvrši radnju nasilja iz člana 6. ovog zakona.
- (3) Novčanom kaznom u iznosu od 1.000 KM do 3.000 KM kazniće se za prekršaj učinilac nasilja u porodici koji ponovi radnju nasilja iz člana 6. ovog zakona.
- (4) Novčanom kaznom od 1.500 KM do 4.500 KM kazniće se za prekršaj punoljetni član porodice koji izvrši radnju nasilja u porodici iz člana 6. ovog zakona u prisustvu djeteta.
- (5) Novčanom kaznom od 2.000 KM do 6.000 KM kazniće se za prekršaj punoljetni član porodice koji ponovi radnju nasilja u porodici iz člana 6. ovog zakona u prisustvu djeteta.
- (6) Novčanom kaznom od 2.500 KM do 7.500 KM kazniće se za prekršaj učinilac nasilja u porodici iz člana 6. ovog zakona, ako izvrši radnju nasilja na štetu djeteta.
- (7) Novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM kazniće se za prekršaj zaposleni u obrazovnoj, socijalnoj i zdravstvenoj ustanovi koji ne prijavi nasilje u porodici iz člana 6. ovog zakona.
- (8) Novčanom kaznom od 300 KM do 900 KM kazniće se i član porodice koji ne prijavi nasilje u porodici iz člana 6. ovog zakona kada je žrtva djeteta.

Članom 42. utvrđene su novčane kazne za učinjeni prekršaj nasilja u porodici, i prekršaj neprijavlivanje nasilja u porodici. U članu 10. st. 1. i 2. Zakona o prekršajima Republike Srpske propisana je novčana kazna, kao i da se ona može propisati u određenom rasponu ili u fiksnom iznosu, a kada zakon određuje raspon u visini novčane kazne za određeni prekršaj, sud će odrediti visinu kazne uzimajući u obzir sve olakšavajuće i otežavajuće okolnosti, uključujući, ali ne ograničavajući se na težinu prekršaja i njegove posljedice, stepen odgovornosti okrivljenog, uvid u evidenciju o njegovim prethodnim prekršajima, njegovu finansijsku situaciju, kao i da li je iskazao kajanje.

U čl. 48. st. 2. Konvencije SE, propisano je da će države članice preduzeti neophodne i zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile, ukoliko se odredi novčana kazna, da se povede računa o sposobnosti učinioca da ispune svoje finansijske obaveze prema žrtvi, kao što je što je navedeno u komentaru člana 23. ove Analize.

Hipotetički, učinilac može imati obavezu izdržavanja prema mladb. djeci ili bivšoj supruzi, a biti kažnjen na novčanu kaznu od 3.000,00 KM, čime bi se ugrozila njihova prava, zato što nije uređen redosled dužnosti učinioca, ni prioritet, a prije naplate novčane kazne⁹⁰.

Službeni podaci Gender centra Republike Srpske za 2007. godinu⁹¹ pokazuju da je novčana kazna najčešće primjenjena sankcija kada je u pitanju Zakon o zaštiti od nasilja u porodici, a komparativna iskustva i najbolja praksa u vezi kažnjavanja nasilja u porodici, ukazuju na to da novčane kazne nisu najadekvatnije rješenje, kako zbog toga što nemaju efekat odvraćanja počinitelja, tako i zbog toga što često negativno utiču i na same žrtve.⁹²

Član 43.

Novčanom kaznom od 1.000 KM do 3.000 KM kazniće se za prekršaj lice koje ne postupi prema izrečenoj hitnoj mjeri zaštite (član 13) i zaštitnoj mjeri (član 31).

⁹⁰ Hipotetički primjer: Novčano se kažnjava lice, starosti 65 godina, koje imaju penziju, invalidninu i ukupna primanja preko 1.500,00 KM zbog nasilja prema ženi, staroj 66 godina, domaćici, bez radnog staža, zanimanja, novčanom kaznom od 300,00 KM, a da pri tome nema nikakve finansijske obaveze prema ženi žrtvi, koja mora sama da pronalazi način svog smještaja i da se nada obavezi izdržavanja koja po Porodičnom zakonu RS ne može biti manja od 15 do 50% primanja lica, koje je dužno davati izdržavanje.

⁹¹ Vlada Republike Srpske, Gender centar RS, Informacija o aktivnostima za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj i inicijativa da se 2008 i 2009. godina proglase godinama borbe protiv nasilja u porodici, maj 2008. godine, str. 21., vidi str. 8.

<http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010092008370731ser.pdf>.

⁹² Nasilje u porodici-odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji BiH i Republici Srpskoj, OSCE Mission to Bosnia and Herzegovina, 2009, str. 8.

<http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010092008370731ser.pdf>.

Članom 43. propisano je kažnjavanje učinioca za prekršaj, ukoliko ne postupi po izrečenoj hitnoj mjeri zaštite i zaštitnoj mjeri.

Ova odredba je usklađena sa čl. 45 i 46. Konvencije SE kojima je propisano da će članice preduzeti neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi obezbijedile da djela iz ove Konvencije budu kažnjiva sankcijama koje su djelotvorne, srazmjerne i koje odvraćaju od vršenja djela, uzimajući u obzir njihovu ozbiljnost, te da sljedeće okolnosti budu otežavajuće pri odmjeravanju i izricanju kazne: djelo počinjeno nad bivšim ili sadašnjim supružnikom ili partnerom, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, od člana porodice, lica koje stanuje zajedno sa žrtvom ili lica koje je zloupotrijebilo svoj autoritet; ponovljeno djelo, odnosno srodna djela; djelo počinjeno nad licem koje je postalo ugroženo usljed određenih okolnosti; djelo počinjeno nad djetetom, odnosno u prisustvu djeteta i ako je učinilac prethodno osuđivan za djela slične prirode.

VIII PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 44.

Pravna lica koja realizuju sigurnu kuću dužna su ispuniti standarde iz člana 16. ovog zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu Pravilnika o standardima za realizaciju sigurne kuće.

Član 45.

- (1) Ministar će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti:
 - a) Pravilnik o standardima za realizaciju sigurne kuće (član 16. stav 7),
 - b) Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća (član 17. stav 2),
 - v) Pravilnik o načinu dodjele sredstava sigurnim kućama (član 19. stav 5) i
 - g) Pravilnik o sadržaju evidencije i izvještaja o nasilju u porodici (član 34. stav 3).
- (2) Ministar unutrašnjih poslova će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova (član 26. stav 3).
- (3) Ministar zdravlja i socijalne zaštite će u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti:
 - a) Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere – obavezan psihosocijalni tretman (član 27. stav 3) i
 - b) Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere – obavezno liječenje od zavisnosti (član 28. stav 3).

Član 46.

Do donošenja propisa iz člana 45. ovog zakona primjenjivaće se podzakonski propisi doneseni na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/05 i 17/08) ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

Član 47.

Stupanjem na snagu ovog zakona prestaje da važi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/05 i 17/08).

Član 48.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

U osmom poglavlju – **Prelazne i završne odredbe** (čl. 45–48) propisuju se rokovi za donošenje podzakonskih propisa za sprovođenje ovog zakona, prestanak važenja starih podzakonskih akata i zakona i stupanje na snagu ovog zakona.

U članu 45. stav 1. propisano je da će Ministar u roku od šest mjeseci donijeti Pravilnik o standardima za osnivanje i rad sigurnih kuća (član 16. stav 7), Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja Registra sigurnih kuća (član 17. stav 2), Pravilnik o načinu dodjele sredstava sigurnim kućama (član 19. stav 5) i Pravilnik o sadržaju evidencije i izvještaja o nasilju u porodici (član 35. stav 3).

U stavu 2. istog člana propisano je da će Ministar unutrašnjih poslova u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti Ministarstva unutrašnjih poslova (član 27. stav 3).

U stavu 3. istog člana propisano je da će Ministar zdravlja i socijalne zaštite u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona donijeti Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere – obavezan psihosocijalni tretman (član 28. stav 3) i Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere – obavezno liječenje od zavisnosti (član 29. stav 3).

U članu 46. propisano je da će se do donošenja propisa iz člana 45. ovog zakona primjenjivati podzakonski propisi doneseni na osnovu Zakona o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/05 i 17/08) ako nisu u suprotnosti sa odredbama ovog zakona.

U članu 47. propisano je da će stupanjem na snagu ovog zakona prestati da važi Zakon o zaštiti od nasilja u porodici („Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 118/05 i 17/08).

U članu 48. propisano je da ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srpske“.

PREPORUKE

Uskladiti Zakon o zaštiti od nasilja u porodici sa Konvencijom Savjeta Evrope o sprečavanju i suzbijanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici (2011) CETS br. 210;

Prepoznati nasilje u porodici kao rodno zasnovano;

Proširiti pravo žrtve na zaštitu, pomoć i podršku i usvojiti strategije i akcione planove koji treba da sadrže niz pokazatelja, mjera i aktivnosti kako bi se osigurao okvir za sveobuhvatan i koordinisan pristup za sprovođenje zakona;

Klasifikovati sve oblike rodno zasnovanog nasilja kao krivično djelo;

Identifikovati sve relevantne organizacije i lica kao pružaoce zaštite i podrške žrtvama nasilja u porodici;

Propisati (bezuslovno) pravo žrtava nasilja u porodici na pristup i korištenje besplatnih pravnih, socijalnih, zdravstvenih usluga, na način da pristup i korištenje ovim uslugama bude zakonom prepoznato kao pravo žrtava, a ne pomoć koja im se pruža;

Proširiti ovlaštenja policije na izricanje hitnih mjera zaštite;

Prepoznati zaštitne mjere (udaljenje iz stana, kuće ili nekog drugog stambenog prostora; zabrana približavanja žrtvi; zabrana uznemiravanja ili uhođenja žrtve) kao mjere kojim se štite žrtve;

Sankcionisati nasilje u porodici zatvorskom kaznom, kao krivično djelo, u krivičnom postupku. Obavezan psihosocijalni tretman i obavezno liječenje od ovisnosti izricati u krivičnom postupku;

Ukinuti novčane kazne za nasilje u porodici i prekršajno gonjenje učinioca nasilja;

Pravilnikom definisati pojam „lične stvari“ ;

Propisati (bezuslovno) da o vremenskom roku trajanja mjere zbrinjavanja žrtava u sigurnu kuću odlučuje stručni tim sigurne kuće u skladu sa potrebama žrtve;

Zaključiti ugovore sa sigurnim kućama na dvije godine u skladu sa rješenjem o ispunjenosti standarda sigurnih kuća, kako bi se obezbijedila stabilnija i kvalitetnija podrška žrtvama nasilja;

Prilikom zaključivanja ugovora sa sigurnim kućama utvrditi paušalni iznos materijalnih troškova sigurne kuće, koji bi se isplaćivao iz Budžeta Vlade Republike Srpske, bez obzira na broj smještenih žrtava, u redovnim mjesečnim iznosima;

Propisati način finansiranja sigurnih kuća od strane lokalnih zajednica planiranjem sredstava u budžetima opština/ gradova koja će se isplaćivati paušalno nadležnim sigurnim kućama, bez obzira na broj smještenih žrtava, čime bi se izbjeglo neopravdano skraćivanje vremenskog roka trajanja mjere zbrinjavanja;

Propisati obavezu počiniocu nasilja da finansijski obešteti žrtvu, umjesto novčane kazne i obavezu države da, kada je to neophodno, finansijski obešteti žrtvu;

Senzibilisati javnost o važnosti i značaju zaštitnih mjera;

Zakonski propisati jasne i kratke rokove u postupku izricanja zaštitnih mjera;

Pravilnicima o sprovođenju zaštitnih mjera otkloniti odredbe koje imaju dejstvo sekundarne viktimizacije žrtve i definicije koje ukazuju na rodno stereotipnu percepciju nasilja;

Proširiti nadležnosti Savjeta za suzbijanje nasilja u porodici u oblasti međunarodne saradnje.

LITERATURA I IZVORI

1. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni glasnik Republike Srpske", br.118/05, 17/08).
2. Zakon o zaštiti od nasilja u porodici ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 102/12).
3. Ustav Bosne i Hercegovine. Tekst dostupan na:
<https://www.parlament.ba/sadrzaj/about/ustav/Archive.aspx?langTag=bs-BA&template_id=5&pril=b&pageIndex=1>.
4. Strategija za borbu protiv nasilja u porodici u Republici Srpskoj do 2013. godine. Službeni glasnik Republike Srpske, broj136/10.
5. Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, (2011). Projekat Borba protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, ur. Lakićević, Snežana, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, Beograd. 2012.
<http://www.gendernet.rs/files/Publikacije/Publikacije/Cahvio_konvencija.pdf>.
6. Opšta preporuka broj 12 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena, (1989). Nasilje protiv žena. General Recommendation No. 12. Violence Against Women.

<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom12>>.

7. Opšta preporuka broj 19 Komiteta za eliminaciju diskriminacije žena, (1992). Nasilje protiv žena. General Recommendation No. 19. Violence Against Women.
<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/recommendations/recomm.htm#recom19>>.
8. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, (1979). United Nations General Assembly.
<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>>.
9. Nikolić Ristanović, Vesna; Mirjana Dokmanović, (2006). Međunarodni standardi o nasilju u porodici i njihova primena na Zapadnom Balkanu. Izdavačko grafičko preduzeće Prometej, Beograd.
10. European Commission, (2010). Feasibility study to assess the possibilities, opportunities and needs to standardise national legislation on violence against women, violence against children and sexual orientation violence. Daphne, European Commission, Luxembourg, Publication of the European Union.
11. Hagemann White, Carol, (2006). Combating violence against women - Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member States. Council of Europe, Directorate General of Human Rights, Strasbourg.
12. Hagemann White, Carol; Sabine Bohn, (2007). Protecting women against violence, Analytical study on the effective implementation of Recommendation Rec(2002)5 on the protection of women against violence

- in Council of Europe member States. Directorate General of Human Rights and Legal Affairs Strasbourg.
13. Kelly, Liz; Lorna Dubois, (2008). Postavljanje standarda: Studija i predlog za minimum standarda za servise za podršku ženama koje su preživjele nasilje, Finalni izveštaj. Savet Evrope, Autonomni ženski centar, Beograd.
 14. Logar, Rosa, (2008a). Good Practices and Challenges in Legislation on Violence against Women. (EGM/GPLVAW/2008/EP.10). Expert Group Meeting on good practices in legislation on violence against women, United Nations Office at Vienna, Austria.
 15. Natalija Petrić (2012) „Uporedna analiza nacionalnih politika Srbije, Bosne i Hercegovine i Hrvatske u oblasti rodno zasnovanog nasilja u porodici“, doktorska disertacija, Univerzitet u Novom Sadu
 16. Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, (1979). United Nations General Assembly.
<<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/text/econvention.htm>>.
 17. Declaration on the Elimination of Violence Against Women, (1993). United Nations General Assembly. Tekst dostupan:
<<http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r104.htm>>.
 18. Beijing Declaration and Platform for Action, (1995). Fourth World Conference on Women. Tekst dostupan:
<<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/fwcwn.html>>.
 19. Preporuka Rec(2002)5 Komiteta ministara državama članicama o zaštiti žena od nasilja i Memorandum sa objašnjenjima, Savet Evrope. Autonomni ženski centar, Beograd, Program razvoja dobrih praksi protiv nasilja u porodici. <<http://womenngo.org.rs/images/prevod2002-web.pdf>>.

20. European Women's Lobby (2010). European Women's Lobby Position Paper, Towards a Europe Free From All Forms of Male Violence Against Women. EWL Centre on Violence Against Women, Brussels, str. 5-6, Tekst dostupan: <<http://www.womenlobby.org/spip.php?rubrique62&lang=en>>.
21. European Commission (2010), Strategy for promoting equality between women and men in Europe 2010-2015. <http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-430_en.htm>.
22. Commission of The European Communities, (2005). COM (2005) 561 final, Communication from the Commission 2005 enlargement strategy paper. Brussels.
23. Tekst dostupan: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/site/en/com/2005/com2005_0561en01.pdf>.
24. Carlshamre, Maria, (2005). Report on the current situation in combating violence against women and any future action (2004/2220(INI)). European Parliament, Committee on Women's Rights and Gender Equality. Tekst dostupan na: <<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=//EP//NONSGML+REPORT+A6-2005-0404+0+DOC+PDF+V0//EN>>.
25. Bez straha, bez nasilja, (2012). Priručnik za parlamentarce, Izdanja Parlamentarne skupštine BiH, Sarajevo .
26. European Women's Lobby, (2007). Reality Check: When Women's NGOs Map Politics and Legislation on Violence against Women in Europe. <<http://www.womenlobby.org/spip.php?article1278>>.
27. Good practices in legislation on violence against women, (2008). Report of the expert group meeting, United Nations.
28. Murray, Suellen; Anastasia Powell, (2009). What's the Problem? Australian Public Policy Construction of Domestic and Family Violence, Violence Against

- Women2009 15: 532. Downloaded from vaw.sagepub.com by Natalija Petric on September 26, 2010.
29. United Nations, (2010). Handbook for Legislation on Violence against Women, Department of Economic and Social Affairs, Division for the Advancement of Women, New York. :
<<http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/handbook/Handbook%20for%20legislation%20on%20violence%20against%20women.pdf>>.
 30. Yllö, A. Kersti, (1993) Through a Feminist Lens Gender, Power, and Violence. Current Controversies on Family Violence, ed. Gelles, J. Richard; Donileen, R. Loseke, SAGE Publications, Newbury Park, London, New Delhi.
 31. Levy, Barrie, (2008). Women and Violence. Seal Press.
 32. Jones, Ann, (1996). „Domestic Violence“ Is Not Clearly Defined, Family Violence. Ed. Bruno Leone et al., Current Controversies, San Diego, CA.
 33. Wilcox, Paula, (2006). Surviving Domestic Violence, Gender Poverty and Agency. Palgrave Macmillan.
 34. Schneider, M. Elizabeth, (2000). Battered Women and Feminist Lawmaking. Yale University Press, New Haven and London.
 35. Ignjatović, Tanja, (2011). Nasilje prema ženama u intimnom partnerskom odnosu: Model koordiniranog odgovora zajednice. Rekonstrukcija ženski fond, Beograd.
 36. Kurz, Demie, (1997). Violence Against Women or Family Violence? Current Debates and Future Directions. Gender Violence, Interdisciplinary Perspectives, ed. O'Toole, Laura and Jessica R. Schiffman, New York University Press. 443-53.
 37. Logar, Rosa, (2005). Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici, Ekspertski rad. Autonomni ženski centar, Beograd.

38. Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Thirty-ninth session, 23 July-10 August 2007, Views, Communication No. 5/2005, CEDAW/C/39/D/5/2005.
39. Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Thirty-ninth session, 23 July-10 August 2007, Views, Communication No. 6/2005, CEDAW/C/39/D/6/2005.
40. Views of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women under article 7, paragraph 3, of the Optional Protocol to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women, Communication No.: 2/2003, Ms. A.T. v. Hungary, (Views adopted on 26 January 2005, thirty-second session), Advance Unedited Version.
41. Milojević, Milkica; Dardić, Dragana;,(2011). Smjernice i preporuke za društveno odgovorno izvještavanje u cilju suzbijanja nasilja u porodici i rodno zasnovanog nasilja. <<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/centri/gendercentarrs/media/vijesti/Documents/Smjernice%20za%20izvjestavanje%20o%20nasilju.pdf>>.
42. Nasilje u obitelji – odgovor nadležnih institucija i zaštita žrtava u Federaciji Bosne i Hercegovine i Republici Srpskoj, OSCE BiH, fn. 12. str. 6: (Kvalitetna praktična iskustva u izradi zakonodavstva, Izricanje sankcija, 9.D, str. 59). <http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2010092008370731cro.pdf>.
43. Response to Domestic Violence and Coordinated Victims Protection in Federation of Bosnia and Herzegovina and Republika Srpska – Preliminary Findings on Implementation of the Laws on Protection from Domestic Violence, (2009).
44. < <http://www.oscebih.org/documents/16324-eng.pdf>>.

45. Petrić, Natalija, (2010). Nasilje nad ženama i trgovina ženama, Alternativni izvještaj o implementaciji CEDAW konvencije i ženskim ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini. <<http://www.unitedwomenbl.org/docs/CEDAW2010local.pdf>>.
46. Krivična odgovornost i sankcionisanje počinalaca nasilja u porodici, analiza i preporuke o krivičnopravnim sankcijama u predmetima nasilja u porodici u Bosni I Hercegovini, (2011). <http://www.oscebih.org/documents/osce_bih_doc_2012022017152706ser.pdf>
47. Draškić, dr Marija; Nasilje u porodici - Prva presuda Vrhovnog suda Srbije, Anali Pravnog fakulteta u Beogradu, (2008).
48. Pravilnik o načinu sprovođenja zaštitnih mjera koje su u nadležnosti policije („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 26/06).
49. Zakon o prekršajima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ br. 34/06 i 29/10).
50. Pravilnik o načinu i mjestu sprovođenja zaštitne mjere obaveznog liječenja i zavisnosti od alkohola i opojnih droga („Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 97/06).
51. Priručnik o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, (2010). <<http://www.dpp.hr/prirucnik.pdf>>.
52. Zakon o prekršajima Republike Srpske („Službeni glasnik RS“ br. 34/06 i 29/10).
53. Presuda Evropskog suda za ljudska prava br. 55164 /08 (2010) <<http://sljeme.usud.hr/usud/prakES.nsf/Praksa/2DF718E0E17CDEE2C12577DC0047C75C?OpenDocument>>.
54. Analiza stvarnog stanja u smislu izricanja ili neizricanja zaštitnih mjera iz Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Federacije Bosne i Hercegovine, Udruženje žena sudija u Bosni i Hercegovini, (2012) <http://www.fld.ba/upload/documents/Analiza_nasilje_USAID_JSDP_II_U%C5%BDSBIH.pdf>.

55. Komitet za eliminaciju svih oblika diskriminacije žena, (2006). Bosna i Hercegovina,
<<http://www.ombudsmen.gov.ba/materijali/preporuke/preporuke%20Un%20tijelima/08%20CEDAW%20Zakljucni%20komentari.pdf>>.
56. Analiza politika socijalnog uključivanja žena žrtava nasilja u porodici, Udružene žene, Banjaluka, (2012).
57. Zakon o Vladi Republike Srpske, Službeni glasnik Republike Srpske“ br. 118/08 <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mirl/Documents/Zakon_o_Vladi_RS.pdf>.
58. Poslovnika o radu Vlade Republike Srpske. <<http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Sekretarijat/osoatp/akti/Documents/Poslovnik%20o%20radu.pdf>>.
59. Logar, Rosa WAVE, (2005), Austrijski model intervencije u slučajevima nasilja u porodici Evropska mreža protiv nasilja nad ženama,
<<http://www.womenngo.org.rs/publikacije-dp/Austrijski%20model.pdf>>.

PRILOZI

Izabrani međunarodni dokumenti od značaja za zaštitu žena od nasilja

1.1. Konvencija Ujedinjenih nacija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) i Opšta preporuka broj 19.

Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) usvojila je 18. decembra 1979. godine Generalna skupština Ujedinjenih nacija. Stupila je na snagu 3. septembra 1981. godine kao ugovor sa obavezujućim pravnim dejstvom za države potpisnice, što se osigurava nadzorom nad sprovođenjem njenih odredbi putem Komiteta za otklanjanje diskriminacije žena osnovanim u skladu sa članom 17 Konvencije. Do sredine novembra 2012. godine pristupilo joj je 187 država. Članom 18. se od država članica zahtijeva da podnose periodične izvještaje o mjerama koje su usvojile kako bi njene odredbe učinile efikasnim. Izvještaji se podnose Komitetu koji, nakon što ih razmotri, upućuje preporuke državama za preduzimanje određenih aktivnosti u oblastima u kojima uoči manjkavosti u sprovođenju Konvencije. Osim toga, pomenuti Komitet može sprovesti postupak istrage o teškom i sistematskom kršenju prava priznatih konvencijom u kojem slučaju poziva državu na saradnju i dostavljanje odgovora vezano za provjeru informacija, a može odlučiti i da posjeti državu i preduzme istragu na terenu.

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena nije imenovala nasilje prema ženama, niti je u tekstu Konvencije dala definiciju nasilja prema ženama. Ovaj propust ispravio je Komitet koji prati njenu primjenu Opštom preporukom broj 19. iz 1992. godine. Preporuka broj 19. već u svom podnaslovu: „Nasilje prema ženama,“ imenuje nasilje kao ono koje je usmjereno prema ženama. Preporukom se nasilje prema ženama definiše kao oblik diskriminacije, kao nasilje koje je usmjereno prema ženi zato što je žena, ili nasilje koje u većoj mjeri utiče na žene nego na muškarce, a uključuje djela koja nanose fizički, mentalni ili seksualni bol ili patnju, prijetnje takvim djelima, prinudu i druge vidove ograničenja slobode (tačka 6). U Preporuci se ističe da se, s obzirom na to da se radi o nasilju koje je usmjereno prema ženi zato što je žena, ili zato što u većoj mjeri utiče na žene nego na muškarce i sputava ih da uživaju u pravima i slobodama na jednakoj osnovi sa muškarcima, krše određene odredbe Konvencije bez obzira na to što one implicitno ne pominju nasilje. Komitet u Preporuci zaključuje da nisu sve

države članice u svojim izvještajima uvezale diskriminaciju prema ženama, rodno zasnovano nasilje i kršenja ljudskih prava i osnovnih sloboda, te da potpuna primjena Konvencije zahtijeva od država da preduzmu mjere na eliminisanju svih oblika nasilja protiv žena. Za problem nasilja prema ženama posebno su značajni članovi 8. i 9. pomenute preporuke. Ovi članovi predviđaju odgovornost države za radnje preduzete od fizičkih osoba. Naime, članom 8. je potcrtano da se Konvencija primjenjuje na nasilja počinjena od službenih lica, te da se takvim radnjama krši obaveza države prema međunarodnim ljudskim pravima i prema drugim konvencijama, a ne samo CEDAW Konvenciji. Članom 9. ove preporuke ova odgovornost se proširuje, njime se ističe da diskriminacija nije ograničena samo na radnje izvršene od strane ili u ime Vlade, već i od strane privatnih počinitelja jer je država, prema opštim pravilima međunarodnog prava i konvencijama o ljudskim pravima, odgovorna za radnje pojedinaca ukoliko je propustila da djeluje sa dužnom pažnjom kako bi spriječila kršenje prava ili da istraži i kazni radnje nasilja, te omogući nadoknadu štete žrtvi. Opšta preporuka 19. u članu 23. navodi da je nasilje u porodici jedan od najpodmuklijih oblika nasilja nad ženama, da preovlađuje u svim društvima, te da su u okviru porodičnih odnosa žene svih starosnih doba žrtve svih oblika nasilja, uključujući premlaćivanje, silovanje i druge oblike seksualnog napastvovanja, mentalno nasilje i druge oblike nasilja, što dodatno podstiču tradicionalni načini razmišljanja. Nedostatak ekonomske nezavisnosti prisiljava mnoge žene da ostanu u vezama zasnovanim na nasilju. Ukoliko muškarac ukine ženi pravo na izvršavanje porodičnih obaveza, i to može da bude oblik nasilja i prisile. Ovakvi oblici nasilja ugrožavaju zdravlje žena i umanjuju im mogućnosti da učestvuju u porodičnom i javnom životu na ravnopravnim osnovama. Države potpisnice članom 24, stav t, upućuju na preduzimanje svih zakonskih i drugih mjera koje su neophodne za obezbjeđivanje djelotvorne zaštite žena od nasilja zasnovanog na razlici polova, uključujući između ostalog: djelotvorne zakonske mjere, uključujući kaznene mjere, mjere pomoći i obeštećenje, kako bi žene bile zaštićene od svih oblika nasilja, uključujući nasilje i zlostavljanje u porodici, seksualno napastvovanje i seksualno uznemiravanje na javnom mestu (tačka i), preventivne mjere, uključujući programe obrazovanja i informisanja javnosti koji će promijeniti stavove prema ulozi i

položaju muškaraca i žena (tačka ii) i mjere zaštite, uključujući utočišta, pružanje savjeta, službe rehabilitacije i podrške ženama žrtvama ili potencijalnim žrtvama nasilja (tačka iii).

Iako se ovim ne iscrpljuje sadržaj Opšte preporuke broj 19, može se reći da je njen značaj premašio njen status komentara na Konvenciju, ona je bila osnova za donošenje Deklaracije o eliminaciji nasilja nad ženama 1993. godine i jasno ukazala na odgovornost država za sve oblike rodno zasnovanog nasilja⁹³.

Iako je CEDAW konvencija pravno obavezujući akt, sve do usvajanja Fakultativnog protokola 1999. godine, koji je stupio na pravnu snagu 2000. godine⁹⁴, nije postojala mogućnost podnošenja pritužbi i traženja zaštite pred Komitetom u slučaju povrede prava njome garantovanih. Preporuke kojima se okončavaju ovi predmeti u slučaju prihvatanja pritužbe mogu se, osim obeštećenja koje se dodjeljuje ženi čija su prava povrijeđena, smatrati snažnom političkom mjerom koja bi u budućnosti mogla doprinijeti ubrzanju eliminacije diskriminacije žena. Do sredine jula Komitet je donio odluku po deset predmeta⁹⁵ koji su pred njim pokrenuti, a samo jednom se koristio mogućnošću pokretanja istrage koja je uključivala posjetu državi članici.

1.2. Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama

Deklaracija o eliminaciji nasilja prema ženama Ujedinjenih nacija već u samom nazivu imenuje nasilje kao ono koje je usmjereno prema ženama. Prema definiciji iz člana 1 ove deklaracije koju su Ujedinjene nacije usvojile 1993. godine, nasilje prema ženama se opisuje kao bilo koje djelo rodno zasnovanog nasilja koje rezultira, ili može da ima za rezultat fizičku, seksualnu ili psihičku štetu ili patnju žena, uključujući prijetnje takvim djelima, ograničenje ili proizvoljno lišavanje slobode žena, bez obzira da li proizlazi iz

⁹³ Merry, Sally Engle, (2006). Human Rights & Gender Violence: translating international law into local justice. The University of Chicago, Chicago, str. 76.

⁹⁴ Optional Protocol to the Convention on the Elimination All Forms Discrimination against Women, (1999). A/RES/54/4, United Nations, General Assembly.

<<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/text.htm>>.

⁹⁵ Sve odluke dostupne na: <<http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/dec-views.htm>>.

javnog ili privatnog života. Članom 2, kao oblici nasilja izdvajaju se, uz napomenu da se ne ograničavaju samo na njih: fizičko, seksualno i psihološko nasilje koje se javlja u porodici, uključujući batinanje, seksualnu zloupotrebu ženske djece u domaćinstvu, nasilje vezano za miraz, bračno silovanje, žensko genitalno sakaćenje i druge tradicionalne prakse štetne za žene, nebračno nasilje i nasilje povezano sa eksploatacijom (tačka a); fizičko, seksualno i psihološko nasilje koje se dešava u okvirima opšte zajednice, uključujući silovanje, seksualnu zloupotrebu, seksualno iznuđivanje i ponižavajući rad, u obrazovnim ustanovama i na drugim mestima, promet ženama i prisilnu prostituciju (tačka b) i fizičko, seksualno i psihološko nasilje učinjeno ili oprosteno od strane države, ma gdje da se desilo (tačka c).

U tekstu preambule Deklaracije, Ujedinjene nacije priznaju da nasilje prema ženama predstavlja manifestaciju istorijski nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena, što je vodilo u dominaciju nad i diskriminaciju prema ženama od strane muškaraca i sprečavanje njihovog punog razvitka, te da je nasilje prema ženama jedan od suštinskih društvenih mehanizama koji žene prinudno stavlja u podređen položaj u poređenju sa muškarcima. Kao uzroke nasilja prema ženama Deklaracija prepoznaje društvenu toleranciju prema nasilju prema ženama, posebno izdvajajući običajna, tradicijska, religijska i druga mišljenja (član 4, stav 1) i u tom smislu preporučuje državama da usvoje odgovarajuće mjere, posebno u oblasti obrazovanja, radi promjene društvenih i kulturnih modela ponašanja muškaraca i žena radi eliminacije predrasuda, običaja i svih drugih praksi baziranih na ideji inferiornosti ili superiornosti bilo kog od polova kao i na stereotipnim ulogama muškaraca i žena (član 4, stav 1, tačka j). Kako bi se nasilje prema ženama zaustavilo, Deklaracija predlaže državama da provedu čitav niz aktivnosti, prije svega, da osude nasilje prema ženama ne pozivajući se pritom ni na kakve običaje, tradiciju, religijska ili druga mišljenja kako bi izbjegle svoje obaveze u pogledu njegove eliminacije. Državama se predlaže da primijene, bez odlaganja, sva odgovarajuća sredstva u politici eliminacije nasilja prema ženama, uključujući i podršku koja će omogućiti da žene podvrgnute nasilju, a gde je to potrebno i njihova djeca, imaju specijalističku njegu, kao što je rehabilitacija, pomoć u njezi djece i njihovom izdržavanju, tretmane, savjetovanje, zdravstvene i socijalne

usluge, pogodnosti i programe, kao i pomoćne strukture i sve druge odgovarajuće mjere kako bi se unaprijedila njihova sigurnost i fizička i psihološka rehabilitacija (član 4, stav 1, tačka g). Definiciju nasilja prema ženama, kako je prepoznata ovom Deklaracijom, uz dodatak ekonomskog nasilja kao oblika na koji se nasilje prema ženama može manifestovati, preuzeli su brojni međunarodni i regionalni dokumenti koji se bave nasiljem prema ženama, uključujući i Konvenciju Savjeta Evrope iz 2011. godine.

1.3. Pekinška deklaracija sa Platformom za akciju

Pekinška deklaracija sa Platformom za akciju je rezultat rada Četvrte svjetske konferencije o ženama koja je održana u septembru 1995. godine. Ovo je prva globalna konferencija žena koja je posvetila pažnju nasilju protiv žena, ujedno i prva nakon usvajanja Deklaracije o eliminisanju nasilja nad ženama. Oblast nasilja protiv žena izdvojena je među dvanaest oblasti koje su označene kao oblasti koje zahtijevaju posebnu pažnju kada su u pitanju ženska ljudska prava. Pekinška deklaracija pod nasiljem prema ženama podrazumijeva svaki akt nasilja zasnovan na polnim razlikama koji dovodi, ili će vjerovatno dovesti, do psihičkog, fizičkog ili polnog ugrožavanja ili patnje žena, uključujući i prijetnje takvim aktima, prisilu ili samovoljno oduzimanje slobode, bilo da se to dešava u javnom ili privatnom životu. Shodno tome, u članu 113. se navodi da nasilje nad ženama obuhvata, ali se ne ograničava, na sljedeće: fizičko, seksualno i psihološko nasilje do kog dolazi u porodici, uključujući tuču, seksualno zlostavljanje ženske djece u domaćinstvu, nasilje u vezi sa mirazom, bračno silovanje, odsijecanje ženskih genitalija i druge tradicionalne postupke koji škode ženama, nasilje koje ne dolazi od bračnog druga i nasilje u vezi sa eksploatacijom (tačka a); fizičko, seksualno i psihološko nasilje do kog dolazi u široj zajednici, uključujući silovanje, seksualno zlostavljanje, seksualno maltretiranje i zaplašivanje na poslu, u obrazovnim institucijama i na drugim mjestima, trgovanje ženama i prisilnu prostituciju (tačka b) i fizičko, seksualno i psihološko nasilje počinjeno ili prećutno odobravano od strane države, gdje god da do njega dolazi (c).

Pekinška Platforma za akciju prepoznaje, i kao uzrok nasilja navodi, nejednak odnos snaga između muškaraca i žena, koji je doveo do dominacije i diskriminacije nad ženama od strane muškaraca i do sprečavanja potpunog napretka žena. Nasilje nad ženama tokom njihovog životnog ciklusa proizlazi iz kulturnih uzoraka ponašanja, štetnih posljedica određenih tradicionalnih i uobičajenih postupaka i ekstremizama u vezi sa rasom, polom, jezikom ili religijom, koji obnavljaju niži status, a koji su se primjenjivali na ženu u porodici, na radnom mjestu, u zajednici i društvu. Pekinška Platforma izdvaja, kao faktore koji doprinose opstajanju nasilja protiv žena, društvene pritiske, posebno sramotu od objavljivanja pojedinih djela koja su počinjena nad ženama, čemu doprinosi nedostatak pristupa žena pravnim informacijama, pomoći i zaštiti, ali i nedostatak zakona kojima bi se efikasno zabranilo nasilje protiv žena i neuspjeh u reformi postojećih zakona, te neadekvatni naponi od strane javnih organa vlasti na unapređenju svijesti i sprovođenju postojećih zakona, te odsustvo obrazovnih i drugih sredstava za rješavanje uzroka i posljedica nasilja. Medijske slike nasilja nad ženama, posebno one koje prikazuju silovanje ili polno ropstvo, kao i korišćenje žena i djevojaka kao seksualnih objekata, uključujući pornografiju, također su prepoznate kao faktor koji doprinosi opstajanju nasilja prema ženama (član 118). Značaj Pekinške deklaracije i Platforme za akciju je u tome što je ona politički dokument koji, osim deklarativnog prepoznavanja i priznavanja prava, između ostalog, i na život slobodan od nasilja, postavlja ciljeve i razvija aktivnosti kojima će se ti ciljevi dostići. Određuje i širok krug subjekata kojima daje u nadležnost izvršavanje konkretnih aktivnosti. Između ostalih, odgovornima za sprovođenje različitih aktivnosti nalazi vlade, lokalne organe vlasti, organizacije u okviru zajednice, nevladine organizacije, obrazovne institucije, javni i privatni sektor, posebno preduzeća, masovne medije, poslodavce, sindikate, zajednice, omladinske organizacije, generalnog sekretara Ujedinjenih nacija, međunarodne organizacije, regionalne organizacije, istraživačke institucije. Tako je u dijelu koji se odnosi na podršku žrtvama nasilja postavljen, između ostalih, i zadatak da se obezbijedi solidno finansiran smještaj i pomoć ženama i ženskoj djeci koje su bile izložene nasilju, kao i medicinske, psihološke i druge usluge savjetovanja i besplatna ili jeftina pravna pomoć, po potrebi, kao i odgovarajuća pomoć da pronađu sredstva za

izdržavanje (član 125, stav 1, tačka a). Ovaj pristup je u skladu sa teorijskim stavovima o rodno zasnovanom nasilju koji ukazuju na potrebu multisektoralnog pristupa rješavanju problema nasilja prema ženama. Pekinška Platforma je ovu potrebu prepoznala, ali, nažalost, ciljevi koje je zacrtala su dugoročni. Gledano sa distance od preko petnaest godina i imajući na umu da je proces eliminacije nasilja prema ženama tek započeo, može se reći da je strateški plan razvijen Pekinškom Platformom za akciju i dalje aktuelan i da može poslužiti kao okvir za uspostavljanje nacionalnih planova akcija državama koje se zaista žele posvetiti borbi protiv ovog problema.

1.4. Preporuka Rec (2002)5 Komiteta ministara Savjeta Evrope za zaštitu žena od nasilja

Preporuka Rec (2002)5 Komiteta ministara Savjeta Evrope za zaštitu žena od nasilja usvojena je na 794. sastanku ministarskih izaslanika, 30. aprila 2002. godine. Ova preporuka sastoji se od preambule i devet članova. Sastavni dio preporuke čine dodatak od 86 članova i memorandumom sa objašnjenjima koji broji 105 članova. Preambulom preporuke Komitet ministara, između ostalog, ponavlja da je nasilje prema ženama rezultat nejednakosti moći između muškaraca i žena koji vodi ka ozbiljnoj diskriminaciji protiv ženskog pola, unutar društva i porodice i da nasilje krši, oštećuje i ukida uživanje žena u ljudskim pravima i temeljnim slobodama, čime se prihvataju standardi postavljeni dokumentima Ujedinjenih nacija. Nasilje prema ženama se imenuje kao takvo, što je vidljivo iz naziva preporuke, a definiše se kao svako djelo nasilja temeljeno na rodnoj/polnoj osnovi, koje rezultira, ili bi moglo rezultirati u fizičkoj, seksualnoj ili psihološkoj povredi ili patnji žena, uključujući prijetnje takvim djelima, prisiljavanje ili oduzimanje slobode, bez obzira događa li se to u javnom ili u privatnom životu. Ovo, slijedom člana 1. Preporuke uključuje, ali nije ograničeno na, sljedeće: nasilje koje se događa u porodici ili domaćinstvu, uključujući fizičku i mentalnu agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje, silovanje i seksualno zlostavljanje, incest, silovanje među supružnicima, stalnim ili povremenim partnerima i ukućanima, zločine počinjene u ime časti, ženska genitalna i seksualna mutilacija i ostali tradicionalni običaji štetni za žene, kao što su prisilni brakovi (tačka

a), nasilje koje se događa u zajednici, uključujući silovanje, seksualno zlostavljanje, seksualno maltretiranje i zastrašivanje na poslu, u institucijama i drugdje, trgovina ženama u svrhu seksualnog iskorišćavanja, ekonomskog iskorišćavanja i seks turizma (tačka b), nasilje počinjeno ili odobreno od strane države ili njenih predstavnika/slужbenika (tačka c) i kršenje ljudskih prava žena u situacijama ratnog konflikta, posebno uzimanje za taoce, progon, sistemsko silovanje, seksualno ropstvo, prisilna trudnoća, te trgovina u svrhu seksualne i ekonomske eksploatacije (tačka d).

Razlog za donošenje Preporuke (2002)⁵ je potreba za uvođenjem sveobuhvatnog sistema kojim bi se suprotstavilo mnogostrukim oblicima nasilja prema ženama kao sredstva za uklanjanje prepreka građanskoj sigurnosti i demokratiji u Evropi.

Preporukom se konstatuje da se širom Evrope države različito odnose prema nasilju prema ženama, da se još uvijek dešava da nasilje izvršeno prema ženi bude oprošteno, pa čak i u onim državama koje imaju posebne zakone o eliminisanju nasilja prema ženama, te da je to posebno slučaj sa nasiljem prema ženama u porodici koje se često zanemaruje i ne doživljava kao problem u kojem bi država trebala intervenirati.

Preporuka sadrži listu mjera koje državama članicama mogu pomoći kako bi zaštitile žrtve i spriječile nasilje prema njima. Posebno su izdvojene dodatne mjere koje se odnose na nasilje u porodici prema kojima bi zemlje članice trebalo da: klasifikuju sve oblike nasilja u porodici kao krivično djelo (član 55), revidiraju i/ili povećaju kazne, gdje je potrebno, za namjerno nanesene teške tjelesne povrede u porodici, o kom god se članu porodice radi (član 56), isključe nevjerstvo kao izgovor za nasilje u porodici (član 57), i, između ostalog, razmotre mogućnosti za preduzimanje mjera kojima bi, u skladu sa članom 58, omogućili policiji da uđe u prostor u kom je osoba koja je u opasnosti, uhapsi počinitelja i osigura da se on ili ona pojavi pred sudom (tačka a), omogućili sudstvu da usvoji, kao mjeru zaštite žrtve, zabranu kontaktiranja, komuniciranja sa žrtvom ili prilaženja žrtvi od strane počinioca, kao i stanovanje ili ulazak u određena područja (tačka b), ustanovili obavezni protokol za djelovanje kako bi policija, medicinska i socijalna služba pratili isti postupak (tačka c), promovisali proaktivne službe za zaštitu žrtava koje kontaktiraju žrtvu čim je podnesena prijava policiji (tačka

d), osigurali nesmetanu saradnju između svih relevantnih institucija, kao što su policija, sudovi i službe za zaštitu žrtava, kako bi omogućili žrtvi da preduzme sve relevantne pravne i praktične mjere za primanje pomoći tokom određenog vremenskog roka i bez neželjenog kontakta sa zlostavljačem (tačka e) i kaznili sva kršenja mjera nametnutih zlostavljaču od strane zakonskih tijela (tačka f). Ove mjere predstavljaju standard kojim bi se države članice Savjeta Evrope trebale rukovoditi svojim politikama za suprotstavljanje nasilju u porodici.

1.5. Rezolucija Evropskog parlamenta o borbi protiv muškog nasilja prema ženama

Evropski parlament usvojio je 2. februara 2006. godine Rezoluciju o borbi protiv muškog nasilja prema ženama. Ovom rezolucijom usvojena je politika nulte tolerancije prema svim vidovima nasilja prema ženama kojem, prema rezoluciji, nema mjesta u civilizovanom društvu. U preambuli Rezolucije navodi se da je njen primarni fokus na muškom nasilju prema ženama, kao što su to, na primjer, situacije gdje je počinitelj muškarac, a žrtva žena koja je imala ili ima vezu sa počiniocem nasilja, budući da ovo nasilje predstavlja predominantnu većinu slučajeva nasilja u bliskim vezama, te da je, iako se mnogo slučajeva ovakvog nasilja događa u kućama, mjesto gdje se nasilje dogodi od sekundarnog značaja (tačka C). Iako je na nivou Evropske unije usvojen veliki broj dokumenata koji se bave nasiljem prema ženama, ovaj je odabran iz nekoliko razloga. Prije svega, što već sam naziv rezolucije vidljivo imenuje ko su žrtve, a ko počinioci nasilja, a zatim što, kako u uvodnom dijelu, tako i u preporukama državama članicama, jasno prepoznaje i artikuliše i potrebe žena žrtava nasilja u porodici.

U uvodnom dijelu Rezolucije ističe se da se muško nasilje prema ženama najčešće dešava u tajnosti doma, te da se dešava jer nije odgovarajuće društveno sankcionisano usljed duboko ukorijenjenih istorijskih i kulturnih normi koje doprinose legitimaciji muškog nasilja prema ženama (tačka J). Rezolucija prepoznaje i ističe da su žene često finansijski zavisne od muškaraca i da rijetko prijavljuju nasilje, a posebno domaće i

seksualno nasilje, usljed tvrdokornog mita koji i dalje preovladava u društvu, po kojem su one krive za nasilje, ili, da se radi o privatnoj stvari, ili, da trpe jer žele da održe vezu i porodicu na okupu, te da nisu sklone prijaviti nasilje jer nemaju dovoljno povjerenja u policiju, pravosudni sistem i centre za socijalni rad (tačka R). Rezolucijom se, između ostalog, traži od država da preduzmu odgovarajuće mjere i poboljšaju zaštitu i podršku žrtvama i onima koje su pod rizikom da postanu žrtve nasilja prema ženama. Rezolucija, u članu 4, posebno izdvaja važnost da se prepozna značaj podrške žrtvama, bilo ženama ili djeci, kako bi im se pomoglo da postanu finansijski i emotivno nezavisne od počinioca nasilja (tačka d), zatim, da im se obezbijedi sva neophodna podrška, uključujući privremeno stanovanje u slučajevima razdvajanja ili razvoda (član 4, tačka e), da se žene žrtve rodno zasnovanog nasilja tretiraju kao kategorija koja ima prioritet projektima kojima se obezbjeđuju društveni stanovi (tačka f), da se osiguraju solidno finansirana skloništa (tačka g), da se obezbijedi minimalan prihod za žene koje nemaju drugih primanja kako bi se omogućilo da se reintegrišu u društvo, u saradnji sa savjetodavnim centrima (tačka h), da se provode posebni programi zapošljavanja kako bi se žrtvama omogućilo da se zaposle i postanu finansijski nezavisne (tačka i), da se ispita mogućnost osnivanja posebnih multiagencijskih službi gdje bi žrtve mogle na jednom mjestu kontaktirati sve službe uključene u rješavanje problema, kao što su policija, tužilaštvo, socijalne i zdravstvene usluge (tačka j), da se osnuju centri za brigu i podršku djeci žena koje su žrtve nasilja (tačka k) i obezbijede socijalna i psihološka podrška djeci koja su svjedočila nasilju (tačka m).

Rezolucija ne nudi posebnu definiciju nasilja prema ženama već citira definiciju kakva je data u Deklaraciji Ujedinjenih nacija o eliminaciji nasilja prema ženama iz 1993. godine. Interesantno je da je ova Rezolucija usvojena prije skoro sedam godina a da je, u poređenju sa drugim dokumentima, pa čak i onim nedavno usvojenim, terminologija koju koristi vrlo hrabra, da se ne ustručava imenovati problem, identifikovati žrtve i počinioce i ukazati na uzroke i posljedice nasilja prema ženama, te preporučiti državama članicama kako mogu zaustaviti nasilje i zaštititi žrtve.

1.6. Konvencija Savjeta Evrope o prevenciji i sprečavanju nasilja nad ženama i nasilja u porodici

Konvenciju Savjeta Evrope o prevenciji i sprečavanju nasilja nad ženama (protiv žena) i nasilja u porodici iz 2011. godine (na koju se često referiše kao CAHVIO Konvenciju), usvojio je 7. aprila Komitet ministara Savjeta Evrope kao prvi pravno obavezujući dokument na nivou ove organizacije. Svrha Konvencije je, između ostalog, zaštita žena od svih oblika nasilja i prevencija, kažnjavanje i eliminacija nasilja prema ženama i domaćeg nasilja (član 1, stav 1). U članu 2. se navodi da se Konvencija odnosi na sve oblike nasilja prema ženama, uključujući i nasilje u porodici, koji disproportionalno povređuju žene (stav 1), a države članice se ohrabruju da primjenjuju Konvenciju na sve žrtve nasilja u porodici (stav 2). Konvencija definiše nasilje prema ženama povredom ljudskih prava i oblikom diskriminacije žena i precizira da su to sve djela rodno zasnovanog nasilja koja imaju za posljedicu, ili je vjerovatno da će dovesti do fizičke, psihičke, seksualne ili ekonomske štete ili patnje žena, uključujući i prijetnje takvim djelima, prisilu ili samovoljno uskraćivanje slobode, bez obzira da li se dešavaju u javnom ili privatnom životu (član 3, stav a). Pod nasiljem u porodici, u smislu Konvencije, smatra se svako djelo fizičkog, seksualnog, psihičkog ili ekonomskog nasilja do kojeg dođe u porodici ili domaćinstvu, odnosno, između bivših ili sadašnjih supružnika, odnosno partnera, nezavisno od toga da li počinitelj dijeli ili je dijelio domaćinstvo sa žrtvom (stav b). Konvencijom se pod pojmom „rod“ razumijevaju društveno određene uloge, ponašanja, aktivnosti i atributi koje dato društvo smatra prikladnim za žene i muškarce (stav c), a pod „rodno zasnovanim nasiljem prema ženama“ nasilje koje je usmjereno na ženu zato što je žena, ili nasilje koje nesrazmjerno pogađa žene (stav d). Žrtvom se smatra svako lice koje je izloženo nasilju prema ženama ili nasilju u porodici (stav e), a stav f člana 3 jasno ukazuje da pojam „žena“ uključuje i djevojčice ispod 18. godina starosti.

Dio koji se odnosi na zaštitu žrtava sadržan je u čl. 18. do 29. Konvencije, koji predviđaju opšte i specijalizovane mjere podrške žrtvama. Članom 18. države članice se obavezuju na preduzimanje neophodnih zakonskih ili drugih mjera zaštite svih

žrtava od daljeg nasilja (stav 1), pri čemu pružanje usluga ne smije biti uslovljeno spremnošću žrtve da prijavi ili svjedoči protiv bilo kojeg počinioca (stav 3). Države se obavezuju da mjere koje preduzimaju budu zasnovane na razumijevanju nasilja prema ženama i domaćeg nasilja iz rodne perspektive i da su usmjerene na ljudska prava i bezbjednost žrtve; da su zasnovane na integrisanom pristupu koji uzima u obzir odnos između žrtava, počinitelaca, djece i njihovog šireg okruženja; da izbjegavaju sekundarnu viktimizaciju; da imaju za cilj osnaživanje i ekonomsku nezavisnost žena žrtava nasilja; da različite službe za zaštitu i podršku žrtava budu u istim prostorijama; da odgovaraju na specifične potrebe ugroženih osoba, uključujući i djecu žrtve i da su im dostupne (stav 3).

Konvencijom se države obavezuju da obezbijede da nadležni organi unutrašnjih poslova odgovore na sve vidove nasilja i da odmah i na odgovarajući način ponude odgovarajuću i neposrednu zaštitu žrtava (član 50, stav 1), te da imaju mandat da, kao hitne mjere zaštite, u situacijama neposredne opasnosti, počiniocu nasilja u porodici izdaju nalog da napusti mjesto stanovanja na dovoljan vremenski period i da mu zabrane da uđe u stan ili stupi u kontakt sa žrtvom ili ugroženom osobom (član 52). Osim hitnih mjera zaštite, konvencija propisuje i mjere zabrane prilaska, odnosno mjere zaštite koje moraju biti na raspolaganju žrtvama, koje ne opterećuju žrtvu finansijski, koje su dostupne bez obzira na druge sudske postupke, ali se kasnije u njih mogu uvesti, koje se izriču na određeni period, odnosno, traju dok se ne izmijene ili ukinu, a kršenje mjera povlači sankcije koje moraju biti djelotvorne, srazmjerne i koje odvrćaju od vršenja djela (član 53, stav 2 i 3).

Članom 22. države se obavezuju da obezbijede specijalizovane usluge podrške žrtvama i njihovoj djeci, između ostalog, skloništa (član 23) i besplatne cjelodnevne telefonske linije za pomoć (član 24). Članom 57. države su obavezne da, u skladu sa svojim nacionalnim zakonima, obezbijede žrtvi besplatnu pravnu pomoć. Konvencijom se naglašava da nije dovoljno uspostaviti mjere zaštite žrtava i organizovati rad servisa, jednako je važno obezbijediti da su žrtve informisane o pravima koja imaju i kako i gdje mogu dobiti pomoć.

Kao što je ranije pomenuto, Konvencija još nije stupila na snagu. Otvorena je za potpisivanje 11. maja 2011. godine⁹⁶. Konvencija će stupiti na snagu nakon što je ratifikuje⁹⁷ 10 država, od kojih najmanje 8 država članica Savjeta Evrope, prvog dana mjeseca po isteku 3 mjeseca od dana posljednje ratifikacije (član 75, stav 5). Tekst Konvencije prati obrazloženje⁹⁸ u vidu komentara na pojedine članove čiji je značaj neprocjenjiv, posebno sa stanovišta daljeg razvijanja pravnog i političkog okvira država članica Savjeta Evrope u pravcu zaštite žena od nasilja u porodici, ali i svih drugih oblika nasilja. Posebno je značajno da je Konvencija obuhvatila sve standarde koji su uspostavljeni ranije usvojenim pravnim dokumentima⁹⁹, među njima i onim

⁹⁶ Do sredine novembra 2012. godine 24 države potpisale su Konvenciju: Turska, Švedska, Španija, Slovačka, Portugal, Crna Gora, Njemačka, Mađarska, Luksemburg, Island, Grčka, Francuska i Austrija su potpisale Konvenciju 11. maja 2011. godine, Poljska i Norveška 7. jula 2011. godine, Makedonija 8. jula 2011. godine, Slovenija 8. septembra 2011. godine, Albanija 19. decembra 2011. godine, Srbija 4. aprila 2012. godine, Velika Britanija 8. juna 2012. godine, Belgija 11.09.2012. godine, Italija 27.09.2012. godine, Monako 20.09.2012. godine, Holandija 14.11.2012.. godine. Bosna i Hercegovina još uvijek nije potpisala Konvenciju, ali je taj proces u toku. Na 25. Sjednici Predsjedništva BiH, održanoj 19.07.2012. godine, donesena odluka o pristupanju Bosne i Hercegovine ovoj konvenciji. U toku je postupak ratifikacije.

⁹⁷ Do sredine novembra 2012. godine jedina država koja je ratifikovala Konvenciju je Turska (14. marta 2012. godine).

⁹⁸ Konvencija Saveta Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, (2011). Projekat Borba protiv seksualnog i rodno zasnovanog nasilja, ur. Lakićević, Snežana, Uprava za rodnu ravnopravnost, Ministarstvo rada i socijalne politike, Beograd. 2012.
<http://www.gendernet.rs/files/Publikacije/Publikacije/Cahvio_konvencija.pdf>.

⁹⁹ Tokom procesa pregovaranja oko ove Konvencije, uzeti su u obzir ti međunarodni pravni instrumenti, posebno oni koje je pripremio Savjet Evrope. Pored toga, autori su imali u vidu sljedeće preporuke Parlamentarne skupštine Savjeta Evrope: Preporuku 1450 (2000) o nasilju nad ženama u Evropi, Preporuku 1582 (2002) o nasilju nad ženama u porodici, Preporuku 1723 (2005) o prinudnim brakovima i dječijim brakovima, Preporuku 1759 (2006) o Ujedinjenim parlamentima u borbi protiv nasilja nad ženama u porodici, Preporuku 1777 (2007) o seksualnim napadima koji su povezani sa „drogama za silovanje“ (*date-rape drugs*), Preporuku 1817 (2007) o Ujedinjenim parlamentima u borbi protiv nasilja nad ženama u porodici: srednjoročna procjena kampanje, Preporuku 1847 (2008) o borbi protiv nasilja nad ženama: na putu ka konvenciji Savjeta Evrope, Preporuku 1873 (2009) o seksualnom nasilju nad ženama u oružanim sukobima, Preporuku 1868 (2009) o Borbi protiv rodno zasnovanih kršenja ljudskih prava, uključujući otmicu žena i djevojaka, Preporuku 1861 (2009) o feminocidima, Preporuku 1881 (2009) o hitnoj potrebi za borbom protiv takozvanih „zločina iz časti“, Preporuku 1887 (2009) o silovanju žena, uključujući i silovanje u braku, Preporuku 1891 (2009) o migrantkinjama koje su u posebnom riziku od nasilja u porodici i Preporuku 1905 (2010) o djeci svjedocima nasilja u porodici. Slično tome, autori konvencije uzeli su u obzir i Preporuku 260(2009) o borbi protiv nasilja nad ženama u porodici i Rezoluciju 279(2009) o borbi protiv nasilja nad ženama u porodici Kongresa lokalnih i regionalnih vlasti Savjeta Evrope. Uz to, pregovori su inspirisani sljedećim političkim deklaracijama: Deklaracijom o programu akcije na Petoj evropskoj ministarskoj konferenciji o jednakosti između žena i muškaraca (u Skoplju, 22–23. januara 2003.); Akcionim planom usvojenim na Trećem samitu šefova država i vlada Savjeta Evrope (u Varšavi, 16–17. maja 2005.); Deklaracijom „Da rodna ravnopravnost postane stvarnost“ koju je Komitet

predstavljenim u uvodnom dijelu ove Analize, tako da će se i Analiza pojedinih članova/poglavlja Zakona o zaštiti od nasilja u porodici (Republike Srpske) najvećim dijelom odnositi na analizu usklađenosti sa standardima njome obuhvaćenim.

ministara Savjeta Evrope usvojio (u Madridu, 12. maja 2009.); Rezolucijom br. 1 o sprečavanju i odgovoru na nasilje u porodici usvojenoj na 29. konferenciji ministara pravde Savjeta Evrope (u Tromsu u Norveškoj, 18–19. juna 2009); Akcionim planom i Rezolucijom usvojenom na 7. konferenciji ministara za jednakost između žena i muškaraca Savjeta Evrope (Baku, 24-25. maja 2010); Pekinškom deklaracijom i Platformom za akciju usvojenom na Četvrtoj svjetskoj konferenciji žena 1995., izveštajem *Ad hoc* komiteta sa cijele 23. specijalne sednice Generalne skupštine Ujedinjenih nacija (Peking + 5 – politička deklaracija i ishodni dokument) kao i političkom deklaracijom sa 49. sjednice Komisije Ujedinjenih nacija o statusu žena iz 2005. (Peking + 10) i 54. sjednice Komisije Ujedinjenih nacija o statusu žena iz 2010. (Peking + 15) i Žene 2000: rodna ravnopravnost, razvoj i mir za 21. vijek.

BILJEŠKA O AUTORKAMA

Natalija Petrić - diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Banja Luci, magistrirala rodne sudije na Centru za interdisciplinarnu postdiplomske studije Univerziteta u Sarajevu, doktorantica je interdisciplinarnih rodni studija Univerziteta u Novom Sadu. Radila 18 godina kao advokatica u Banja Luci, od čega 15 godina kao pravna konsultantica Udruženih žena u oblasti nasilja nad ženama i političke participacije žena. Učestvovala kao istraživačica, analitičarka, koordinatorica u više projekata iz oblasti ravnopravnosti polova i kao članica radnih grupa za izradu Zakona o ravnopravnosti polova BiH, Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, Strategije prevencije i borbe protiv nasilja u porodici, nasilja na osnovu spola, seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja BiH itd. Bavi se ženskim ljudskim pravima. Od marta 2012. godine zaposlena u Ministarstvu porodice, omladine i sporta Republike Srpske.

Gordana Vidović - diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, položila pravosudni ispit u Beogradu. Od osnivanja Udruženja građana „Budućnost“ 1996. godine, konstantno se bavi oblastima nasilje nad ženama i politička participacija žena. Članica Gender referentne grupe za Republiku Srpsku za uspostavljanje rodni mehanizama u Bosni i Hercegovini (1998). Edukatorica u oblastima rodna ravnopravnost, politička participacija žena, nasilje nad ženama. Učestvovala kao istraživačica i analitičarka, članica više radnih grupa za izradu zakonskih i podzakonskih akata iz oblasti ravnopravnosti polova i nasilja nad ženama koordinisala osnaživanje opštinskih komisija za ravnopravnost polova. Regionalna koordinatorica

Multidisciplinarnog pristupa suzbijanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama. Inicijatorica uspostavljanja multisektorskog pristupa suzbijanju nasilja nad ženama i potpisivanja protokola o saradnji između skupština opština i lokalnih institucija koje se bave prevencijom i zaštitom žrtava nasilja u porodici i rodno zasnovanim nasiljem.

Radmila Žigić - od 1998. godine radi na poslovima planiranja, istraživanja i menadžmenta u Organizaciji žena „Lara“ u Bijeljini. Učestvovala kao istraživačica i analitičarka u više istraživačkih projekata iz oblasti rodne ravnopravnosti u medijima (Žene u dnevnoj štampi BiH, www.online-lara.com), izbornom procesu (Žene u lokalnim izborima 2004, www.online-lara.com), oblasti rodnog budžetiranja i drugim.

Urednica prvog web-portala za žene u BiH, *Lara online*, i više publikacija (2010/11 - *Njen život poslije*, iskustva pomoći žrtvama trgovine ljudima u BiH, 2010/2012 - *Žene u istoriji Semberije*, prvo i dopuneno izdanje, i drugih).

Diplomirala je na odsjeku za novinarstvo Fakulteta političkih nauka u Beogradu, 1984. godine. Dvadeset godina radila u medijima, kao novinarka i urednica.

Biljana Radulović - diplomirala na Pravnom fakultetu Univerziteta u Sarajevu, završila master studije na Pravnom fakultetu Univerziteta u Beogradu - građanskopravni odsjek (prava deteta). Radi kao advokatica u Bijeljini, više od 10 godina i isto toliko kao pravna savjetnica Organizacije žena „Lara“ u Bijeljini na pitanjima nasilja u porodici i porodičnog prava. Učestvovala kao članica radne grupe za izmjenu Porodičnog zakona i brojnim projektima koji se tiču prava djece i žena. Objavila je četiri rada u BiH i jedan međunarodni u oblasti porodičnog prava. Trenerica je nenasilne komunikacije.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

343.54(497.6 Република Српска)

ПЕТРИЋ, Наталија

Analiza usklađenosti zakona o zaštiti od
nasilja u porodici (Republike Srpske)sa
međunarodnim standardima / [Natalija Petrić,
Gordana Vidović, Radmila Žigić]. - Banja Luka :
Udružene žene, 2012 (Banja Luka : Grafid). - 125
str. ; 23 cm

Tiraž 500. - Prilozi: str. 108-122. - Bilješka o
autorkama: str. 123-124. - Bibliografija str.
99-106

ISBN 978-99955-740-1-7

1. Видовић, Гордана [аутор] 2. Жигић, Радмила
[аутор]

а) Породично насиље - Република Српска - Закон
COBISS.BH-ID 3399192

